

Projekt

UCHWAŁA NR

RADY MIASTA MARKI

z dnia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta
Marki na lata 2022-2027**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 roku, poz. 40 i 572) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901) Rada Miasta Marki uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Marki na lata 2022 - 2027 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Marki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr
Rady Miasta Marki
z dnia 2023 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

DLA MIASTA MARKI
NA LATA
2022-2027

marki
włącz się

Spis treści

1	Wprowadzenie.....	4
2	Metodyka prac.....	6
3	Sytuacja społeczno-ekonomiczna	12
4	Diagnoza strategiczna	15
4.2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.....	35
4.3	Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii.....	46
4.4	Aktywność i integracja seniorów	62
4.5	Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie	71
4.6	Wsparcie osób z problemem ubóstwa	76
4.7	Wsparcie osób z niepełnosprawnościami	87
4.8	Rewitalizacja społeczna.....	100
5	Analiza strategiczna	107
5.1	SWOT	107
6	Struktura programu.....	122
6.1	Założenia	122
6.2	Misja	132
6.3	Wizja.....	132
6.4	Cele	133
7	Plan działań.....	134
8	Monitoring i ewaluacja	148
8.1	System monitorowania.....	148
8.2	System ewaluacji	148
9	Ramy finansowe	149
10	Wykaz skrótów użytych w dokumencie.....	150

11 Spis tabel..... 151

1 Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (dalej: Strategia) jest dokumentem, którego obowiązek opracowania dla jednostki samorządu terytorialnego wynika z art. 16b ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2023 r. poz. 901). Zgodnie z zapisami art. 16b ust. 2, Strategia powinna zawierać w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Opracowanie i realizacja Strategii jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy. W art. 17 ust. 1 wskazano, że dokument powinien w szczególności uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

W art. 110 ust. 4 ustawy wskazano ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych, jako jedyne możliwe podmioty odpowiedzialne za koordynację realizacji Strategii. Ustawa nie precyzuje podmiotu odpowiedzialnego za opracowanie Strategii. Praktyka wskazuje na ośrodek pomocy społecznej, jako rodzaj podmiotu zwykle odpowiedzialnego za opracowanie Strategii.

Przywołana ustawa nie reguluje trybu przystąpienia do tworzenia lub aktualizacji Strategii. Inicjacja procesu opracowania Strategii następuje w formie zarządzenia lub uchwały¹. Rekomendowanym przez ekspertów sposobem inicjacji

¹ red. Waldemar Paruch, Ryszard Czekalski, Stanisław Dziekoński, Anna Fidelus, Arkadiusz Jabłoński, Robert Zajkowski, Agnieszka Domańska, Bartosz Janik, Dorota Klępka, Marek Klimek, Dawid Kostecki, Justyna Maciaszek, Korneliusz Pylak, Agnieszka Regulska, Beata Romejko, Ireneusz Samodulski, Emil Stec, Tomasz Włodek, Beata Żukowska, *Strategie rozwiązywania problemów społecznych. Podręcznik metodyczny*, Fundacja Polskiej Akademii Nauk, s. 24.

procesu jest podjęcie uchwały². Decyzję w powyższym zakresie na poziomie gminy podejmuje rada gminy/miasta, po wcześniejszym zasięgnięciu opinii komisji rady, odpowiedzialnej za sprawy społeczne.

Uchwała o przystąpieniu lub aktualizacji Strategii powinna zawierać w szczególności:

- 1) tryb i zasady opracowania dokumentu;
- 2) wstępny harmonogram prac nad dokumentem³.

Procedura opracowania Strategii zależy powinna od dostępności zasobów kadrowych, materialnych oraz czasu przeznaczanego na wykonanie poszczególnych zadań. Proces pracy nad Strategią zakończony powinien zostać przyjęciem dokumentu w formie uchwały przez radę gminy/miasta.

Gmina Miasto Marki zainicjowała proces prac nad dokumentem poprzez podjęcie Uchwały Nr XLVIII/536/2022 Rady Miasta Marki z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Marki na lata 2022-2027. W uchwale wyznaczono następujący zakres działań prowadzący do uchwalenia Strategii:

- 1) powołanie zespołu do spraw opracowania Strategii;
- 2) wyznaczenie planu prac;
- 3) zebranie i analiza danych zastanych niezbędnych do powstania diagnozy problemów społecznych;
- 4) przeprowadzenie badań niezbędnych do powstania diagnozy problemów społecznych;
- 5) opracowanie diagnozy problemów społecznych;
- 6) konsultacje społeczne diagnozy problemów społecznych;
- 7) upowszechnienie wyników diagnozy problemów społecznych;
- 8) opracowanie roboczej wersji Strategii;

² Tamże, s. 24.

³ Małgorzata Peretiatkiewicz-Czyż, Piotr Todys, Dorota Koman. *22 kroki do strategii. Standard tworzenia i aktualizacji dokumentów planistycznych z zakresu polityki społecznej*, s. 8.

- 9) przygotowanie ostatecznej wersji Strategii i przekazanie projektu do uchwalenia Radzie Miasta Marki;
- 10) uchwalenie Strategii.

W celu realizacji uchwały zostało wydane zarządzenie Nr 0050.065.2022 Burmistrza Miasta Marki z dnia 27 kwietnia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania, wdrożenia i monitorowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Marki na lata 2022-2027. W zarządzeniu wskazano następujące zadania Zespołu:

- 1) Opiniowanie projektu w zakresie:
 - a. diagnozy sytuacji społecznej;
 - b. prognozy zmian w zakresie objętym strategią;
 - c. określenia celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d. celów strategicznych projektowanych zmian, wskaźników realizacji działań.
- 2) monitorowanie postępu wdrażania działań i celów określonych w Strategii.
- 3) przedkładanie corocznie Burmistrzowi Miasta Marki sprawozdania z realizacji Strategii w terminie do 30 kwietnia następnego roku za rok poprzedni.

2 Metodyka prac

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wraz z innymi dokumentami strategicznymi stanowi podstawę dla polityki społecznej na terenie każdej gminy. Działaniem niezbędnym dla zbudowania dokumentu o charakterze strategicznym jest prawidłowe określenie zakresu merytorycznego a w szczególności precyzyjne zdefiniowanie pojęć stanowiących podstawę jego struktury logicznej.

Podstawowym pojęciem dla Strategii jest problem społeczny, definiowany jako zjawisko, które dla większej lub znaczącej części pewnej zbiorowości stanowi fakt uciążliwy oraz wymagający przeciwdziałania⁴. Strategia jest dokumentem, którego

⁴ Pacholski M., Słaboń A. (2010), *Słownik pojęć socjologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2010, s. 149.

zadaniem jest ukierunkowanie działań lokalnej polityki społecznej, w szczególności w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Umożliwia na poziomie lokalnym podejmowanie działań profilaktycznych ukierunkowanych zarówno na minimalizowanie skutków, jak również w miarę możliwości rozwiązywanie istniejących problemów społecznych. Dokument umożliwia wskazanie kierunków i zakresów interwencji społecznych niezbędnych dla zapewniania funkcjonowania społeczności lokalnej.

W celu opracowania dokumentu niezbędne było przeprowadzenie diagnozy sytuacji społecznej w oparciu o analizę danych zastanych. Pierwsza z zastosowanych metod badawczych ma charakter ilościowy, natomiast druga ma charakter jakościowy.

W ramach pierwszej ze wskazanych metod wykorzystano następujące źródła danych:

- Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta Marki opracowana na zlecenie miasta przez DELTA PARTNER Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych.
- Analiza danych z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021.
- Analiza zapisów programów lokalnych wpisujących się w problematykę polityki społecznej.
- Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach za okres 2016-2021.
- Sprawozdania z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach.
- Raporty o stanie gminy 2018-2021.
- Sprawozdania roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach MRPiPS-03 za okres 2016-2021.
- Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021.
- Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres 2016-2021.

- Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2016-2021.
- PCPR Informacja dot. realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej OzN ze środków PFRON - Powiat Wołomiński (dane z okresu 01.01.2016-31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań Mareckiego Budżetu Obywatelskiego w obszarze rewitalizacja przygotowana przez Wydział Promocji, Zdrowia i Sportu Urzędu Miasta Marki (dane z okresu 01.01.2016- 31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez szkoły podstawowe w obszarze Wspieranie rodziny i rozwój dzieci i młodzieży (dane z okresu 01.01.2016- 31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze Wspieranie rodziny i rozwój dzieci i młodzieży (dane z okresu 01.01.2016- 31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze Wsparcie osób z problemem ubóstwa (dane z okresu 01.01.2016-31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze Profilaktyka problemów alkoholowych i przeciwdziałanie narkomanii (dane z okresu 01.01.2016- 31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu (dane z okresu 01.01.2016-31.12.2021).
- Informacja dotycząca działań realizowanych przez Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień (dane z okresu 01.01.2016- 31.12.2021).
- Sprawozdania Powiatowego Urzędu pracy w Wołominie za lata 2016-2021.

Druga ze wskazanych metod ma charakter jakościowy pozwalający na wyjaśnienie przyczyn ilościowo opisanych problemów społecznych.

Strategia jest spójna z celami lub obszarami priorytetowymi wskazanymi w innych dokumentach strategicznych:

- KRAJOWYCH:
 - Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030⁵.
 - Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej⁶.
 - Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022⁷.
 - Narodowym Programem Mieszkaniowym⁸.
 - Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030⁹.
 - Strategią na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2023¹⁰.
 - Strategią Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)¹¹.
 - Polityką społeczną wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność¹².
 - Narodowym Programem Zdrowia na lata 2021-2025¹³.

⁵ Załącznik do uchwały Nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą "Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030".

⁶ Załącznik do uchwały Nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą "Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej".

⁷ Załącznik do uchwały Nr 183 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022.

⁸ Załącznik do uchwały Nr 115/2016 Rady Ministrów z dnia 27 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Mieszkaniowego.

⁹ Załącznik do uchwały Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030".

¹⁰ Załącznik do uchwały nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.

¹¹ Załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.).

¹² Załącznik do Uchwały Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

¹³ Załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025.

- REGIONALNYCH:
 - Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze¹⁴.
 - Strategią Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030¹⁵.
 - Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025¹⁶.
 - Wojewódzkim Programem Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025¹⁷.
 - Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025¹⁸.
 - poddanym konsultacjom społecznym projektem Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2022–2025.
- PONADREGIONALNYCH:
 - Strategią Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do roku 2030¹⁹.
 - Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+²⁰.
 - Strategią Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku²¹.

¹⁴ Załącznik do uchwały Nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+.

¹⁵ Załącznik do uchwały Nr 92/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2030.

¹⁶ Załącznik do uchwały Nr 373/214/21 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 15 marca 2021 r.

¹⁷ Załącznik do uchwały Nr 781/232/21 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 25 maja 2021 r. w sprawie Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025.

¹⁸ Załącznik do uchwały Nr 45/21 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 20 kwietnia 2021 r. w sprawie Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2025.

¹⁹ Załącznik do uchwały Nr LXVI/1800/2018 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 10 maja 2018 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju miasta stołecznego Warszawy do 2030 r.

²⁰ Załącznik do uchwały KS ZIT WOF nr 41 z dnia 20 stycznia 2021 r.

²¹ Załącznik do uchwały Nr XV – 162/2016 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 11.01.2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku.

- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Wołomińskiego do roku 2025²².
- Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2018-2023²³.
- Programem Polityki Senioralnej Powiatu Wołomińskiego na lata 2019–2025²⁴.
- poddanym konsultacjom społecznym projektem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024²⁵.
- poddanym konsultacjom społecznym projektem Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim na lata 2022-2025²⁶
- LOKALNYCH:
 - Strategią rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030²⁷.
 - Gminnym Programem Wspierania Rodziny dla Miasta Marki na lata 2020-2022²⁸.
 - Program Wspierania Rodziny dla Miasta Marki na lata 2023-2025²⁹.

²² Załącznik do uchwały Nr XXVI-264/2016 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 17.11 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Wołomińskiego do roku 2025.

²³ Załącznik do uchwały Nr XXXIX - 361/2017 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2018-2023.

²⁴ Załącznik do uchwały Nr VIII-100/2019 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 18.06.2019 r.

²⁵ Załącznik Nr 1 do uchwały nr VI-281/2022 Zarządu Powiatu Wołomińskiego z dnia 6 lipca 2022 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024.

²⁶ Załącznik do uchwały Nr VI-427/2022 Zarządu Powiatu Wołomińskiego z dnia 10 listopada 2022 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu uchwały Rady Powiatu Wołomińskiego w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim na lata 2022-2025.

²⁷ Załącznik do uchwały Nr LXI/634/2022 RADY MIASTA MARKI z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii rozwoju miasta Marki na lata 2022-2030.

²⁸ Załącznik do uchwały Nr XVIII/241/2020 Rady Miasta Marki z dnia 29 stycznia 2020 roku w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Marki na lata 2020-2022.

²⁹ Załącznik do uchwały Nr LXIII/663/2023 Rady Miasta Marki z dnia 25 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Marki na lata 2023-2025.

- Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Marki na lata 2021-2023³⁰.
- Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2019-2026³¹.
- Strategią Mieszkaniową Miasta Marki na lata 2016-2025³².
- Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miasto Marki na lata 2022-2026³³.
- Wieloletnią Strategią Zdrowotną Gminy Miasto Marki na lata 2018-2022³⁴.
- Wieloletnią Strategią Zdrowotną Gminy Miasto Marki na lata 2023-2027³⁵.

3 Sytuacja społeczno-ekonomiczna

Gmina Miasto Marki (dalej: Miasto) położona jest w powiecie wołomińskim na terenie województwa mazowieckiego. Miasto sąsiaduje od północy z Gminą Radzymin, od zachodu z Miastem Stołecznym Warszawą i Gminą Nieporęt, od południa z Miastem Ząbki, od wschodu z Miastem Kobylką i Miastem Zielonką.

³⁰ Załącznik do uchwały Nr XXIX/363/2020 Rady Miasta Marki z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Marki na lata 2021-2023.

³¹ Załącznik do uchwały Nr XXXIII/418/2021 Rady Miasta Marki z dnia 28 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2019-2026.

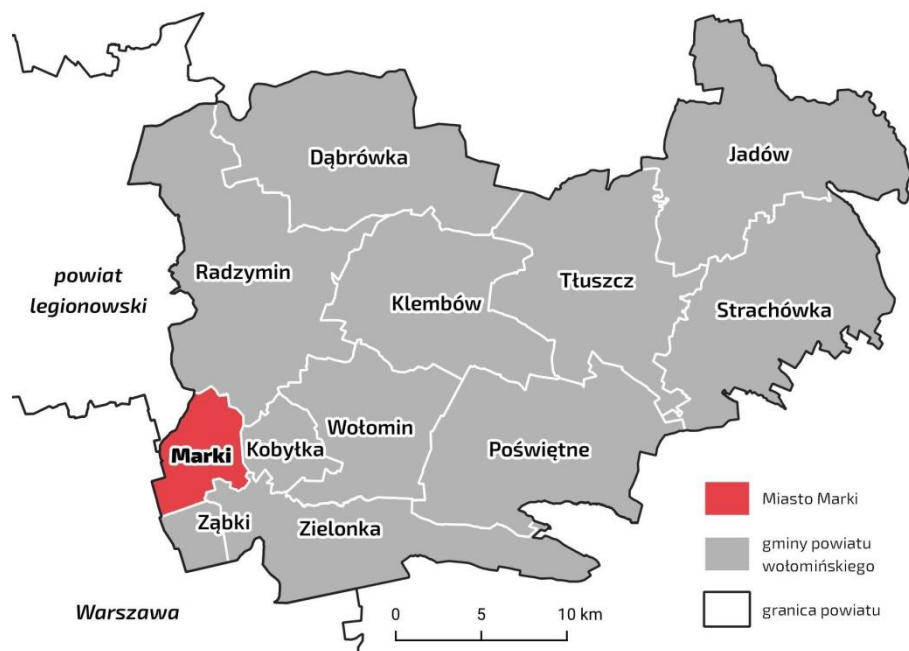
³² Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/269/2016 Rady Miasta Marki z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie przyjęcia do realizacji Strategii Mieszkaniowej Gminy Miasto Marki na lata 2016 - 2025.

³³ Załącznik do uchwały Nr LVI/593/2022 Rady Miasta Marki z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie zmiany uchwały nr IV/572/2022 Rady Miasta Marki z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Marki na lata 2022-2026.

³⁴ Załącznik do uchwały Nr LXII/549/2018 Rady Miasta Marki z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Wieloletniej Strategii Zdrowotnej Gminy Miasto Marki na lata 2018-2022.

³⁵ Załącznik do uchwały Nr LVI/590/2022 Rady Miasta Marki z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Wieloletniej Strategii Zdrowotnej Gminy Miasto Marki na lata 2023-2027.

Mapa 1 Położenie Gminy Miasta Marki

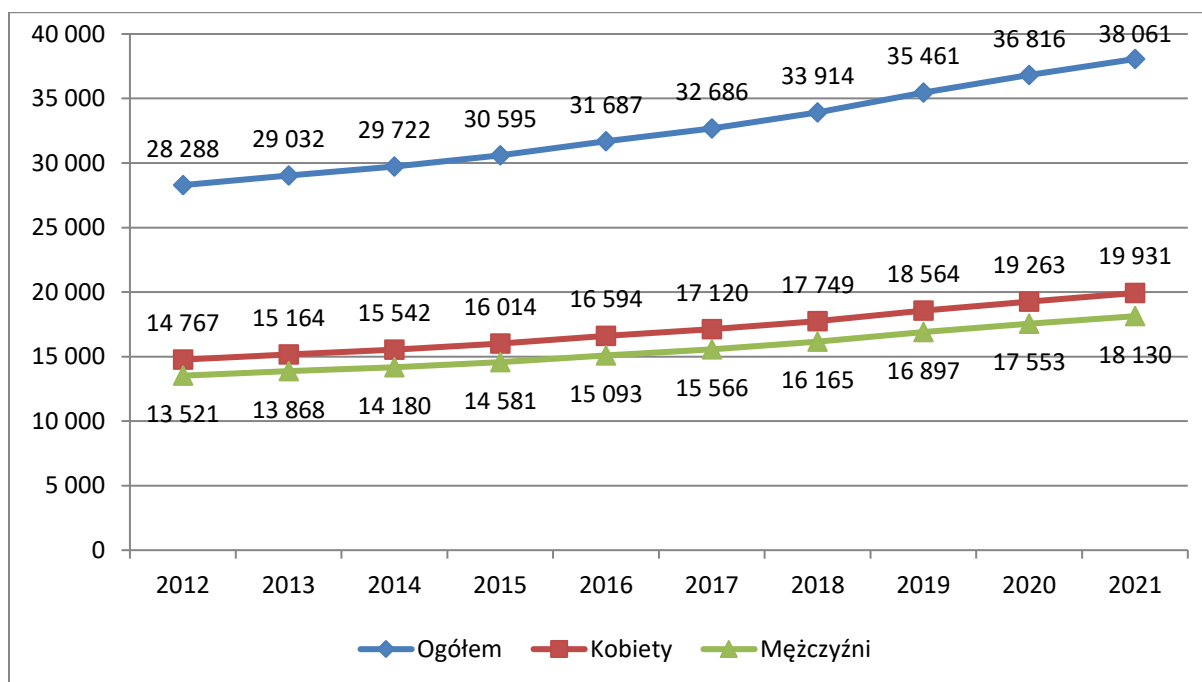

Źródło: Strategia rozwoju miasta Marki na lata 2022-2030

Według danych GUS na zakończenie 2021 roku³⁶ liczba ludności miasta wynosiła 38 061 mieszkańców, co przy powierzchni wynoszącej 26,03 km² skutkuje zagęszczeniem ludności na poziomie 1462 osób/km². Miasto znajduje się w orbicie wpływu metropolii warszawskiej, co silnie determinuje przebieg procesów urbanizacyjnych na jego terenie. Konsekwencją procesu suburbanizacji terenów leżących w bliskim sąsiedztwie stolicy jest notowany od wielu lat przyrost liczby mieszkańców Miasta. W latach 2012-2021 liczba ta wzrosła z 28 288 osób do 38 061 osób (wzrost o 9773 osób). Zwiększenie populacji o 34,55% osób skutkowało zmianą skali występowania problemów społecznych, a w konsekwencji zwiększeniem zapotrzebowania na interwencje wszystkich podmiotów systemu pomocy społecznej. Dane GUS nie odzwierciedlają rzeczywistej liczby mieszkańców Miasta, która jest znacznie wyższa i trudna do oszacowania. Faktyczna liczba mieszkańców obejmuje osoby niezameldowane w Markach. Stan na ten ma wpływ na skalę problemów społecznych, jak również możliwości ich diagnozowania.

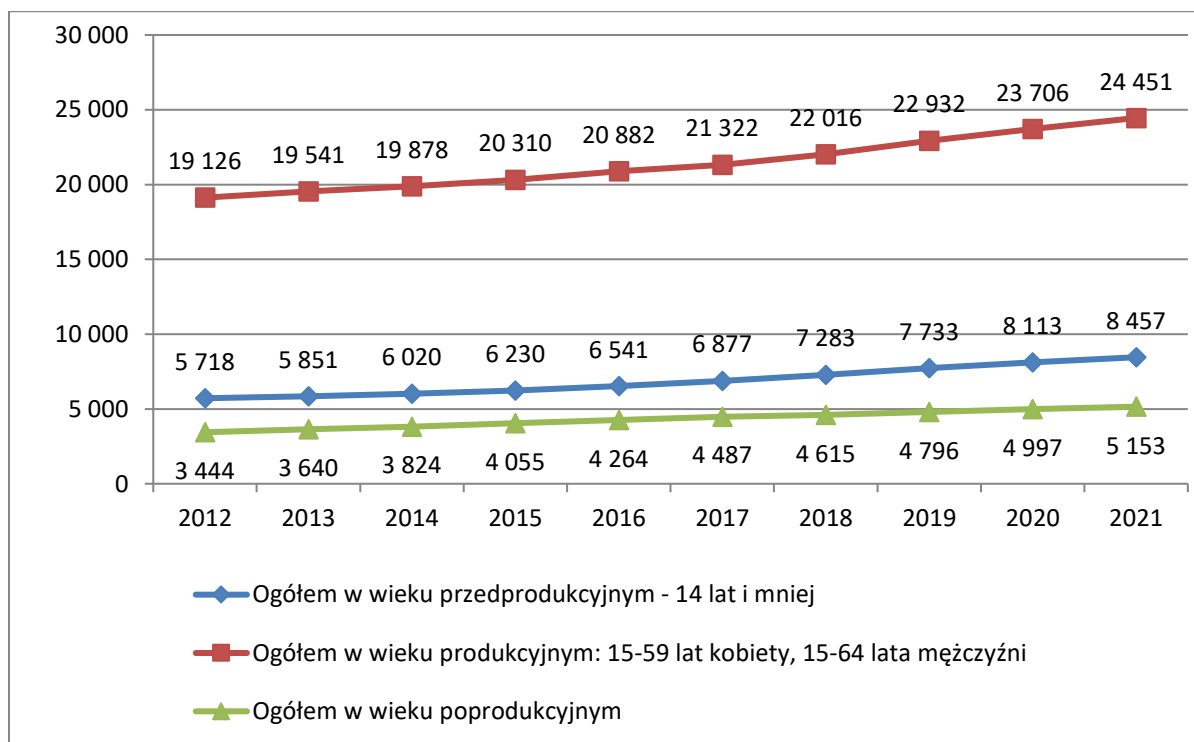
³⁶ Bank Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Miasta Marki w latach 2012-2021 wg GUS

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 2 Struktura wiekowa w ujęciu ogółem mieszkańców Gminy Miasto Marki w latach 2012-2021

Źródło: Opracowanie własne

4 Diagnoza strategiczna

Monitoring Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021 (dalej: Strategii) prowadzony był przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności jej realizacji. Dane zbierane były przez Zespół ds. Realizacji, Monitoringu i Ewaluacji Strategii.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, był prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwoliły zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawiły się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzały w ustalonych kierunkach przynosząc zakładane zmiany. Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostały wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe oparte na metodach jakościowych oraz ilościowych zbierania danych. Dane zostały zebrane na podstawie analizy danych zastanych w odniesieniu do uprzednio zdefiniowanych wskaźników.

4. 1 Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży

4.1.1 Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych

Tabela 1 Matryca logiczna celu Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży	Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych	<ul style="list-style-type: none">Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników placówek oświatowych oraz pracowników	<ol style="list-style-type: none">Liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej.Liczba programów o charakterze informacyjno-edukacyjnym adresowanych do mareckich rodzin.

		<p>socjalnych OPS w ramach wdrożonego modelu pracy socjalnej.</p>	<p>3. Populacja rodzin w Markach korzystających z Programu Marecka Karta Dużej Rodziny 3+.</p> <p>4. Zakres usług dostępnych w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny 3+.</p>
--	--	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

W okresie objętym Strategią na terenie Miasta w ramach promowania prawidłowego modelu rodziny oraz edukowania rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, między innymi przez pracowników placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym była Gmina Miasto Marki oraz pracowników socjalnych OPS w ramach wdrożonego modelu pracy socjalnej, zrealizowano zróżnicowane działania skierowane do dzieci i młodzieży, zostały one przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2 Populacja dzieci i młodzieży uczęszczających w latach 2016-2021 do szkół publicznych w Markach

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 ³⁷ i Liceum Ogólnokształcące)	369	414	339	348	364	363
2.	Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5 i Gimnazjum Nr 2 ³⁸)	473	530	512	445	440	514
3.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach	697	767	916	948	1010	1046
4.	Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integrycyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach	538	542	595	700	704	743
5.	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach	683	678	714	804	782	780
6.	Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota” w Markach	529	549	543	548	818	952
Razem		3289	3480	3619	3793	4118	4398

Źródło: Opracowanie własne

³⁷ Gimnazjum do 2019 roku.

³⁸ Jak wyżej.

W latach 2016-2021 populacja uczniów w szkołach publicznych na terenie Miasta wzrosła o 33,7% z 3289 osób do 4398 osób. W ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej służącej wzmocnieniu pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem przeprowadzono przedsięwzięcia wykazane liczbowo w poniższej tabeli.

Tabela 3 Liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej na terenie Gminy Miasto Marki

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 ³⁹ i Liceum Ogólnokształcące)	3	4	5	3	2	4
2.	Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5 i Gimnazjum Nr 2 ⁴⁰)	48	42	50	52	44	44
3.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach	7	13	17	4	3	5
4.	Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach	28	34	40	45	52	60
5.	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach	2	1	1	1	1	2
6.	Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota” w Markach	2	4	4	4	5	5
Razem		90	98	117	109	107	120

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie mareckich placówek edukacyjnych realizowano zróżnicowane pod względem, zarówno treści, jaki i formy działania mieszczące się w zakresie niniejszego Zadania. Przykładami takich działań były:

- warsztaty („Poznajmy się lepiej” „Komunikacja”, „Miś maluch i świat dla klas 1-3”, „Ja w świecie bez przemocy”, „Ja w świecie uzależnień”, „Między nami kobietkami dla uczennic klas VI”, „Czad i ogień – obudź czujność”, „Między nami kobietkami dla uczennic klas VI” „Szpital Ratownika Cegielki”);
- konkursy („Autoportret”, „Dopalacze powiedz stop”, „Świadomy w cyberprzemocy”);

³⁹ Gimnazjum do 2019 roku.

⁴⁰ Jak wyżej.

- prelekcje („Odpowiedzialność prawna osób nieletnich za popełnione czyny karalne”);
- działalność informacyjna prowadzona na stronach internetowych szkół ze względu na brak bezpośredniego kontaktu z uczniami w czasie pandemii.

Na terenie Marek prowadzono także edukację społeczną w formie kampanii informacyjno-edukacyjnych, w tym poprzez kolportaż ulotek w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Miasto:

- 2018 rok - 4 kampanie („Postaw na Rodzinę”, „Cyberprzemoc”, „Narkotyki. To mnie nie kręci”, „Dopalacze – Powiedz Stop”) – 500 sztuk;
- 2019 rok - 3 kampanie („Postaw na Rodzinę”, „Wolni i bezpieczni”, „Zachowaj Trzeźwy Umysł - ulotka z ofertą pomocową PIK”) – 5 600 sztuk;
- 2020 rok - 3 kampanie („Narkotyki. To mnie nie kręci”, „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Reaguj na przemoc”) – 12 200 sztuk;
- 2021 rok - 2 kampanie: („Lokalna kampania Trzeźwe Marki”, „Bezpieczne wakacje Reaguj na przemoc”) – 4 000 sztuk.

W okresie objętym Strategią zrealizowano od 90 do 120 przedsięwzięć na terenie szkół publicznych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej.

Tabela 4 Liczba programów o charakterze informacyjno-edukacyjnym adresowanych do mareckich rodzin na terenie Gminy Miasta Marki

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 ⁴¹ i Liceum Ogólnokształcące)	6	6	5	5	5	5
2.	Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5 i Gimnazjum Nr 2 ⁴²)	3	3	3	3	2	2
3.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach	0	1	1	3	0	0
4.	Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach	0	0	0	0	0	0
5.	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach	2	1	1	1	1	2

⁴¹ Gimnazjum do 2019 roku.

⁴² Jak wyżej.

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
6.	Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grotą” w Markach	1	1	1	1	1	1
Razem		12	12	11	13	9	10

Źródło: Opracowanie własne

W miejskich szkołach w okresie objętym Strategią realizowano **od 9 do 13 programów o charakterze informacyjno-edukacyjnym adresowanych do mareckich rodzin**. Przykładami takich programów były: „Program profilaktyczny cukierki”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Debata”, „Unplugged”.

Do rodzin wielodzietnych adresowana była Marecka Karta Dużej Rodziny, która została wprowadzona uchwałą Nr XXV/171/2012 Rady Miasta Marki z dnia 25 kwietnia 2012 roku. Zmieniona została uchwałą nr XVIII/243/2020 Rady Miasta Marki z dnia 29 stycznia 2020 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXV/171/2012 Rady Miasta Marki z dnia 25 kwietnia 2012 roku w sprawie podjęcia działań zmierzających do polepszenia warunków życiowych rodzin wielodzietnych zamieszkałych na terenie miasta Marki.

Na terenie Marek obsługiwane są 2 rodzaje kart oferujących zniżki dla dużych rodzin. Karty dla rodzin 3+ i karty dla rodzin 4+. Warunkiem ubiegania się o uzyskanie karty są:

- posiadanie statusu rodziny wielodzietnej⁴³;
- zamieszkiwanie wszystkich członków rodziny na terenie miasta Marki;
- rozliczanie podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) do urzędu skarbowego w Wołominie, ze wskazaniem miejsca zamieszkania w mieście Marki, z tym, że warunek ten nie dotyczy osób, które z racji wykonywania innej pracy zarobkowej nie podlegają obowiązkowi rozliczania się z podatku dochodowego od osób fizycznych.

⁴³ Rodzina wielodzietna to rodzina w tym także rodzina zastępcza, składająca się z rodziców/opiekunów lub jednego rodzica/ opiekuna mających na utrzymaniu troje i więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub do 25 roku życia w przypadku, gdy dziecko uczy się lub studiuje.

W „Raportach o stanie gminy” wskazano wyrażoną ilością wydanych kart populację rodzin korzystających „Mareckiej Karty Dużej Rodziny”.

Tabela 5 Liczba kart wydanych w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny

Lp.	Rodzaj wsparcia	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Marecka Karta Dużej Rodziny	395	580	481	497	754	748

Źródło: Opracowanie własne

Obecnie za obsługę karty odpowiada Ośrodek Pomocy Społecznej. Poniżej w tabeli wskazano zakres usług dostępnych w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny oraz wydatki w latach 2018-2021 na realizację zniżek w ramach tych usług.

Tabela 6 Zniżki udzielane na Marecką Kartę Dużej Rodziny

Rodzaj usługi	Wysokość zniżki (%)	Przysługuje MKDR 3+ lub MKDR 4+
Opłaty za zajęcia dla dzieci z rodzin wielodzietnych organizowane przez miejskie instytucje kultury.	50%	MKDR 3+ MKDR 4+
Opłaty za posiłki wydawane w formie obiadów oraz wyżywienia całodziennego dla dzieci uczęszczających do publicznych szkół podstawowych oraz średnich z terenu Miasta Marki prowadzonych przez Miasto Marki, publicznych przedszkoli z terenu Miasta Marki prowadzonych przez Miasto Marki oraz przedszkoli niepublicznych realizujących świadczenia publiczne zlecone przez Miasto Marki.	50%	MKDR 3+ MKDR 4+
Korzystanie przez dzieci z basenu miejskiego obiektu sportowo-rekreacyjnego - MCER.	50%	MKDR 4+
Przejazdy dla dzieci komunikacją miejską ZTM, które dojeżdżają do szkoły znajdującej się w odległości powyżej 3 km od miejsca zamieszkania ⁴⁴ .	100%	MKDR 4+

Źródło: Opracowanie własne

Na zniżki związane z posiadaniem kart MKDR 3+ i MKDR 4+, OPS wydatkował na przestrzeni czterech lat średniorocznie ok. 250 tys. zł. Poniższa tabela przedstawia wydatki w poszczególnych latach funkcjonowania programu wspierania dużych rodzin przez Miasto.

⁴⁴ Bezpłatne przejazdy nie przysługują dziecku w przypadku, gdy rodzic dziecka uprawniony jest do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkiem na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła.

Tabela 7 Wydatki w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny

Nazwa wskaźnika	2018	2019	2020	2021	Dynamika
Wydatki na pokrycie 50% zniżki za zajęcia organizowane przez miejskie instytucje kulturalne	44 820,00	48 510,00	25 956,75	26 786,75	-40,23%
Wydatki na bezpłatne przejazdy komunikacją miejską ZTM	92 980,00	80 480,00	28 195,00	27 315,00	-70,62%
Wydatki na pokrycie 50% zniżki za posiłki wydawane w publicznych szkołach i przedszkolach	-	-	220 571,00	377 176,76	71,00%
Wydatki na pokrycie 25% zniżki za świadczenia publicznych przedszkoli wykraczające poza podstawę programową wychowania przedszkolnego	17 071,00	5 947,68	-	-	-100,00%
Wydatki na pokrycie 30% zniżki za świadczenia publicznych przedszkoli wykraczające poza podstawę programową wychowania przedszkolnego	2 854,00	1 332,90	-	-	-100,00%

Źródło: Opracowanie własne

Niezwykle ważnym jest również realizacja programów profilaktycznych m.in. **„Program polityki zdrowotnej w zakresie działań edukacyjnych dla przyszłych rodziców zamieszkujących Gminę Miasto Marki na lata 2019 – 2021”** tzw. szkoła rodzenia. Głównym celem tego programu był wzrost o 10% liczby osób uczestniczących w działaniach edukacyjnych dotyczących opieki rodzicielskiej nad nowonarodzonym dzieckiem na terenie Gminy Miasto Marki. Na realizację programu przeznaczono w roku 2018 – 19 357 zł, w 2019 r. – 20 000 zł oraz w 2020 r. – 7 300 zł. W pierwszym roku programem objęto 40 osób, a 16 000 osób objęto działaniami informacyjnymi. W kolejnym, z programu skorzystało 40 osób, a 20 000 osób objęto działaniami informacyjnymi. W ostatnim roku, programem objęto 20 osób, natomiast 25 000 osób objęto działaniami informacyjnymi. Program powinien być kontynuowany.

4.1.2 Zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju kompetencji rodzicielskich i umiejętności przewyższania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży

Tabela 8 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju kompetencji rodzicielskich i umiejętności przewyższania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży	Zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju kompetencji rodzicielskich i umiejętności przewyższania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> • Usługi terapeutyczne na rzecz dzieci i rodzin, edukacyjne zajęcia wyrównawcze, świadczone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz organizacje pozarządowe. • Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w istniejących placówkach. • Realizacja programów aktywizujących młodzież. • Placówki wsparcia dziennego, wzrost liczby placówek i odbiorców działań oraz wyrównywanie dostępności do placówek w różnych rejonach miasta, z uwzględnieniem zasobów systemu edukacji. • Wdrożenie zadania rodziny wspierającej - wyłonienie i zawarcie umów z rodzinami wspierającymi. • Zatrudnianie, adekwatnie do potrzeb, asystentów rodziny oraz organizowanie szkoleń i projektów dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. • Zwiększenie liczby pracowników socjalnych i prowadzenie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych. 2. Liczba rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi. 3. Liczba rodzin objętych pracą socjalną. 4. Liczba przeprowadzonych zajęć edukacyjnych dla młodzieży mających na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (w tym behawioralnych) oraz liczba osób uczestniczących w zajęciach. 5. Populacja dzieci korzystających

		<p>w większym zakresie pracy socjalnej z rodzinami w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą (w ramach wdrożonego standardu pracy socjalnej).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie grup wsparcia - Akademia Rodziców. • Poszerzenie działań na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. • Rozwijanie działań mających na celu wspieranie rodziców w powrocie na rynek pracy. • Profilaktyka kryzysów występujących w różnych obszarach funkcjonowania rodziny - dostępność do poradnictwa psychologicznego, rodzinnego i terapii rodzin. • Aplikowanie o fundusze unijne i ministerialne do realizacji programów wspierających funkcjonowanie rodziny. • Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych i Kościoła 	<p>z placówek wsparcia dziennego.</p> <p>6. Liczba placówek i miejsc w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).</p> <p>7. Liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad.</p>
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Działania instytucji pomocy społecznej działających na terenie Miasta zostały skoncentrowane na organizowaniu sieci wsparcia umożliwiającej pomoc rodzinie zagrożonej problemami opiekuńczo-wychowawczymi na jak najwcześniejszym etapie problemu, zarówno poprzez działania profilaktyczne, jak i interwencyjne. Jako jeden z celów Strategii zdefiniowano zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju

kompetencji rodzicielskich i umiejętności przewycięzania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

Do jego osiągnięcia niezbędne było zdefiniowanie zadań możliwych do weryfikacji za pomocą wskaźników.

Pierwszym ze wskaźników był stosunek **liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych**. Dane były zbierane m.in. w latach 2017-2019 podczas realizacji projektu „RODZINA RELACJA REINTEGRACJA. Innowacyjny model usług społecznych”. Wartość wskaźnika była zróżnicowana i wynosiła średniorocznie 51 rodzin. Drugim ze wskaźników była liczba rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych. Źródłem danych do pomiaru tego wskaźnika była kategoria Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem wskazana w tabelach „Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021”. W okresie, w którym świadczone usługi terapii rodzinnej, skorzystała z niej średnio co **druga rodzina (43%)** objęta pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 9 Stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba rodzin objętych terapią rodzinną ⁴⁵	0	30	30	64	72	60
2.	Liczba rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych	130	108	131	127	96	73
3.	Stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych	0%	27,8%	22,9%	50,3%	75%	82,1%

Źródło: Opracowanie własne

Do określenia relacji **liczba rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi**

⁴⁵ Dane własne OPS i dane z Wniosku końcowego za okres 2019-04-01 2019-05-31 projektu RODZINA RELACJA REINTEGRACJA. Innowacyjny model usług społecznych, str. 3.

problemami opiekuńczo-wychowawczymi wykorzystano dane zawarte w tabelach "Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny" oraz "Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking"; dokumentów „Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021” oraz Sprawozdań rzeczowo finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2016-2021. Z usługi asystenta rodziny w ciągu roku skorzystała średnio co **czwarta rodzina (26,5%)** objęta pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 10 Relacja liczby rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi wg stanu na koniec roku

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe wg stanu na koniec roku					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny	18	18	20	20	16	18
2.	Liczba rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych	32	34	43	40	35	23
3.	Liczba rodzin (RELACJA), w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi	56,2%	52,9%	46,5%	50%	45,7%	78,2%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Relacja liczby rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ciągu roku

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe w ciągu roku					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny	22	38	35	22	25	27
2.	Liczba rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych	130	108	131	127	96	73
3.	Liczba rodzin (RELACJA), w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze	16,9%	35,2%	26,7%	17,3%	26,0%	37,0%

	zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi						
--	---	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Na przestrzeni sześciu lat średnio 62% rodzin, w których wg stanu na koniec roku występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze były obejmowane usługami asystenta rodziny. Trend ten zachowany jest do dziś, z pozostałymi rodzinami prowadzona jest pogłębiona praca socjalna, początkowo w latach 2017-2019 prowadzona wg. podziału na pracę socjalną z rodzinami w tym doświadczającymi przemocy, pracę socjalną z osobami starszymi i niepełnosprawnymi i pracę socjalną z osobami bezrobotnymi i nieaktywnymi zawodowo. Od połowy 2019 roku do chwili obecnej praca socjalna obejmuje rodziny wieloproblemowe. Praca socjalna prowadzona jest za zgodą rodziny, w większości przypadków kończy się ze względu na osiągnięcie celu postawionego do realizacji w planie pracy socjalnej. Pracownicy realizowali swoje zadania zgodnie z zasadami wdrażania usprawnień organizacyjnych i zgodnie ze standardem pracy socjalnej z uwzględnieniem metodycznego działania. Pracownicy socjalni dokumentowali swoją pracę w formie papierowej i elektronicznie z zastosowaniem narzędzi pracy socjalnej, które sami opracowali tj. arkusz diagnozy rodziny, plan pracy z rodziną, kartę pracy socjalnej, ocenę sytuacji rodziny oraz monitoring.

Liczba rodzin objętych pracą socjalną według danych dostępnych w ocenach zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021 wynosiła od 615 w 2016 roku do 346 w 2021 roku. Średniorocznie **pracą socjalną objętych było 587 rodzin**. Korzystając z danych powyżej wskazywanego dokumentu wyliczono średnioroczny wskaźnik pracy socjalnej na poziomie 87,1 %.

Tabela 12 Liczba rodzin objętych pracą socjalną

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Wskaźnik pracy socjalnej	92,8%	91,6%	111,4%	86,6%	72,3%	67,7%
2.	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	663	594	545	581	628	511
3.	Liczba rodzin objętych pracą socjalną	615	544	607	503	454	346

Źródło: Opracowanie własne

Równie ważnym instrumentem mającym na celu wsparcie rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze jest powołana w 2011 roku na mocy Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej - rodzina wspierająca. Na terenie miasta współpraca z takimi rodzinami prowadzona była od 2018 roku, początkowo ustanowiono 2 rodziny, zaś od 2021 roku OPS Marki współpracuje z 1 rodziną wspierającą. Głównym zadaniem rodziny wspierającej jest pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Poza ustawowymi formami pomocy rodzinie, uwzględniając zapis art. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i mając na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do powrotu do rodziny, przygotowano program Odzyskać Dziecko, który z powodzeniem od 2017 r. jest realizowany w OPS Marki. Celem Programu jest diagnoza systemu rodzinnego oraz określenie możliwości i zasobów rodziny, opracowanie strategii pomocy rodzinie i pomoc w jej realizacji, w tym opracowanie planów indywidualnych i genogramów, wsparcie i poprawa funkcjonowania rodzin, w tym budowanie więzi i spójności rodziny, podnoszenie kompetencji wychowawczych i opiekuńczych rodziny. Program skierowany jest w szczególności do rodziców biologicznych z terenu miasta Marki, których dzieci na skutek niewypełniania przez rodziców obowiązków opiekuńczo-wychowawczych są zagrożone umieszczeniem w pieczy zastępczej lub w takiej pieczy już przebywają. Są to rodziny z dużym poczuciem bezradności oraz krzywdy, jakiej doświadczyli poprzez odebranie dziecka. Bardzo często nie rozumieją powodów, przez które dziecko zostało im odebrane. Wymaga to specyficznego języka mówienia do nich, wyjaśniania mechanizmów działania. Rodziny te nie radzą sobie w życiu codziennym, nie potrafią utrzymać się na rynku pracy, bardzo często są ubogie, z problemem alkoholowym lub współuzależnieniem oraz rodziny, w których dochodzi do przemocy, zarówno psychicznej, jak i fizycznej. Nie posiadają umiejętności wychowawczych, co skutkuje brakiem możliwości utrzymywania dzieci w domach rodzinnych i to zagrożenie zabrania do placówki ciągle powraca. Część stanowią również rodziny borykające się z różnymi zaburzeniami, takimi jak depresja, schizofrenia, zaburzenia rozwojowe, nerwice, jak również z lekkimi upośledzeniami. Rodziny te posiadają potencjał, jednak nie zawsze potrafią go wykorzystać. Praca grupowa pomaga im nie tylko w odzyskaniu

lub ochronieniu dziecka, ale również w pracy nad sobą. Podczas warsztatów mają możliwość wymiany doświadczeń z osobami mającymi podobny problem i wyznaczony cel. Uczą się również zabierania głosu publicznie, uczą się argumentowania, mówienia głośno o swoich problemach i potrzebach, bez agresji i krzyku.

OPS wspiera także dzieci znajdujące się w pieczy zastępczej w utrzymywaniu osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów, tj. umożliwia spotkania na terenie Mareckiego Punktu Pomocy Dziecku i Rodzinie udostępniając wyposażoną w materiały rozwojowe, dopasowaną do wieku małych dzieci salę terapeutyczną. Spotkania dotyczą rodzin, którym sąd nie zezwolił na tzw. urlopowanie dzieci do domów rodzinnych.

W ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej służącej poszerzaniu wiedzy na temat uzależnień wśród młodzieży, przeprowadzono przedsięwzięcia wykazane liczbowo w poniższej tabeli.

Tabela 13 Liczba przeprowadzonych zajęć edukacyjnych dla młodzieży mających na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (w tym behawioralnych)

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Pawła II w Markach (Gimnazjum Nr 1 ⁴⁶ i Liceum Ogólnokształcące)	2	2	4	1	3	2
2.	Zespół Szkół Nr 2 im. Prymasa Tysiąclecia w Markach (Szkoła Podstawowa Nr 5 i Gimnazjum Nr 2 ⁴⁷)	24	26	25	26	22	22
3.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego w Markach	2	8	4	0	0	2
4.	Szkoła Podstawowa Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żołnierzy AK II Rejonu Celków w Markach	7	5	4	4	3	4
5.	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Pomnik Zwycięstwa 1920 w Markach	6	6	5	8	11	11
6.	Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Stefana Roweckiego „Grota” w Markach	10	10	10	12	12	12

⁴⁶ Gimnazjum do 2019 roku.

⁴⁷ Jak wyżej.

Lp.	Nazwa szkoły	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
7.	Fundacja Otwarte Serce ul. Warszawska 50, 05-270 Marki	2	3	3	3	2	2
8.	Stowarzyszenie „RAZEM W PRZYSZŁOŚĆ” ul. Sportowa 3, 05-270 Marki	2	2	2	3	5	4
Razem		51	57	52	51	51	53

Źródło: Opracowanie własne

W całym okresie objętym Strategią liczba przeprowadzonych zajęć edukacyjnych dla młodzieży mających na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień była względnie podobna, mieszcząc się w przedziale od **51 do 57** zajęć.

Programami realizowanymi na terenie szkół były m.in. „Poznajmy się lepiej”, „Komunikacja”, „Cukierki”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Trzymaj formę”, „Cybernauci – bądź bezpieczny w sieci”, „Ja w świecie bez przemocy”, „Ja w świecie uzależnień”, „Dopalacze i narkotyki”, „Smart, to znaczy mądrze”, „Dopalacze powiedz stop”, „Znam zasady i umiem bezpiecznie korzystać z Internetu”, „Jak bezpiecznie korzystać z komputera?”, „Ciemna strona Internetu, czyli zagrożenia w sieci”, „Bezpieczeństwo w sieci”, „Zagrożenia w sieci”, „Zagrożenia świata wirtualnego”, „Profilaktyka zagrożeń środkami psychoaktywnymi”, „Narkotyki. To mnie nie kręci”, „Szanuj zdrowie, ratuj życie – profilaktyka zagrożeń środkami psychoaktywnymi”, „Nie dziękuję, nie palę”, „Realnie, czy wirtualnie”, „Nie hejtuję, reaguję”, „Cyberbezpieczni”, „Dopalacz - jak przeciwdziałać zagrożeniu”, „Nie pal przy mnie, proszę”, oraz 7 programów rekomendowanych o potwierdzonej skuteczności organizowanych i finansowanych przez OPS Marki tj. „Trzy koła”, „Domowi detektywi”, „Debata”, „Unplugged”, „Spójrz inaczej”, „Szkolna Interwencja Profilaktyczna” i „Przyjaciele Zippiego”.

Na terenie Marek działają dwie organizacje prowadzące zajęcia edukacyjne dla młodzieży mające na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (w tym behawioralnych). Każda z nich prowadziła placówkę wsparcia dziennego. Sumaryczna **liczba placówek na poziomie gminy wynosiła 2 sztuki. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów** na terenie Marek dla okresu objętego monitoringiem wynosiła od **60** miejsc w 2016 roku do **75** miejsc w latach 2017-2021.

W analogicznym okresie **populacja dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego** wynosiła od 60 osób w latach 2016-2019 do 70 osób w latach 2020-2021. Stosunek stosunku liczby uczniów do liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego na obszarze gminy wynosił od **100,0%** w 2016 roku, poprzez **80,0%** w latach 2017-2019 do **93,3%** w latach 2020-2021. Koszt prowadzenia placówek na zlecenie miasta systematycznie rośnie, w roku 2021 w stosunku do 2016 roku wydatki na ten cel wzrosły o 36%.

Tabela 14 Dane dotyczące funkcjonowania placówek wsparcia dziennego w Markach w latach 2016-2021

Lp.	Nazwa organizacji pozarządowej prowadzącej placówkę wsparcia dziennego		Dane liczbowe					
			2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Fundacja Otwarte Serce, ul. Warszawska 50, 05-270 Marki	A. Liczba placówek w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).	1	1	1	1	1	1
		B. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego.	30	45	45	45	45	45
		C. Populacja dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego.	30	30	30	30	40	40
		D. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).	100%	66,7%	66,7%	66,7%	88,9%	88,9%
2.	Stowarzyszenie „RAZEM W PRZYSZŁOŚĆ” ul. Sportowa 3, 05-270 Marki	A. Liczba placówek w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).	1	1	1	1	1	1
		B. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego.	30	30	30	30	30	30

Lp.	Nazwa organizacji pozarządowej prowadzącej placówkę wsparcia dziennego	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
	C. Populacja dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego.	30	30	30	30	30	30
	D. Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego w stosunku do liczby uczniów (w układzie terytorialnym).	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Razem	A.	2	2	2	2	2	2
	B.	60	75	75	75	75	75
	C.	60	60	60	60	70	70
	D.	100%	80,0%	80,0%	80,0%	93,3%	93,3%

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Kadra i koszty prowadzenia placówek wsparcia dziennego

Lp.	Dane placówek wsparcia dziennego	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	10	3	3	2	1	1
2.	Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	309 173	385 000	465 636	699 053	464 919	485 456

Źródło: Opracowanie własne

W okresie objętym monitoringiem liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym kształtowała się w przedziale od **1 rodziny w 2016 roku do 786 rodzin w 2021 roku**. Poradnictwo specjalistyczne realizowane było w OPS Marki przez pracowników socjalnych w zakresie poradnictwa socjalnego i rodzinnego, a także poradnictwa świadczonego przez psychologów i doradców oraz prawnika w Mareckim Punkcie Pomocy Dziecku i Rodzinie, będącego w strukturze OPS i zarejestrowanego w rejestrze Wojewody Mazowieckiego jako jednostka specjalistycznego poradnictwa. Poza konsultacjami psychologicznymi oferowano dostęp do doradcy osób niepełnosprawnych, poradnictwo i konsultacje psychologa dziecięcego, specjalisty ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także warsztaty kompetencji wychowawczych, mediacje i konsultacje specjalisty psychoterapii uzależnień.

Tabela 16 Liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym ⁴⁸	1	57	48	559	416	786
2.	Liczba porad ⁴⁹	5	212	402	1 502	256	593

Źródło: Opracowanie własne

4.1.3 Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, przy uwzględnieniu konieczności zaangażowania rodziny w rozwiązywanie jej problemów

Tabela 17 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, przy uwzględnieniu konieczności zaangażowania rodziny w rozwiązywanie jej problemów

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wspieranie rodziny i rozwoju dzieci i młodzieży	Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, przy uwzględnieniu konieczności zaangażowania rodziny w rozwiązywanie jej problemów	<ul style="list-style-type: none"> • Świadczenia rodzinne. • Świadczenia wychowawcze. • Świadczenia z pomocy społecznej (z wyłączeniem pomocy w zakresie dożywiania). • Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów (stypendia szkolne zasiłki szkolne). • Świadczenia z funduszu alimentacyjnego. • Pomoc w zakresie dożywiania. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. 2. Średni czas na otrzymanie pomocy. 3. Liczba rodzin z dziećmi, którym w wyniku udzielonej pomocy wyrównane zostały dochody do minimum egzystencji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

⁴⁸ Dane ze sprawozdań Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego i OPS Marki

⁴⁹ Dane ze sprawozdań Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego i OPS Marki oraz Wniosku końcowego za okres 2019-04-01 2019-05-31 projektu RODZINA RELACJA REINTEGRACJA. Innowacyjny model usług społecznych, str. 3.

Wsparciem finansowym są świadczenia przysługujące rodzinom z dziećmi realizowane w OPS Marki przez Dział Świadczeń zlokalizowany przy ul. Lisa Kuli 5a i przy ul. Kościuszki 39. Podstawowym świadczeniem są zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, świadczenie wychowawcze 500+ oraz fundusz alimentacyjny. Od połowy 2021 roku świadczenie wychowawcze 500+ zostało przekazane do obsługi Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

Dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w zależności od spełniania warunków ich przyznania: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w czasie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, nauki dziecka poza miejscem zamieszkania. Przyznawane jest też świadczenie rodzicielskie z tytułu urodzenia dziecka przez okres 12 miesięcy oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych w okresie objętym Strategią wskazana została w poniższej tabeli.

Tabela 18 Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej ⁵⁰	689	629	667	714	723	569
2.	Liczba rodzin objętych świadczeniami rodzinnymi (Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami) ⁵¹	667	706	745	727	579	457
3.	Liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego ⁵²	124	121	113	109	103	89

Źródło: Opracowanie własne

⁵⁰ Dane z dokumentów Ocena zasobów pomocy społecznej za 2020 rok, str.15, Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 rok, str.15.

⁵¹ Dane z dokumentów Ocena zasobów pomocy społecznej za 2020 rok, str. 44, Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 rok, str. 43.

⁵² Dane z dokumentów Ocena zasobów pomocy społecznej za 2020 rok, str. 49, Ocena zasobów pomocy społecznej za 2021 rok, str. 48.

Tabela 19 Średni oczekiwania czas na otrzymanie pomocy

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Średni czas na otrzymanie pomocy	od 1 do 30 dni	do 1 do 30 dni	od 1 do 30 dni	od 1 do 30 dni	od 1 do 30 dni	od 1 do 30 dni

Źródło: Opracowanie własne

Od 2020 r. zgodnie z uchwałą Rady Miasta Marki nr XXIII/300/2020 z dnia 22 lipca 2020 r. w sprawie wprowadzenia świadczenia pieniężnego „Marecki Bon Żłobkowy” dla rodzin z dzieckiem w wieku od 1 roku do lat 3 zamieszkujących na terenie Gminy Miasto Marki, rodzice dzieci w wieku do lat 3 mogą skorzystać ze wsparcia finansowego. Marecki Bon Żłobkowy ma na celu umożliwienie rodzicom powrotu na rynek pracy. Świadczenie w kwocie 300 zł, wypłacane jest co miesiąc osobom, które spełniają warunki m.in. pozostają w zatrudnieniu lub wykonują inną pracę zarobkową, oboje mieszkają w Markach, a ich dochód nie przekracza kwoty 1922 zł netto w przeliczeniu na osobę w rodzinie.

Tabela 20 Marecki Bon Żłobkowy

Nazwa wskaźnika	Dane liczbowe			
	2018	2019	2020	2021
Liczba wniosków	178	323	79	115
Liczba decyzji	185	342	114	126
Liczba świadczeń	550	2173	1208	962
Liczba rodzin	157	218	241	145
Kwota wydatków w złotych	16 333,50	646 817,50	359 514,70	287 195,20

Źródło: Opracowanie własne

W 2019 r. wpłynęły 323 wnioski, a wydano 342 pozytywne decyzje przyznające. Kwota ze środków własnych gminy, którą przeznaczono na to świadczenie w 2019 r. wynosiła 646 817,50 zł, to o 44% mniej w porównaniu do roku 2020. Wynika to z faktu wprowadzenia kryterium dochodowego.

4.2 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

4.2.1 Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy oraz rozwój współpracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Tabela 21 Matryca logiczna celu Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy oraz rozwój współpracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy oraz rozwój współpracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie lokalnej, profesjonalnej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie. • Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. • Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach, Internecie oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie. • Prowadzenie działań mających na celu promowanie pozytywnych wzorców zachowań społecznych, w tym aktywnych form spędzania wolnego czasu przez rodziny, dzieci i młodzież. • Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w stosunku do przedstawicieli instytucji. • Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w stosunku do społeczności lokalnej. • Organizacja spotkań informacyjno-edukacyjnych z zakresu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych z mieszkańcami Marek/liczba osób biorących udział w spotkaniach. 2. Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.

		<p>przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja działań edukacyjnych skierowanych do osób zagrożonych wystąpieniem przemocy w rodzinie oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym dzieci i osób starszych. • Organizowanie seminariów/konferencji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i promowanie dobrych praktyk. • Upowszechnianie wiedzy na temat prawidłowych relacji w rodzinie, potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży oraz pożądanego systemu wartości. • Organizowanie kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie. • Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez włączanie nowych instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie nowych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. • Wymiana doświadczeń wśród profesjonalistów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie (pracownicy socjalni, asystenci rodzin, terapeuci, pedagodzy, prokuratorzy, kuratorzy sądowi, lekarze, pielęgniarki, księża). 	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

W okresie objętym monitoringiem **liczba osób biorących udział w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych z mieszkańcami Marek** wynosiła od

11 w 2016 roku do 100 w 2021 roku. W analogicznym okresie liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych wynosiła od 2 w 2016 roku do 415 w 2021 roku.

Tabela 22 Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych, konferencjach i innych formach szkoleniowych

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych z mieszkańcami Marek/liczba osób biorących udział w spotkaniach	11 ⁵³	8 ⁵⁴	17 ⁵⁵	33 ⁵⁶	41 ⁵⁷	100 ⁵⁸
2.	Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych	2 ⁵⁹	14 ⁶⁰	27 ⁶¹	260 ⁶²	172 ⁶³	415 ⁶⁴
Razem		13	22	44	293	213	515

Źródło: Opracowanie własne

Rozwój kompetencji i umiejętności specjalistycznej kadry pracującej z dzieckiem i rodziną. Pracownicy socjalni i asystenci rodziny delegowani byli na liczne szkolenia i konferencje tematyczne zarówno o zasięgu lokalnym jak i ogólnopolskim. Były to w szczególności:

- Ogólnopolska Konferencja „Pomoc Dzieciom – Ofiarom Przestępstw”,
- 17 Ogólnopolska Konferencja „Dziecko pokrzywdzone przestępstwem”,
- XVI Konferencja Naukowa „Między Dzieciństwem a dorosłością. Tożsamość, seksualność, samoocena, zagrożenie przemocą”,

⁵³ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2016 rok.

⁵⁴ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2017 rok.

⁵⁵ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za rok 2021, str. 78, wiersz Warsztaty kompetencji wychowawczych, kolumna 2018.

⁵⁶ Tamże, str. 78, wiersz Warsztaty kompetencji wychowawczych, kolumna 2019.

⁵⁷ Tamże, str. 78, wiersz Warsztaty kompetencji wychowawczych, kolumna 2020.

⁵⁸ Tamże, str. 78, wiersz Warsztaty kompetencji wychowawczych, kolumna 2021.

⁵⁹ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2016 rok.

⁶⁰ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej za 2017 rok.

⁶¹ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za rok 2021, str. 78, wiersz Organizowanie spotkań, konferencji szkoleń, kolumna 2018.

⁶² Tamże, str. 78, wiersz Organizowanie spotkań, konferencji szkoleń, kolumna 2019.

⁶³ Tamże, str. 78, wiersz Organizowanie spotkań, konferencji szkoleń, kolumna 2020.

⁶⁴ Tamże, str. 78, wiersz Organizowanie spotkań, konferencji szkoleń, kolumna 2021.

- Konferencja „Wykładnia i stosowanie prawa przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego,
- Międzynarodowa Konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”,
- Konferencja Budowanie sieci wspierającej rodziny „Chrońmy dzieci”,
- kursy I stopnia „Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”,
- szkolenie „Realizacja obowiązków wynikających z tzw. ustawy antyprzemocowej i nowelizacja ustawy, która weszła w życie dnia 30.11.2020 r.”,
- szkolenie „Profilaktyka i niwelowanie skutków stosowania przemocy w rodzinie”, szkolenie „Prawo w obronie rodziny zagrożonej przemocą”, szkolenie „Kontrakt socjalny w praktyce”,
- szkolenie „Praca socjalna w oddzieleniu od przyznawania zasiłków”,
- specjalizacja II-go stopnia w zawodzie pracownik socjalny w zakresie praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy,
- szkolenie „Profilaktyka i niwelowanie skutków stosowania przemocy w rodzinie”, szkolenie „Jak motywować i zachęcać do zmian – metoda coachingowa w pracy z klientem”,
- szkolenie „Współpraca pracownika socjalnego, asystenta rodziny i koordynatora pieczy zastępczej”.

Ośrodek Pomocy Społecznej organizował także szkolenia odbywające się na miejscu, w Markach, w których oprócz pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej wzięli też udział policjanci, kuratorzy sądu rodzinnego, pedagodzy i psychologowie z mareckich placówek oświatowych. Były to w szczególności:

- czterodniowe szkolenie Akademia profesjonalisty „Budowanie lokalnego systemu wspierania rodziny”;
- szkolenie „Aspekty prawne przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Dbając o wysokie standardy udzielanej pomocy pracownicy socjalni uczestniczyli w cyklicznych, comiesięcznych superwizjach, w czasie których analizowali pracę podjętą na rzecz rodzin znajdujących się w kryzysie.

W latach 2016-2021 w obszarze profilaktyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie odbyły się m.in.

- konferencja w zakresie przeciwdziałania przemocy "Marki rozwiązań. Skuteczność działań samorządu w kontekście profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy. Bariery i wyzwania" - 180 osób;
- dystrybucja 2400 broszur i ulotek kampanii "Reaguj na przemoc" (oświata, służba zdrowia, Komisariat Policji, Urząd Miasta);
- dystrybucja 4000 ulotek z ofertą Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego przekazanych instytucjom działającym w obszarze przeciwdziałania przemocy;
- lokalna kampania "Wolni i bezpieczni" - realizowana w 3 lokalizacjach miasta z dystrybucją 200 sztuk materiałów informacyjno-edukacyjnych;
- zorganizowanie 2 spotkań środowiska zawodowego oświaty - 20 osób; w ramach lokalnej kampanii "Wolni i bezpieczni" - dystrybucja 250 sztuk materiałów;
- zorganizowanie 5 spotkań środowiska zawodowego oświaty - 20 osób, w ramach kampanii "Przemoc boli";
- 3 spotkania dotyczące uzależnień behawioralnych z przedstawicielami oświaty i cykl 6 szkoleń, w których uczestniczyło 60 osób;
- 4 szkolenia dla służb działających w danym obszarze – około 172 osoby uczestników w tym 22 nauczycieli w ramach programu rekomendowanego „Unplugged”.

W powyżej wskazanym okresie podjęto także następujące działania:

- dystrybucja 1 200 sztuk materiałów informacyjno-edukacyjnych do szkół;
- prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego z poradami psychologa ds. przeciwdziałania przemocy;
- 20 880 przekazanych materiałów informacyjno-edukacyjnych o zjawisku przemocy w rodzinie i instytucjach udzielających pomocy dla przedstawicieli oświaty, służby zdrowia, policji i placówek wsparcia dziennego;
- 3 informacje dot. przemocy w rodzinie opublikowane w prasie lokalnej;
- 37 informacji opublikowanych na stronach www.marki.pl, www.ops.marki.pl i www.trzezwe.marki.pl oraz funpage facebook Miasta i OPS Marki;
- 10 zrealizowanych projektów obejmujących działania z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy oraz rozwój współpracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie był realizowany również m.in. poprzez wdrożenie cyklu warsztatów dla rodziców w ramach Akademii Rodzica. Uczestnikami Akademii byli rodzice, którzy doświadczali trudności wychowawczych i pragnęli rozwijać się i doskonalić w swojej roli, a także uczyć się nowych metod i nabywać umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami z dzieckiem i byli gotowi na wymianę doświadczeń z innymi rodzicami. Warsztaty miały na celu rozwój takich kompetencji wychowawczych, jak dobra komunikacja z dzieckiem, rozpoznawanie potrzeb własnych i dziecka, asertywność rodzicielska, rozwiązywanie konfliktów, radzenie sobie z emocjami własnymi i emocjami dziecka. Podczas warsztatów rodzice mogli lepiej poznać siebie w roli rodzica, przyjrzeć się swoim postawom i zachowaniom rodzicielskim, określić swój rodzicielski potencjał i obszary wymagające doskonalenia. W sumie odbyło się 128 godzin warsztatów i wzięło w nich udział ok. 45 osób⁶⁵. Ponadto zorganizowano konferencję pt. „MARKI ROZWIĄZAŃ. Skuteczność samorządu w profilaktyce uzależnień i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Bariery i wyzwania”, którą patronatem honorowym objął Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik. Patronatu udzieliła również Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Społeczna oraz Fundacja UNA. Partnerem spotkania i współorganizatorem konferencji była Fundacja ART. W konferencji udział wzięło około 180 osób z całego powiatu wołomińskiego działających w obszarze profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przeprowadzono także cykl szkoleń z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, skierowanych do przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), policji, oświaty (wychowawcy, pedagodzy i psychologowie), ochrony zdrowia, sądu (kuratorzy), placówek wsparcia dziennego (PWD) i innych podmiotów, specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, alkoholizmowi i narkomanii, w których uczestniczyło 60 osób⁶⁶.

⁶⁵ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2018 rok, str. 96.

⁶⁶ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2019 rok, str. 107.

W latach 2019-2020 Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach prowadził badania ankietowe, których głównym celem było określenie postaw rodzicielskich względem stosowania kar wobec dzieci, oszacowanie skali występowania zjawiska przemocy w mieście Marki oraz wpływu płci na występowanie przemocy w rodzinie. Szczegóły diagnozy zaprezentowano w „Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Marki na lata 2021-2023”.

W 2020 roku kontynuowane były działania określone w „Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla miasta Marki na lata 2016-2020”. Jednocześnie trwały intensywne prace nad opracowaniem nowego programu, który będzie obowiązywać w latach 2021-2023. Program został przyjęty uchwałą Rady Miasta Marki nr XXIX/363/2020 z 30 grudnia 2020 roku. Głównym celem programu było ograniczenie rozmiaru i następstw zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Marek. Realizowane były działania profilaktyczne skierowane do mieszkańców Marek. Poprzez strony internetowe oraz funpage informowano mieszkańców o różnych aspektach zjawiska przemocy w rodzinie, procedurach dochodzenia swoich praw oraz miejscach, w których można uzyskać pomoc⁶⁷. OPS w Markach objął patronatem konferencję zorganizowaną przez Fundację ART. „Powiedz o TYM komuś”, przyłączył się też do kampanii „Biała Wstążka” mającej na celu zatrzymanie przemocy wobec kobiet, a także ogólnopolską i ogólnopolską kampanią 19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży „Pomarańczowa wstążka”.

⁶⁷ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2020 rok, str. 75.

4.2.2 Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie

Tabela 23 Matryca logiczna celu Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”. • Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie w tym interwencja kryzysowa. • Udzielanie pomocy finansowej, psychologicznej, prawnej oraz pomocy w formie schronienia. • Udzielanie schronienia oraz prowadzenie mieszkania chronionego przeznaczonego dla kobiet i kobiet z dziećmi, którzy doświadczali przemocy w rodzinie. • Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. • Pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą (grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, grupy psychoedukacyjne) i programów profilaktycznych dla dzieci. • Zmiana sposobu realizacji działania w formie pracy socjalnej realizowana z osobami, dla których prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”. • Prowadzenie form pomocy indywidualnej przeznaczonych dla dzieci, kobiet i dla osób starszych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanie zjawiska przemocy w rodzinie. 2. Liczba osób korzystających ze schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie. 3. Liczba osób zakwalifikowanych do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Celem ustania przemocy w rodzinie realizowane są procedury „Niebieskie Karty” (NK), jako instytucjonalnego narzędzia służącego do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia. Dane liczbowe wskazują, że najwięcej procedur Niebieskie Karty zostało wszczęte przez Komisariat Policji w Markach. Osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy w rodzinie są przede wszystkim mężczyźni. W celach ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem OPS zapewniał prawidłową realizację procedury „Niebieskie Karty”, ustanawiając często przedstawiciela małoletniego w procedurze, w przypadku gdy krzywdzonymi okazywali się rodzice dziecka. Wówczas następowała również ścisła współpraca z sądem i organami ścigania.

Tabela 24 Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

Lp.	Rodzaj działania	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart – A"	40	50	48	48	61	66
2.	liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - C"	32	39	34	55	59	45
3.	liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - D"	16	24	22	36	43	42
4.	liczba Niebieskich Kart w prowadzeniu (sporządzonych w roku i z lat ubiegłych)	76	105	76	75	82	91
5.	liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty w przypadku rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	53	45	35	30	48	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2016-2021

W latach 2017-2021 można mówić o pewnej stałej tendencji dotyczącej liczby nowych procedur „Niebieskie Karty”, która w każdym z analizowanych lat utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Ten sam wniosek można sformułować odnosząc się do liczby procedur w prowadzeniu. Od roku 2020 widać wyraźny wzrost wszczynanych procedur NK po raz pierwszy. Być może skutkiem tego stanu była pandemia COVID-19 i obecne wówczas kwarantanny, co niejako wymusiło przebywanie osób sobie bliskich w zamkniętych pomieszczeniach w sposób ciągły

i było źródłem frustracji i narastających napięć, a w konsekwencji zachowań noszących znamiona przemocy względem członków rodziny.

Dzieci z rodzin, w których zdiagnozowano problem przemocy i prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”, były objęte pomocą pedagogów i psychologów szkolnych oraz kierowane były do psychologa dziecięcego w Mareckim Punkcie Pomocy Dziecku i Rodzinie.

Osoby, co do których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie, były edukowane na temat przemocy, psychologicznych i prawnych konsekwencji krzywdzenia swoich bliskich, wskazywano im różne możliwości pomocy, motywowane do udziału w oddziaływaniach korekcyjno–edukacyjnych, motywowane do poddania się leczeniu odwykowemu, kierowane do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, kierowane do specjalistów w Mareckim Punkcie Pomocy Dziecku i Rodzinie oraz PIK celem skorzystania z usług prawnika, psychologa, specjalisty terapii uzależnień oraz terapeuty rodzinnego, mediatora, a także zgłaszane były do organów ścigania (zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa).

Nadto w ramach przeciwdziałania przemocy od 2016 roku realizowana była interwencja kryzysowa. Odbывała się w formie krótkoterminowych działań pracowników socjalnych, psychologa i specjalisty pracy z rodziną, której celem było przywrócenie równowagi w rodzinie oraz identyfikacja rodzin zagrożonych kryzysem. Najczęściej rodziny objęte interwencją kryzysową kierowane były dalej do pracy socjalnej z rodzinami.

W ramach oferty wsparcia instytucjonalnego osoby, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, mają zapewnioną pomoc w formie schronienia w mieszkaniu chronionym, poradnictwa, konsultacji, terapii oraz grupy wsparcia, a osoby stosujące przemoc mogą korzystać z programów korekcyjno-edukacyjnych oraz terapii.

Mieszkanie chronione wydzielone zostało w 2017 roku z zasobów komunalnych Miasta Marki, znajduje się w strukturze OPS. Miejsce w mieszkaniu chronionym przyznaje się osobie lub rodzinie na okres od 1 do 6 miesięcy.

W szczególnych uzasadnionych przypadkach czas pobytu może zostać decyzją administracyjną przedłużony na okres kolejnych miesięcy, nie dłużej niż do 6 kolejnych miesięcy. Najczęściej użytkownikami mieszkania są rodziny doświadczające przemocy domowej.

Tabela 25 Wskaźniki celu Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Ustanie zjawiska przemocy w rodzinie.	0	32	14	15	19	5
2.	Liczba osób korzystających ze schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie.	0	9	14	15	3	2
3.	Liczba osób zakwalifikowanych do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym.	0	2	0	0	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności OPS Marki i sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2016-2021

Liczba osób korzystających ze schronienia w sytuacji występowania przemocy w rodzinie jest dynamiczna i wynika z aktualnej dostępności miejsc zarówno w mieszkaniu chronionym prowadzonym przez Miasto, jak i Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Zielonce. Największą liczbę osób m.in. skierowanych do mieszkania chronionego można zaobserwować w latach 2017-2019, tj. w okresie realizacji projektu „RODZINA RELACJA REINTEGRACJA. Innowacyjny model usług społecznych”, do udziału w którym zgłosiła się duża liczba osób. Z kolei ze względu na małą dostępność w powiecie wołomińskim do programów korekcyjno-edukacyjnych, ale także braku konsekwencji prawnych z powodu niezgłoszenia się sprawców przemocy do uczestnictwa w tych programach, pomimo kierowania przez grupy robocze, liczba osób zakwalifikowanych do programów korekcyjno-edukacyjnych pozostaje na niezadowalającym poziomie i jest zmienna. W latach 2016, 2020 oraz 2021 jedynie dwóch sprawców uczestniczyło w programach.

4.3 Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii

4.3.1 Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek

Tabela 26 Matryca logiczna celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii	Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień. • Zwiększenie dostępności do leczenia dla osób uzależnionych i członków ich rodzin – mieszkańców Marek, a w szczególności skierowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. • Rozwój programów ambulatoryjnych i dziennych skierowanych do pacjentów z tzw. podwójną diagnozą. • Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych o formach pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób, mieszkańców uzależnionych od alkoholu. 2. Liczba osób objętych terapią uzależnień od alkoholu finansowaną ze środków GMK, wskaźnik. 3. Czas oczekiwania na terapię, ilość miejsca w placówkach leczenia uzależnień (planowana ilość świadczeń i planowana liczba miejsc).

		<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie i koordynowanie działalności leczniczej w zakresie terapii uzależnień. 	
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Tabela 27 Wskaźniki celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba osób, mieszkańców uzależnionych od alkoholu.	634	654	678	709	736	761
2.	Liczba osób objętych terapią uzależnień od alkoholu.	1	3	1	3	1	1
3.	Ilość miejsca w placówkach leczenia uzależnień.	82	85	80	83	72	75

Źródło: Dane własne i Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Wołominie

Z najnowszych badań wynika także, że nadużywanie alkoholu dotyczy ponad 2,5 mln Polaków. W rodzinach z problemem alkoholowym żyje 3-4 mln osób, w tym 1,5-2 mln dzieci. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) zwraca uwagę, że alkoholizm w Polsce dotyka około 700-900 tysięcy osób, przy czym liczba Polaków, którzy nadużywają alkoholu, jest znacznie wyższa i wynosi nawet ponad 2 miliony. Nie ma dokładnych danych na temat osób uzależnionych w Polsce. Główny Urząd Statystyczny (GUS) szacuje populację Polaków, która pije alkohol przez 5 dni w tygodniu lub częściej na 2% populacji kraju. Dlatego przyjęto ten wskaźnik do określenia osób, mieszkańców Miasta uzależnionych od alkoholu w latach 2016-2021. Obserwowalny jest wyraźny wzrost osób uzależnionych od alkoholu, co jest wynikiem migracji nowych mieszkańców. Niestety tylko średnio 0,24% mieszkańców podejmowało się leczenia w Ośrodku Leczenia Uzależnień w Wołominie.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym skalę używania alkoholu jest jego sprzedaż. Jak wynika z raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), uwzględniającego 52 kraje świata, średnio 11,3 litra czystego alkoholu rocznie przypada na mieszkańca kraju należącego do Unii Europejskiej (UE).

Szacunkowe spożycie alkoholu w Mieście Marki obrazuje sprzedaż napojów alkoholowych w punktach poza miejscem sprzedaży oraz w miejscu sprzedaży, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Wartość alkoholu sprzedanego w woj. mazowieckim i w mieście Marki (na podstawie oświadczeń złożonych przez przedsiębiorców)

Rok	Województwo /Gmina	Razem wartość sprzedanego alkoholu	Do 4,5%	Od 4,5do 18% z wyjątkiem piwa	Powyżej 18%
2018	Miasto Marki	40 416 436,81	15 589 811,56	6 060 047,77	18 766 577,48
	mazowieckie	5 880 032 864,38	2 289 076 980,14	1 130 906 415,58	2 460 049 468,66
2019	Miasto Marki	45 289 199,03	17 037 743,95	6 902 051,84	21 349 403, 24
	mazowieckie	6 202 449 618,14	2 332 480 579,30	1 203 933 358,16	2 666 035 680,68
2020	Miasto Marki	50 255 008,44	17 463 908,25	8 194 461,99	24 596 638, 20
	mazowieckie	6 145 018 786,82	2 240 423 979,32	1 174 672 624,57	2 729 922 182,93

Źródło: Dane z Ewidencji Działalności Gospodarczej UMM Marki (2021)

Sprzedaż alkoholu w Mieście Marki w 2018 roku stanowiła 0,69% sprzedaży na całym Mazowszu, w kolejnym roku 0,73%, a w 2020 roku już 0,82%. Powyższe oznacza stopniowy wzrost procentowy sprzedaży alkoholu w Mieście Marki w stosunku do całego województwa mazowieckiego, co jest zjawiskiem niepokojącym i powinno stanowić przyczynek do podjęcia rozważań o ograniczeniu dostępności alkoholu w Mieście.

Kolejne zestawienie przedstawia szacunkowe spożycie alkoholu na 1 mieszkańca Miasta Marki wg wartości sprzedawanego alkoholu w województwie mazowieckim (dane GUS) z uwzględnieniem cen przeliczeniowych tj. zgodnie z ceną półlitrowej butelki wódki czystej 40% na koniec:

- 2018 roku - 24,68 zł,
- 2019 roku – 24,59 zł,
- 2020 roku – 25,67 zł;

oraz ceny półlitrowej butelki piwa jasnego pełnego butelkowanego na koniec:

- 2018 roku – 2,93 zł,

- 2019 roku – 3,07 zł,
- 2020 roku – 3,16 zł.

Zatem istotnym czynnikiem wpływającym na diagnozę spożycia napojów alkoholowych stanowi analiza roczna sprzedaży butelek wódki i butelek piwa w przeliczeniu na 1 mieszkańca Miasta Marki, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 29 Wartość sprzedaży alkoholu w przeliczeniu na 1 mieszkańca Miasta Marki (na podstawie oświadczeń składanych przez przedsiębiorców)

Rok	Razem wartość sprzedanego alkoholu w zł	Liczba wszystkich mieszkańców miasta Marki (wg GUS)	Roczna wartość w zł zakupionego alkoholu w przeliczeniu na 1 mieszkańca Marek	Roczna liczba kupionych butelek ½l piwa, ½l wódki w przeliczeniu na 1 mieszkańca Marek
2018	40 416 436,81	33 914	1 191,73	48 butelek wódki lub 407 butelek piwa
2019	45 289 199,03	35 461	1 277,16	52 butelki wódki lub 416 butelki piwa
2020	50 255 008,44	36 816	1 365 ,03	53 butelki wódki lub 432 butelek piwa

Źródło: Dane z Ewidencji Działalności Gospodarczej UMM (2021)

Analizując powyższe, można zaobserwować, iż pomimo wzrostu cen, spożycie alkoholu także ulega wzrostowi. W 2018 roku przeciętny mieszkaniec Marek wg wartości szacunkowej zakupił średnio w miesiącu 34 półlitrowe butelki piwa. W następnym roku ten sam mieszkaniec zakupił 35 butelek piwa średnio w miesiącu, a w kolejnym roku o jedną butelkę więcej. Przyjęte wartości, choć niewątpliwie mają tendencję wzrostową, należy traktować jako wartości szacunkowe dla Miasta, gdyż należy pamiętać, iż Marki nadal stanowią trasę „przelotową” do innych miast i wsi i potencjalni kupujący nie muszą stanowić mieszkańców Miasta. Istotnym czynnikiem może być też fakt, że w granicach administracyjnych Miasta znajduje główne centrum handlowe (sklep Auchan), które zaopatruje w napoje alkoholowe nie tylko mieszkańców Miasta Marki, ale także mieszkańców Białołęki,

Targówka, Ząbek innych okolicznych miejscowości. Pomijając powyższe z pełnym przekonaniem można przyjąć stwierdzenie, iż spożycie alkoholu rośnie.

Wskaźnikiem, za pomocą którego można dokonać próby określenia skali zjawiska problemowego używania alkoholu i substancji psychoaktywnych jest analiza danych GUS z raportu Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2020 r. Z analizy wynika, że zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu rozpoznano w 2019 r. u 163 167 osób, zaś zaburzenia psychiczne spowodowane nadużywaniem substancji psychoaktywnych zdiagnozowano u 45 823 pacjentów. Ponadto z danych GUS wynika, że w 2020 r. z powodu pandemii COVID-19 niemal na wszystkich oddziałach szpitalnych przebywało mniej pacjentów. Największy spadek liczby w porównaniu do poprzedniego roku odnotowano m.in. na oddziałach terapii uzależnień (spadek o 33,4% tj. 5,8 tys.).

Rozmiar spożycia alkoholu został zilustrowany przez analizę badawczą rozpowszechnienia picia alkoholu przez uczniów szkół podstawowych i szkoły ponadpodstawowej. Badania przeprowadzone przez OPS Marki w ścisłej współpracy z mareckimi szkołami przedstawiają problematykę używania nie tylko alkoholu, ale i innych substancji psychoaktywnych. Przeprowadzone badania potwierdziły tendencję światową obniżania się wieku inicjacji alkoholowej, a także większego zainteresowania młodzieży piwem. Z raportu CBOS „Młodzież 2018” wynika, że polska młodzież najczęściej sięga po piwo (74 proc.) i nie stroni od wódki (62 proc.). Najmniej popularne jest wino – sięga po nie 43 proc. młodzieży. Analiza kwestionariuszy ankietowych przeprowadzona w populacji mareckiej młodzieży wykazała zbliżoną tendencję.

Na 686 przebadanych uczniów 65% twierdziło, że nigdy w życiu nie wypilo szklanki piwa, 13% deklaruje, że inicjację ze spożyciem szklanki piwa rozpoczęło w wieku 10-11 lat, nieco mniej, bo 12% podaje, że w wieku 12-13 lat, zaś pozostałe 10% w wieku 14-17 lat. Powyższe potwierdza tendencję światową obniżania się wieku inicjacji alkoholowej, ale też dane te pokazują, że 33% uczniów mareckich szkół pierwszy raz spożyła piwo w wieku poniżej 16 lat.

Wyniki ostatniego badania ESPAD zrealizowanego w 383 klasach gimnazjalnych oraz w 431 klasach szkół ponadgimnazjalnych w 2019 roku

pokazują, że napoje alkoholowe były najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży – w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy (gimnazjalistów tj. 15-16-latków) i 92,8% uczniów z starszej grupy (uczniowie drugich klas szkół ponadgimnazjalnych – 17-18-latków). Młodzież zapytana była również o kontakt z dopalaczami. Z badań przedstawionych w raporcie „Młodzież 2018” wynika, że w Polsce odnotowuje się spadek używania dopalaczy. Odsetek badanych, którzy eksperymentowali z tymi substancjami, jest poniżej poziomu z 2008 roku – 2,6%. Po 1,5% badanych używało „dopalaczy” w ciągu ostatniego roku, a w ciągu ostatniego miesiąca 0,7%. Są to najniższe wskaźniki od początku prowadzenia badań – to jest od roku 2008. Marecką młodzież również zapytano o używanie tej substancji, do kontaktu z dopalaczami przyznał się 1 uczeń.

Postrzeganie przez ludzi alkoholu i jego efektów, zdecydowanie wpływa na zachowania względem alkoholu tj. na to czy ludzie zaczynają pić i jak dużo. Nastolatek, który oczekuje, że picie alkoholu będzie przyjemnym doświadczeniem, prędzej sięgnie po alkohol niż taki, który nie ma podobnych oczekiwań. Dlatego istotnym jest obserwacja wzorców i oczekiwań. Postawy wobec alkoholu kształtują się bardzo wcześnie, jeszcze zanim dziecko rozpoczyna naukę w szkole podstawowej. Podczas badań ankietowych przeprowadzonych na populacji uczniów mareckich szkół podstawowych zapytano uczniów czy alkohol szkodzi zdrowiu. Dane płynące z badań są bardzo niepokojące, gdyż oznaczają że aż 17% uczniów w wieku od 13 do 15 roku życia uważa, że alkohol nie jest szkodliwy dla zdrowia, 12% uczniów nie posiada takiej wiedzy. Podobnie zapytano o szkodliwość alkoholu w poszczególnych jego rodzajach. Tu również odpowiedzi są wysoce niepokojące, gdyż 30% uczniów uważa, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce. Tylko 30% przebadanych uczniów jest zdania, że alkohol zawarty w piwie nie jest mniej szkodliwy niż w wódce, a aż 40% nie posiada takiej wiedzy. Uczniowie ocenili również poziom wiedzy na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy. Z badań wynika, że tylko 30% uczniów mareckich szkół podstawowych uważa, że wiedza o narkotykach i skutkach ich działania jest wystarczająca.

Ważnym organem odgrywającym istotną rolę w profilaktyce i przeciwdziałaniu problemom alkoholowym jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Od 2020 roku siedzibą GKRPA jest siedziba OPS Marki. W tym roku również został zmieniony wieloletni skład członków GKRPA. Do zadań GKRPA należy w szczególności inicjowanie, monitorowanie i ocena działań dotyczących zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

Szczególnym zadaniem GKRPA jest motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego lub w przypadku odmowy - podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Dane jakościowe uzyskane od GKRPA wskazują, iż zgłoszeni do Komisji mieszkańcy często są już w zaawansowanym stadium choroby alkoholowej, bywa, że przychodzą na spotkania z członkami GKRPA będąc pod wpływem alkoholu, gdyż nie są w stanie utrzymać abstynencji z powodu głębokiego uzależnienia. Wówczas motywacja takich osób do leczenia znajduje się na bardzo niskim poziomie, gdyż znajdują się w takim momencie, gdzie bardzo boleśnie doświadczają destrukcyjnych skutków nadużywania alkoholu. Ponadto członkowie GKRPA zauważają pozytywny wpływ na przebieg prowadzonych spraw w sytuacji, gdy uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w pracach grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

Tabela 30 Działalność GKRPA w latach 2019-2021

Dane za rok	liczba osób, wobec których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu	liczba osób, wobec których GKRPA wystąpiła z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	odsetek spraw zakończonych wnioskiem do sądu
2019	42	19	43 %
2020	22	8	36 %
2021	41	25	61%

Źródło: Dane z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach (2021)

GKRPA obok zadań z obszaru pomagania, w ramach swoich obowiązków przeprowadza również kontrole przestrzegania warunków korzystania z zezwoleń, podawania i spożywania w punktach sprzedaży napojów alkoholowych, na terenie Miasta Marki, a także opiniuje wnioski przedsiębiorców o wydane zezwoleń na sprzedaż alkoholu. W 2021 roku GKRPA wydała 25 postanowień dotyczących pozytywnego zaopiniowania wniosków nowych, jak i tzw. przedłużeń koncesji.

4.3.2 Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz zapobieganie i ograniczanie występowania zachowań ryzykownych kontekście uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych

Tabela 31 Matryca logiczna celu Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz zapobieganie i ograniczanie występowania zachowań ryzykownych kontekście uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych	Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz	<ul style="list-style-type: none"> Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców Marek w zakresie czynników chroniących 	1. Liczba dzieci i młodzieży objętych szkoleniami z zakresu

oraz przeciwdziałanie narkomanii	zapobieganie i ograniczanie występowania zachowań ryzykownych kontekście uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych.	w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: wykłady, szkolenia, konferencje, kampanie informacyjne. <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. • Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących wzmacniania czynników chroniących. • Wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozaszkolnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. • Wspieranie działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. • Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego stylu życia. 	profilaktyki uzależnień. <ol style="list-style-type: none"> 2. Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych. 3. Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych. 4. Liczba osób skierowanych do placówek leczenia odwykowego.
---	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

W latach 2018-2021 podjęto szereg działań ukierunkowanych na realizację celu **Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz zapobieganie i ograniczanie występowania zachowań ryzykownych kontekście uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych**. Były to w szczególności:

w 2018 roku:

- organizacja 3 szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych,
- zajęcia profilaktyczne w 4 szkołach w ramach „Zimy w mieście” i „Lata w mieście”,

- 3 kampanie: „Postaw na Rodzinę”, „Narkotyki. To mnie nie kręci”, „Dopalacze Powiedz Stop”.

w 2019 roku:

- szkolenia dla 75 nauczycieli w pięciu szkołach podstawowych w Markach. Omawiano m.in. zagadnienia dotyczące profilaktyki: programy rekomendowane, czynniki chroniące i czynniki ryzyka, skuteczne strategie, profilaktyczne, krótka interwencja profilaktyczna, kryzys dorastania, a ryzyko uzależnienia oraz depresja młodzieńcza, nawiązywanie kontaktu z uczniem, który używa substancji psychoaktywnych, omówienie aktualnego programu wychowawczo-profilaktycznego;
- warsztat dla 39 rodziców pn. „Zanim kupisz dziecku pod choinkę smartfon” obejmował swym zakresem przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym;
- organizacja i finansowanie rekomendowanego programu profilaktyki uniwersalnej DEBATA. Przeprowadzono 47 spotkań. Łącznie wzięło w nich udział 333 uczniów z 5 szkół podstawowych w Markach:
 - SP nr 1 - 4 klasy szóste - 81 uczniów,
 - SP nr 2 - 1 klasa piąta i 1 klasa szósta - 39 uczniów,
 - SP nr 3 - 3 klasy szóste - 58 uczniów,
 - SP nr 4 - 4 klasy piąte - 89 uczniów,
 - ZS nr 2 - 2 klasy piąte i 2 klasy szóste - 66 uczniów;
- w przedszkolach oraz we wszystkich klasach pierwszych szkół podstawowych realizowany był przy współpracy Fundacji ART rekomendowany program PRZYJACIELE ZIPPIEGO;
- zajęcia profilaktyczne w 4 szkołach w ramach „Zimy w mieście” (320 uczniów) i „Lata w mieście” (440 uczniów);
- organizacja i finansowanie Mareckiej Akademii Rodzinnej „Kompas” - warsztaty kompetencji wychowawczych mających na celu wsparcie kompetencji wychowawczych dla 33 rodziców oraz warsztaty integracji dzieci z rodzicami;
- realizacja lokalnej kampanii „Wolni i bezpieczni” – w ramach, której przeprowadzono działania z zakresu profilaktyki uzależnień:

- inicjatywa lokalna oparta na działaniach z zakresu profilaktyki uzależnień w trzech lokalizacjach na terenie Miasta Marki (osiedle przy ul. Wspólnej, kamienice przy ul. Piłsudskiego 43, osiedle przy ul. Piłsudskiego 196 – obok Prima Parku) – liczba osób uczestniczących 129;
- włączenie się do światowej Kampanii „Pomarańczowej Wstążki” 19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży;
- włączenie się w kampanię „Białej Wstążki” 16 dni przeciwko przemocy ze względu na płeć;
- organizacja i sfinansowanie konferencji „Marki Rozwiązań. Skuteczność samorządu w kontekście profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Bariery i wyzwania” – liczba osób uczestniczących – 180.

w 2020 roku:

- kampania „Reaguj na przemoc” – styczeń/luty kolportaż materiałów kampanijnych 1200 sztuk (ulotki, plakaty) w instytucjach zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy na terenie miasta Marki: Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, pracownicy socjalni OPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach, Urząd Miasta Marki, Szkoła Podstawowa Nr 2, Marecki Ośrodek Kultury, Centrum Aktywności Fabryczna 3, Esculap NZOZ Poradnia Leczenia Uzależnień w Markach;
- zajęcia profilaktyczne w oparciu o rekomendowane programy profilaktyczne w ramach Programu „Zima w mieście 2020” – realizacja w 3 szkołach przez 14 uprawnionych nauczycieli, uczestniczyło 465 uczniów;
- Kampania „Zachowaj Trzeźwy Umysł” – szkolni koordynatorzy w 6 szkołach prowadzonych przez Miasto przy pomocy pakietu materiałów informacyjno-edukacyjnych z kartami pracy i scenariuszami zajęć (także online) w okresie od 5 marca do 20 października 2020 roku zrealizowali program, w którym uczestniczyło: 186 nauczycieli, 2964 uczniów, 946 rodziców;
- wykorzystano pakiet materiałów informacyjno-edukacyjnych 2460 sztuk (ulotki, karty pracy, plakaty);
- kampania „Narkotyki? To mnie nie kręci” i „Dopalacze powiedz stop” w oparciu o zakupione pakiety materiałów informacyjno-edukacyjnych

w formie zajęć profilaktycznych, w których ogółem uczestniczyło 455 uczniów;

- realizacja w szkołach podstawowych (klasy IV- VIII) rekomendowanych programów profilaktyki uniwersalnej - 1154 uczniów: „Debata” – 588 uczniów klas V i VI, „Unplugged” - 357 uczniów klas VII i VIII, „Smak życia” - 148 uczniów 7 klas VIII;
- realizacja przez certyfikowanego realizatora rekomendowanego programu profilaktycznego „Przyjaciele Zippiego” dla grup w przedszkolach i pierwszych klasach szkoły podstawowej - uczestniczyło 120 dzieci;
- realizacja przez nauczycieli programów profilaktycznych:
 - **SP Nr 1**
 - „Cukierki” dla 4 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 100 dzieci oraz warsztatów minimalizujących występowanie ryzykownych zachowań – uczestniczyło 540 uczniów („Między nami kobietkami”, „Zdrowe odżywianie”, „Niskie temperatury”);
 - **SP Nr 3**
 - „Cukierki” dla 6 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 150 dzieci, „Trzy koła” dla 4 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 108 dzieci, „Szkolna interwencja profilaktyczna” – 27 uczniów oraz warsztatów minimalizujących występowanie ryzykownych zachowań – uczestniczyło 440 uczniów („Dzieciaki sieciaki”, „Realnie czy wirtualnie”, „Garść radości szczypta złości”, „Stop Dopalacze”);
 - **SP Nr 4**
 - „Cukierki” dla 3 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 80 dzieci, „Trzy koła” dla 4 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 110 dzieci, „Spójrz inaczej” – 1 klasa 27 dzieci, ZSz Nr 2 – „Trzy koła” dla 8 klas szkoły podstawowej - uczestniczyło 200 dzieci, „Spójrz inaczej” – 10 klas 250 dzieci, prelekcje psychologa szkolnego w zakresie minimalizowania występowania ryzykownych zachowań – uczestniczyło 111 uczniów.
- projekt profilaktyczny „Rymcerze – Nie Zmarnuj Swojego Życia” w Zespole Szkół Nr 1 dla 4 klas szkoły średniej, ogółem uczestniczyło 95 uczniów;

- projekt „Sierpień miesiącem trzeźwości” – dystrybucja 1000 sztuk materiałów edukacyjno-profilaktycznych w parafiach na terenie Miasta;
- Realizacja webinarów dla nauczycieli i rodziców uczniów szkół podstawowych: 109 osób. Treści szkoleń obejmowały tematykę: „Hazard i nastolatki – nowe niebezpieczne zjawisko”, „Gry komputerowe i związane z nimi zagrożenia – fakty i mity”, „Pornografia w Internecie i związane z nią zagrożenia dla dzieci i młodzieży”;
- dystrybucja materiałów profilaktycznych przekazanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej: 500 szt. (Alkohol w organizmie kierowcy – 100 KP, Alkohol a ciąża – 100 Ośrodki zdrowia, Alkohol a funkcjonowanie rodziny, Co chroni dzieci i młodzież przed sięganiem po narkotyki – 250 szkoły, Sygnały ostrzegawcze, narkotyki - placówka wsparcia – 50).

W 2020 roku przeprowadzono także szkolenia:

- 1) Refundacja kosztów szkolenia „Studium Terapii Uzależnień i Współzależnienia” pracownika poradni zatrudnionego w Poradni Leczenia Uzależnień w Makach przy ul. Fabrycznej 1.
- 2) Szkolenie uprawniające nauczycieli do uzyskania certyfikatu realizatora rekomendowanego programu profilaktycznego „Unplugged” - 22 osoby.
- 3) Kurs dla nauczycieli i pedagogów „Cyberprzemoc i cyberuzależnienie. Bezpieczni w sieci. Jak unikać zagrożeń i dobrze korzystać z internetu” - 2 osoby.
- 4) Szkolenie dla sprzedawców napojów alkoholowych wszystkich nowych punktów sprzedaży napojów alkoholowych, które uzyskały zezwolenia w 2020 roku - zrealizowane w formie przekazania sprzedawcom pakietu materiałów szkoleniowych z uwagi na brak możliwości fizycznego wykonania usługi przez wykonawcę.
- 5) Szkolenia podnoszące kompetencje z zakresu uzależnień behawioralnych dedykowane dla kadry placówek wsparcia dziennego na terenie Miasta Marki, (grupa do 12 osób) w łącznym wymiarze 12 godzin.
- 6) Szkolenie grona pedagogicznego dla 5 szkół podstawowych na temat nowych zagrożeń związanych z nielegalnymi substancjami psychoaktywnymi,

szkolenie online dla grup maksymalnie 20 osobowych, przez 3 godziny – liczba uczestników około 100 osób.

W 2021 roku przeprowadzono poniższe oddziaływania o charakterze profilaktycznym:

- 1) Podsumowanie kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł” – szkolni koordynatorzy w 7 szkołach prowadzonych przez Miasto wręczyli dyplomy i nagrody 16 uczniom laureatom ogólnopolskiego szczebla konkursów w kampanii. Program ZTU realizowany był w 2020 r. w 87 klasach, w którym uczestniczyło 89 nauczycieli, 1683 uczniów i 633 rodziców, wykorzystano pakiet u materiałów informacyjno-edukacyjnych 2460 szt. (ulotki, karty pracy, plakaty).
- 2) Realizacja certyfikowanego realizatora rekomendowanego programu profilaktycznego „Przyjaciele Zippiego” w przedszkolach i w pierwszych klasach szkoły podstawowej do czerwca 2021 r. - uczestniczyło 400 dzieci.
- 3) Realizacja webinarów dla 100 rodziców uczniów szkół podstawowych o tematyce „Pornografia w internecie”, „Uzależnienie od gier komputerowych”, „Uzależnienie od hazardu a młodzież”, Media społecznościowe a dzieci i młodzież”.
- 4) Dystrybucja materiałów profilaktycznych:
 - szkoły - 300 szt. „Poradnik dla rodziców - Narkotyki.” i ulotka „Alkohol a młodzież” , 2460 szt. Pakiet kampanii „Stop Dopalaczom”, 930 szt. – ulotki „Bezpieczne wakacje” dystrybucja podczas akcji „Lato w Markach 2021”;
 - imprezy i festyny miejskie – Spartakiada rodzinna - 500 szt. ulotek profilaktycznych z zakresu alkoholizmu i przemocy.
- 5) Program profilaktycznych wakacji „Lato w Markach 2021” - zajęcia profilaktyczne w oparciu o rekomendowane programy profilaktyczne realizowane były przez 5 tygodni w trzech szkołach przez 42 nauczycieli dla 716 uczniów.
- 6) Realizacja lokalnej kampanii „Trzeźwe Marki” z ekspozycją plakatów edukacyjno-profilaktycznych „Zakaz jazdy po Markach pod wpływem alkoholu”

i „Zakaz wjazdu do Marek pod wpływem alkoholu” na 8 ekranach tablic reklamowych na terenie miasta w sierpniu - miesiącu trzeźwości”.

- 7) Uruchomienie strony internetowej trzewemarki.pl z kompleksową bieżącą informacją dot. problemów w zakresie uzależnień i przemocy oraz ofertą pomocową na terenie miasta i powiatu.
- 8) Organizacja i finansowanie następujących szkoleń i konferencji:

- szkolenia podnoszące kompetencje z zakresu uzależnień behawioralnych dedykowane dla rodziców dzieci z terenu Miasta Marki, 30 osób;
- szkolenie grona pedagogicznego (113 nauczycieli) z 5 szkół podstawowych na temat nowych zagrożeń związanych z nielegalnymi substancjami psychoaktywnymi, trzygodzinne szkolenie online dla grup maksymalnie 20-osobowych;
- szkolenie specjalistów działających w obszarze realizacji gminnego programu - 3 osoby;
- szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy - 3 osoby (ZI);
- konferencja z zakresu przeciwdziałania przemocy nt. „Powiedz o TYM komuś” - udział 300 osób.

Tabela 32 Wskaźniki celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba dzieci i młodzieży objętych szkoleniami z zakresu profilaktyki uzależnień.	bd	bd	6500	1093	7369	2799
2.	Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.	bd	bd	147	456	1083	1224
3.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych.	0	0	0	0	0	0
4.	Liczba osób skierowanych do placówek leczenia odwykowego.	30	12	24	19	8	25

Źródło: Opracowanie własne

Na potrzeby miasta od 2019 roku prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego (PIK) zlecono organizacji pozarządowej Stowarzyszeniu

„Q Rozwojowi”. PIK zapewnia kompleksową pomoc specjalistyczną w formie konsultacji diagnostycznych i specjalistycznych oraz poradnictwa poprzez dostęp do usług psychologa, prawnika, specjalisty psychoterapii uzależnień, specjalisty przeciwdziałania przemocy, doradcy zawodowego, konsultanta ds. opiekuńczo-wychowawczych, mediatora. Dostępność do specjalistów zapewniana jest w godzinach popołudniowych i wieczornych co najmniej 2 razy w tygodniu, średnio w miesiącu specjaliści PIK dostępni byli przez 80 godzin.

Funkcjonowanie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego wspomaga działalność w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i minimalizowania skutków nadużywania substancji.

Tabela 33 Działalność PIK w latach 2019 - 2021. Liczba osób oraz udzielonych porad w PIK

Rok	Osoby z problemem alkoholowym		Dorośli członkowie rodziny z problemem alkoholowym (w tym ich bliscy)		Osoby doznające przemocy w rodzinie		Osoby stosujące przemoc w rodzinie	
	Liczba osób	Liczba porad	Liczba osób	Liczba porad	Liczba osób	Liczba porad	Liczba osób	Liczba porad
2019	52	196	39	54	53	71	10	19
2020	26	99	7	29	66	314	8	35
2021	58	82	30	82	107	186	14	46

Źródło: Dane sprawozdawcze PIK

W 2020 roku, w roku pandemii COVID-19, liczba porad szczególnie kierowana do osób doznających przemocy w rodzinie uległa wzrostowi, wówczas większość porad udzielana była w formie on-line.

Punkt realizuje następujące zadania:

- 1) motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego,
- 2) motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych do zmiany wzoru picia,

- 3) udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym (np. przez rozmowy podtrzymujące),
- 4) udzielanie pomocy młodzieży upijającej się oraz ich rodzicom,
- 5) prowadzenie konsultacji w zakresie wsparcia i pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym,
- 6) rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy,
- 7) inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej,
- 8) udzielanie konsultacji osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- 9) motywowanie do uczestnictwa w działaniach zapobiegawczych adresowanych do osób stosujących przemoc,
- 10) udzielanie pomocy prawnej,
- 11) gromadzenie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji z terenu gminy, które powinny być włączone w systemową pomoc dla rodziny.

4.4 Aktywność i integracja seniorów

4.4.1 Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów

Tabela 34 Matryca logiczna celu Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Aktywność i integracja seniorów	Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i promowanie wolontariatu osób starszych, w tym utworzenie centrum wolontariatu senioralnego. • Organizacja zajęć edukacyjnych mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora. 2. Liczba uczestników/seniorów Centrum Aktywności Lokalnej. 3. Liczba seniorów angażujących się

		<ul style="list-style-type: none"> • Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów, publikacje oraz zamieszczanie informacji w prasie. • Organizacja zajęć sportowych dla seniorów. • Powołanie Rady Miasta Seniorów. • Promowanie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności. • Utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej, którego zadaniem będzie tworzenie warunków do aktywizacji oraz integracji społecznej osób m.in. w wieku senioralnym, w tym rozwijanie aktywności artystycznej seniorów. 	w działalność wolontaryjną.
--	--	---	-----------------------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Istotą aktywizacji i integracji seniorów jest prowadzenie działań mających na celu zapobieganie i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego, a także aktywizowanie lokalnej społeczności i zwracanie uwagi na ich potrzeby. Uchwałą nr LIV/443/2017 Rady Miasta Marki z dnia 29 listopada 2017 r. powołano Marecką Radę Seniorów i nadano jej Statut. W 2018 r. w Markach odbyło się pierwsze posiedzenie Mareckiej Rady Seniorów (MRS). Członkami MRS są osoby w wieku 60 i więcej lat, które wybierane są do Rady przez mieszkańców Marek. Marecka Rada Seniorów jest organem o charakterze opiniodawczym, interwencyjnym i inicjującym, której kadencja trwa 3 lata. Powołana została w celu zapewnienia

osobom starszym wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności oraz pobudzania aktywności obywatelskiej wśród najstarszych mieszkańców Marek⁶⁸.

Poniżej przedstawiono obszary, w ramach których działa Marecka Rada Seniorów:

- integracja i wspieranie środowiska osób starszych oraz reprezentowanie zbiorowych interesów tych osób na zewnątrz,
- wspieranie aktywności osób starszych,
- profilaktyka i promocja zdrowia osób starszych,
- zapobieganie i przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych,
- zapewnienie osobom starszym dostępu do edukacji i kultury.

W czerwcu 2018 r. Marecka Rada Seniorów przyjęła uchwałą⁶⁹ plan pracy na cały okres kadencji Rady, czyli lata 2018-2021 r., w którym zaproponowano zadania do realizacji, wśród których można wskazać m.in.:

1. Stworzenie systemu zintegrowanej informacji dla seniorów.
2. Zainicjowanie utworzenia Mareckiego Funduszu Senioralnego.
3. Podjęcie działań na rzecz Karty Mareckiego Seniora.
4. Podejmowanie działań z zakresu edukacji z różnych dziedzin osób starszych m.in. w zakresie prawidłowego prowadzenia finansów domowych, dbałości o zdrowie, umiejętności poszukiwania informacji w różnych dziedzinach, szkolenie cyfrowe.
5. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa osób starszych.

W 2019 r. członkowie MRS uczestniczyli m.in. w zajęciach oraz wydarzeniach organizowanych w Centrum Aktywności Fabryczna 3, tzw. CAF3, a także w Jesiennej Szkole Rad Seniorów 2019. Zorganizowano również spotkanie „Seniorzy Seniorom”, na którym omawiano potrzeby mareckich seniorów. W 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 większość spotkań odbywała się w formule online. Spotkania dotyczyły przede wszystkim funkcjonowania i działalności

⁶⁸ Uchwała nr LIV/443/2017 Rady Miasta Marki z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie powołania Mareckiej Rady Seniorów i nadania jej Statutu.

⁶⁹ Uchwała nr 2/2018 Mareckiej Rady Seniorów z siedzibą w Urzędzie Miasta Marki, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 95 05-270 Marki z dnia 18 czerwca 2018 r.

prowadzonej przez Radę Seniorów. W ramach polityki społecznej MRS przy współpracy z Fundacją Zielone Pojęcie i miastem Marki stworzyła „Informator dla seniora”⁷⁰. W 2021 r. MRS zorganizowała zajęcia w CAF 3 dla seniorów, które dotyczyły m.in. nauki języka angielskiego, obsługi telefonów i komputerów czy warsztatów gotowania.

Aktywność i integracja seniorów w mieście miała być mierzona liczbą uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora, tymczasem nie udało się powołać do życia tego podmiotu. Niemniej próby wolontariatu senioralnego podejmowała Marecka Rada Seniorów, w szczególności jej Przewodnicząca, jednak były to pojedyncze działania, nie mające charakteru ciągłego i stałego. Wydział Aktywności Lokalnej (WAL) nie prowadzi stałych list obecności uczestników/odbiorców działań, zajęcia organizowane w centrum aktywności są dostępne dla każdego mieszkańca, stąd trudno wskazać właściwą liczbę uczestników działań aktywizacyjnych i integracyjnych.

Podczas pierwszej fali pandemii członkowie MRS rozdawali seniorom maseczki, które zostały uszyte przez Fundację Kobiet z Pasją oraz Fundację Otwarte Serce. Celem zmniejszenia stresu związanego z zagrożeniem epidemiologicznym seniorzy włączyli się w życie kulturalne miasta poprzez działania na prowadzonej przez MOK platformie E-LABIRYNT MIASTA, na której utworzono E-MUZEUM MAREK. Do wirtualnego muzeum trafiły przedmioty, dokumenty i fotografie, przekazane przez seniorów. MOK wspólnie z MRS, Klubem Seniora oraz przy wsparciu Fundacji Zaczyn przygotował Marecki Tydzień Seniora. Uczestnicy tego wydarzenia mogli wziąć udział w warsztatach plastycznych, tanecznych i rękodzieła, odbywały się wykłady o budowaniu wizerunku, pokaz mody, udzielano porad informatycznych⁷¹.

Również w czasie pandemii Covid-19 miasto przystąpiło do programów rządowych dedykowanych osobom w wieku senioralnym. W latach 2020 i 2021 w Markach realizowano program „Wspieraj seniora”, którego celem strategicznym było zapewnienie usługi wsparcia osobom starszym i samotnym powyżej 70. roku

⁷⁰ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2020 rok, str. 118.

⁷¹ Tamże, str. 120.

życia decydujących się na pozostanie w domu. Ze wsparcia korzystały również osoby przed ukończeniem 70 lat, które z uwagi na stan zdrowia oraz sytuację rodzinną i społeczną nie mogły samodzielnie realizować niezbędnych potrzeb. W 2020 r. z programu skorzystało 40 osób, w tym 17 osób w wieku 70 lat i więcej oraz 23 osoby poniżej 70. roku życia. Zakres udzielanego wsparcia obejmował: dostarczanie zakupów (8 osób) i produktów spożywczych/posiłków (25 osób), udzielenie wsparcia finansowego ze środków Ośrodka Pomocy Społecznej (2 osoby), odbiór i/lub zakup leków z apteki (5 osób), odbiór dokumentów z instytucji publicznej (1 osoba), reprezentacja uczestnika w instytucji pomocowej (1 osoba), opłacenie rachunków (2 osoby). W edycji 2021 programu ze wsparcia udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach na rzecz mieszkańców gminy skorzystało łącznie 64 osoby, w tym liczba osób w wieku powyżej 70. roku życia wyniosła 24, poniżej – 40. Rodzaj i zakres ilościowy udzielanego wsparcia obejmował: dostarczanie produktów spożywczych/paczek żywnościowych /zakupów /wykupienie recept (33 osoby), udzielenie wsparcia finansowego ze środków Ośrodka (29 osób), przyznanie usług opiekuńczych (2 osoby). Pomoc, jaką seniorzy otrzymywali w programie, stanowiła odpowiedź na ich potrzeby. Poszczególne osoby korzystały z kilku form wsparcia w programie.

Tabela 35 Wskaźniki celu Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora.	0	0	0	0	0	0
2.	Liczba uczestników/seniorów Centrum Aktywności Lokalnej.	-	30	80	0	0	120
3.	Liczba seniorów angażujących się w działalność wolontaryjną.	50	150	150	200	200	250

Źródło: dane z Wydziału Aktywności Lokalnej UMM

Program „Opieka 75+”

W latach 2019-2021 miasto realizowało program „Opieka 75+”, którego strategicznym celem była poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak również

pozostających w rodzinach będących w wieku 75 lat i więcej. Gmina Miasto Marki realizowała program w zakresie zwiększenia dostępności seniorów do usług opiekuńczych. Poziom uzyskanego dofinansowania wynosił w każdym z lat 50% kosztów realizacji usług opiekuńczych.

Miasto przystąpiło po raz pierwszy do programu w 2019 r. Wsparciem objęto 10 osób. W 2020 r. było to 7 osób, w tym 5 osób nowych, które nie korzystały z usług opiekuńczych dofinansowanych w programie w 2019 r. Spadek liczby uczestników w 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego był uwarunkowany m.in.: kierowaniem osób do Domów Pomocy Społecznej, Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych z uwagi na konieczność zagwarantowania całodobowej opieki ze względu na stan zdrowia; zgonami osób objętych usługami opiekuńczymi; sytuacją epidemiczną w kraju i w konsekwencji rezygnowaniem przez rodziny z usług opiekuńczych w obawie o zdrowie członków rodzin, czyli osób starszych, będących w grupie ryzyka ciężkiego przebiegu zakażenia koronawirusem. Liczba zrealizowanych w 2020 r. godzin usług opiekuńczych przyznanych decyzją osobom w wieku 75 lat i więcej to 2054, z czego 1027,5 godziny było finansowane ze środków programu. Koszt zrealizowanych godzin w programie to łącznie 55.471,50 zł, w tym 50% stanowiło dofinansowanie w wysokości 27.735,75 zł. Pozostała kwota, tj. 27.735,75 zł została pokryta ze środków własnych. W 2021 r. liczba osób zakwalifikowanych do programu zwiększyła się do 14. Wśród uczestników przybyło 10 osób nowych, którym usługi w programie nie zostały przyznane w 2020 r. i 4 osoby kontynuujące udział w programie w stosunku do roku poprzedniego. Liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych przyznanych w 2021 roku to 3228, z czego 1664 godzin było finansowanych ze środków programu. Koszt zrealizowanych godzin w programie to łącznie 88.776,00 zł, w tym 50% stanowiło dofinansowanie w wysokości 44.388,00 zł. Pozostała kwota, tj. 44.388,00 zł została pokryta ze środków własnych. Liczba osób zakwalifikowanych do programu oraz liczba wypracowanych godzin w każdym roku kalendarzowym była uzależniona od zapotrzebowania mieszkańców na tę formę pomocy.

4.4.2 Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiające funkcjonowanie w środowisku lokalnym

Tabela 36 Matryca logiczna celu Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiające funkcjonowanie w środowisku lokalnym

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Aktywność i integracja seniorów	Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym.	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia poziomu poczucia bezpieczeństwa osób starszych (np. teleopieki, telemedycyna). Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych – świadczonych w miejscu zamieszkania osoby starszej - organizacja elastycznych i różnorodnych form świadczenia usług opiekuńczych, w tym w ramach samopomocy sąsiedzkiej i wolontariatu Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi. Zwiększenie dostępu do propozycji Klubu Seniora. Utworzenie Dom Dziennego Pobytu. Podjęcie współpracy z kościołem oraz z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby 	<ol style="list-style-type: none"> Poziom wsparcia w formie usług opiekuńczych w Markach. Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną. Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.

		starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych, w tym poprzez organizowanie cyklicznych imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Tabela 37 Wskaźniki celu Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym

Lp.	Wskaźnik	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Poziom wsparcia w formie usług opiekuńczych w Markach.	30	35	43	59	50	48
2.	Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną.	231	256	203	176	186	174
3.	Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej.	177	184	151	141	131	124
4.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.	30	35	43	59	50	48

Źródło: Opracowanie własne OPS Marki

Od 2017 roku OPS Marki wspólnie z UMM Marki realizuje projekt partnerski pn. „Budowa i wdrożenie zintegrowanego systemu wsparcia usług opiekuńczych opartego na narzędziach TIK na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (E-Opieka)”. Projekt jest realizowany w ramach Działania 2.1: „E-usługi” Poddziałanie 2.1.2 „E-usługi dla Mazowsza w ramach ZIT” w ramach, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Przedmiotem projektu jest poprawa jakości życia osób korzystających z usług opiekuńczych świadczonych przez samorządy gminne WOF ZIT poprzez budowę i wdrożenie systemu wsparcia tych usług opartego na narzędziach technologii informacyjno-komunikacyjnych. Projekt skierowany jest do osób, które z powodu

wieku, choroby i innych przyczyn wymagają pomocy osób z zewnątrz, a są jej pozbawione. Przeważającą grupą, korzystającą z usług opiekuńczych są osoby samotne, nieposiadające rodziny lub pozostające bez kontaktu z rodziną. Działania w ramach projektu mają pozwolić utrzymać osoby starsze, chore i inne osoby samotne jak najdłużej w środowisku i zmniejszą liczbę osób kierowanych do domów pomocy społecznej (DPS). Projekt zakłada realizację działań z zakresu informatyzacji usług opiekuńczych w dwóch etapach:

- 1) zaprojektowanie i budowa systemu wsparcia usług opiekuńczych w oparciu o rozwiązania informatyczne i teleinformatyczne,
- 2) wdrożenie systemu tj. wdrożenie wśród osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania i stworzenie centrum wsparcia 24/7 świadczącego teleusługi oraz teleopiekę.

Dzięki zastosowanym narzędziom TIK możliwe będzie monitorowanie stanu zdrowia i parametrów życiowych osób korzystających z usług opiekuńczych. Dane będą przekazywane w czasie rzeczywistym, za pośrednictwem specjalnego zamontowanego urządzenia w domu mieszkańca do centrum wsparcia, gdzie zostanie podjęta decyzja o rodzaju pomocy. Zastosowane urządzenia powinny monitorować parametry takie jak, np: temperatura ciała/ temperatura skóry, regularny pomiar rytmu serca, ciśnienie, aktywność fizyczna (np. pedometr). Ponadto istotnym byłoby również zastosowanie następujących funkcjonalności dla urządzenia: system przywoławczy, informacja o tym, czy użytkownik ma założoną opaskę, czy obecnie urządzenie zostało zdjęte, przesyłanie informacji o upadku, a także lokalizator. Tak zaprojektowany system umożliwi powiadomianie odpowiednich służb i bliskich o niepokojących sytuacjach⁷².

⁷² Ogólne założenia techniczne dla przewidywanych rozwiązań projektu „Budowa i wdrożenie zintegrowanego systemu wsparcia usług opiekuńczych opartego na narzędziach TIK na terenie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (E-Opieka).

4.5 Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie

4.5.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych

Tabela 38 Matryca logiczna celu Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.	<ul style="list-style-type: none"> Pozyskanie i przekazanie bezrobotnym oferty pracy. Realizacja działań służących popularyzacji postaw przedsiębiorczych wśród osób bezrobotnych. Wykorzystanie środków finansowych wspieranych ze środków UE do aktywizacji osób bezrobotnych. Aktywizacja społeczna i zawodowa bezrobotnych w ramach funkcjonującego w Markach Centrum Integracji Społecznej. Organizacja robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych. Organizacja Programów reintegracji społecznej i zawodowej służących odpracowaniu zadłużenia przez m.in. dłużników ZUK z tytułu korzystania z mieszkań komunalnych, dłużników funduszu alimentacyjnego. Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającej szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia. 	<ol style="list-style-type: none"> Stopa bezrobocia w mieście Marki. Procent osób, które podjęły zatrudnienie w wyniku wydanego skierowania do pracy do liczby zgłoszonych wolnych miejsc pracy. Procent osób bezrobotnych zaktywizowanych zawodowo do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Wołominie poprzez wykorzystanie usług i instrumentów rynku pracy.

		<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie i realizowanie instrumentów rynku pracy, organizacja poradnictwa indywidualnego i grupowego oraz szkoleń z zakresu umiejętności • poszukiwania pracy, a także wydawanie skierowań na szkolenia. • Organizacja szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe osób bezrobotnych. 	
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) w Wołominie jako osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wskazuje się osoby do 30 roku życia, długotrwale bezrobotne, powyżej 50. roku życia, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia, posiadające co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia oraz osoby z niepełnosprawnością. Liczba osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zmniejszyła się z 709 osób w 2016 r. do 383 w 2019 r.⁷³.

Liczba mieszkańców Marek zarejestrowanych w PUP w latach 2019-2021 była najwyższa w 2020 r. (w tym 423 kobiety; 51,27% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), gdy wynosiła 825 osób, a najniższa w 2019 r., kiedy analizowany wskaźnik notowany był na poziomie 561 osób (w tym 309 kobiet; 55,08% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). W 2021 r. liczba osób zarejestrowanych w publicznych służbach zatrudnienia to 697 osób (w tym 343 kobiety; 49,21% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie prezentuje korzystną tendencję świadczącą o wysokim odsetku osób pracujących. W 2019 r. i 2021 r. wskaźnik ten wynosił 2,6%, a w 2020 r. był na nieznacznie wyższym poziomie 3,2%. Dla porównania można podać dane dla powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego. W latach 2019-2021 udział bezrobotnych zarejestrowanych

⁷³ Diagnoza społeczna...str. 42.

w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie wynosił odpowiednio 3,5%, 4,2%, 3,8%; w województwie mazowieckim 3,9%, 4,5%, 4,0%.

W latach 2019-2021 OPS realizował (jako partner) projekt unijny „O! tworzymy twoją przyszłość”. Miasto Marki było partnerem projektu, zaś realizatorem Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach. Rolę lidera pełnił Powiat Wołomiński, a jednostką realizującą ze strony partnera wiodącym było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie. Do projektu zakwalifikowano jedną rodzinę, której ścieżka reintegracji koordynowana była przez asystenta rodziny OPS Marki. Projekt miał na celu poprawę funkcjonowania społecznego i zawodowego 60 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z terenu powiatu wołomińskiego.

Ponadto aktywizacja zawodowa odbywa się w Centrum Integracji Społecznej (CIS). Na zlecenie miasta CIS prowadzone jest przez organizację pozarządową Fundację Otwarte Serce. W zakresie działania CIS funkcjonują dwa rodzaje warsztatów przygotowujących do aktywności zawodowej.

Tabela 39 Liczba uczestników CIS w latach 2016-2021

CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ						
Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba uczestników zajęć	18	15	18	18	22	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Celem prowadzenia CIS jest odbudowanie i podtrzymanie u osób uczestniczących w zajęciach w centrum integracji społecznej, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu oraz zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Do zajęć w CIS kieruje OPS Marki, po uprzedniej diagnozie sytuacji rodziny i zbudowaniu pakietu usług dostosowanych do ich potrzeb. Z każdym rokiem liczba uczestników CIS sukcesywnie ulega zwiększeniu.

4.5.2 Reintegracja społeczna osób bezrobotnych i biernych zawodowo

Tabela 40 Matryca logiczna celu Reintegracja społeczna osób bezrobotnych i biernych zawodowo

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie	Reintegracja społeczna osób bezrobotnych i biernych zawodowo.	<ul style="list-style-type: none"> Wdrożenie narzędzi reintegracji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych w formie Programu Aktywizacja i Integracja - PAI. Na wniosek OPS kierowanie przez PUP osób bezrobotnych do objęcia kontraktem socjalnym z ubezpieczeniem i wsparciem realizowanym z OPS. Realizacja prac społecznie użytecznych przez osoby bezrobotne. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez OPS. Promowanie gminy w celu pozyskania inwestorów. Wspieranie rozwoju w gminie podmiotów ekonomii społecznej. Opracowanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. 	<ol style="list-style-type: none"> Procent osób bezrobotnych objętych PAI do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP. Procent osób bezrobotnych objętych kontraktem socjalnym ubezpieczeniem do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Wołominie, objętych jednocześnie pomocą PUP. Liczba nowych inwestorów. Liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluceniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Mieszkańcy Marek, osoby w wieku produkcyjnym, bez zatrudnienia, korzystali ze wsparcia świadczonego przez Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie. W latach 2016-2021 były to następujące usługi i instrumenty rynku pracy:

- staż realizowany u pracodawcy;
- refundacja części kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne skierowanych bezrobotnych do 30 roku życia;
- prace interwencyjne;
- roboty publiczne;
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej;
- wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy;
- szkolenia;
- bon szkoleniowy;
- bon na zasiedlenie;
- studia podyplomowe.

Tabela 41 Liczba bezrobotnych mieszkańców Marek objętych wsparciem PUP w latach 2016-2021

Lp.	Usługi i instrumenty rynku pracy	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Prace interwencyjne	17	12	15	13	12	11
2	Roboty publiczne	4	4	4	2	0	0
3	Staż	44	22	33	15	7	16
4	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	22	21	22	11	20	28
5	Wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy	7	10	20	0	9	4
6	Szkolenia	30	10	8	7	3	6
7	Bon szkoleniowy	1	1	0	0	0	0
8	Refundacja kosztów wynagrodzeń osób do 30. r.ż.	8	21	3	3	0	0
9	Bon na zasiedlenie	0	0	0	0	1	2
10	Studia podyplomowe	0	0	0	0	0	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie za lata 2016-2021

Z analizy danych przedstawionych w tabeli 41 wynika, że liczba bezrobotnych mieszkańców Marek objętych wsparciem Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie poszczególnych form wsparcia sukcesywnie zmniejszała się. Wyjątek stanowiły jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Dane świadczą o pozytywnej tendencji świadczącej o wysokim odsetku osób pracujących. Tendencję tę potwierdzają również dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach odnoszące się do liczby rodzin korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa i bezrobocia.

Tabela 42 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS Marki z powodu ubóstwa i bezrobocia w latach 2016-2021

Lp.	Powody korzystania z pomocy społecznej	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Ubóstwo	422	360	321	336	239	191
2	Bezrobocie	250	190	135	117	97	67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

4.6 Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Ubóstwo określane jest jako stan, w którym osobie lub rodzinie brakuje środków na zaspokojenie potrzeb życiowych uznawanych za niezbędne. Wykluczenie społeczne związane jest często z ubóstwem i odnosi się do sytuacji, w której jednostki zostają, z różnych przyczyn, pozbawione możliwości pełnego uczestniczenia w życiu społecznym.

4.6.1 Zapewnienie możliwości społecznego włączenia osób przez podniesienie ich kompetencji aktywnością wspieraną

Tabela 43 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwości społecznego włączenia osób przez podniesienie ich kompetencji aktywnością wspieraną

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wsparcie osób z problemem ubóstwa	Zapewnienie możliwości społecznego włączenia osób przez podniesienie ich kompetencji aktywnością wspieraną.	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie zróżnicowanych form wsparcia pozamaterialnego o charakterze aktywizacji wspieranej, podnoszących kompetencje wspieranych ról, w tym usług dostępnych w ramach prac społecznie użytecznych i robót publicznych; Centrum Integracji Społecznej; Programu Aktywizacja i Integracja; usług asystenta rodziny; usług wsparcia w środowisku, w tym w ramach programów aktywności lokalnej, projektów socjalnych. Kształtowanie wzorców współpracy obywatelskiej przez umożliwienie włączenia się w udzielanie pomocy przez osoby prywatne (wolontariat) i organizacje (akcje socjalne). Wprowadzenie nowych usług aktywizacji wspieranej w dziedzinie wspieranie rodziny: usługi rodzin wspierających, oraz w dziedzinie reintegracja społeczna i zawodowa usług w ramach Programu Aktywizacja i Integracja. Wspieranie przedsięwzięć inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie 	<ol style="list-style-type: none"> Dostęp do wsparcia indywidualnego w formie usług. Wsparcie funkcjonowania społecznego rodzin objętych pomocą społeczną.

		<p>wdrażania aktywnych form wychodzenia z ubóstwa oraz o charakterze animacyjnym i motywującym do optymalnego wykorzystania istniejącego potencjału środowiska lokalnego w tym wspieranie organizacji pozarządowej prowadzącej CIS.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości. 	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Najważniejsze problemy dotyczące wykluczenia społecznego występują w obszarze działania pomocy społecznej. Osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji mogą otrzymać wsparcie OPS w formie pieniężnej i niepieniężnej. OPS Marki realizowało koncepcję systemu wsparcia społecznego. Proponowano także działania aktywizujące osoby i rodziny do podejmowania wysiłków na rzecz rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych, zmierzających do życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem oraz świadomego uczestnictwa w różnych wymiarach życia społecznego. Oferowano pełen dostęp do wsparcia indywidualnego w formie usług. W ramach prowadzenia zróżnicowanych form wsparcia pozamaterialnego o charakterze aktywizacji wspieranej zapewniano usługi pracy socjalnej, organizowano i świadczone usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne w miejscu zamieszkania, zapewniano miejsca w placówkach wsparcia dziennego i w mieszkaniu chronionym oraz prowadzono dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach.

4.6.2 Zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy w formie wsparcia o charakterze materialnym ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji

Tabela 44 Matryca logiczna celu Zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy w formie wsparcia o charakterze materialnym ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wsparcie osób z problemem ubóstwa	Zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy w formie wsparcia o charakterze materialnym ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej. • Poszerzanie zakresu udzielanego wsparcia przez zlecenie w trybie konkursów ofert realizacji zadań organizacjom pozarządowym, w tym zadań nakierowanych na zmniejszenie poziomu niedożywienia przez dystrybucję żywności w ramach Europejskiego Programu Pomocy Żywnościowej FEAD. • Zwiększenie skali pomocy w zakresie dożywiania - zwiększanie wymiaru udzielanej pomocy w formie zasiłków na zakup żywności (urealnienie stawki dziennej). • Zwiększenie skuteczności pomocy materialnej w formie świadczeń o charakterze 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skala interwencji w ramach zadań pomocy społecznej w Gminie Miasto Marki. 2. Poziom zaspokojenia potrzeb do wysokości kryteriów ustawowych.

		wyrównującym dochód do kryteriów ustawowych tj. wyrównanie dochodów wszystkich gospodarstw domowych, którym przyznawana jest pomoc w części obowiązkowej zasiłku (finansowanej ze środków dotacji) do wysokości kryterium ustawowego.	
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Jednym z zadań pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Prawo do świadczeń pieniężnych zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej przysługiwało do 2021 r. osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekraczał kwoty 701 zł, oraz osobie w rodzinie, w której dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty 528 zł. Kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej od 1 stycznia 2022 roku wynoszą dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł. W zakresie liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w OPS Marki już od kilku lat utrzymuje się stała tendencja spadkowa. Mimo, że zauważa się spadek liczby osób zgłaszających się o pomoc, to różnica, która wynosi ogółem 103 osób jest niewielka w odniesieniu do lat 2016-2021.

Tabela 45 Dane o sytuacji demograficznej – osoby korzystające wsparcia OPS Marki

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIE							
Liczba osób	1	887	786	706	853	816	784
W tym: osoby długotrwale korzystające	2	577	547	465	345	278	239
Wiek 0-17	3	276	262	231	217	225	210
Wiek produkcyjny	4	509	370	330	437	397	393
Wiek poprodukcyjny	5	102	154	145	199	194	181

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIE							
Liczba rodzin	6	663	594	667	653	628	511
Liczba osób w rodzinach	7	1 393	1 173	1 283	1 302	1 186	965
w tym: KOBIETY :							
Ogółem	8	496	441	421	459	490	419
W tym: osoby długotrwale korzystające	9	319	282	256	182	122	108
Wiek 0-17	10	142	138	124	99	128	103
Wiek 18-59	11	293	245	243	219	231	192
Wiek 60 lat i więcej	12	61	58	67	141	131	124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Na tendencję spadkową największy wpływ miały czynniki zewnętrzne wpływające na sytuację materialną rodzin, tj. bezpośrednio sąsiedztwo Warszawy i dostęp do stołecznego rynku pracy oraz związany z tym niski poziom bezrobocia wśród mieszkańców gminy, jak również wpływ świadczeń wychowawczych i innych świadczeń socjalnych obsługiwanych przez ZUS takich jak np. Rodzinny Kapitał Opiekuńczy.

Rodziny zgłaszające się do Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach otrzymywały najczęściej pomoc w związku z następującymi problemami: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, sytuacja kryzysowa, bezrobocie, alkoholizm. Obserwowane były nieznaczne różnice w poziomie przyznawania pomocy i wsparcia z uwagi na wymienione przyczyny. Udzielanie pomocy w związku z sytuacją kryzysową diagnozowaną w rodzinie było najwyższe w 2020 r. W 2021 r. odnotowano spadek o nieco ponad 50% z 139 na 68 rodzin. Decydującym czynnikiem, wpływającym na liczbę rodzin korzystającej ze wsparcia z uwagi na sytuację kryzysową była pandemia COVID-19, której początek przypadł właśnie na 2020 r.

Tabela 46 Dane o osobach korzystających ze wsparcia finansowego OPS Marki wg. podziału na rodzaje świadczeń

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ							
ZASIŁEK STAŁY							
Liczba osób	1	157	158	147	144	139	116
Kwota świadczeń w złotych	2	836 791	842 637	783 026	853 223	783 907	705 979
W tym:							
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących							
Liczba osób	3	132	131	126	120	119	101
Kwota świadczeń w złotych	4	759 720	759 701	705 272	769 077	719 235	654 603
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie							
Liczba osób	5	25	27	21	24	22	15
Kwota świadczeń w złotych	6	77 071	82 936	77 754	84 146	64 672	51 376
ZASIŁEK OKRESOWY							
Liczba osób	7	36	30	30	35	34	29
Kwota świadczeń w złotych	8	69 875	41 979	32 553	38 446	42 364	42 193
W tym:							
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia							
Liczba osób	9	24	15	10	18	15	10
Kwota świadczeń w złotych	10	53 225	23 352	16 684	23 256	19 226	14 836
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby							
Liczba osób	11	4	10	12	15	14	8
Kwota świadczeń w złotych	12	3 550	11 429	9 890	12 035	15 592	8 671
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności							
Liczba osób	13	8	5	1	2	2	9
Kwota świadczeń w złotych	14	13 100	7 198	2 536	2 454	4 907	17 151
ZASIŁEK CELOWY							
Liczba osób	15	562	507	451	629	617	450
Kwota świadczeń w złotych	16	546 609	310 773	487 743	597 623	668 809	641 975
W tym:							
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"							
Liczba osób	17	232	224	231	382	298	277
Kwota świadczeń w złotych	18	140 000	165 600	170 050	215 000	306 400	350 781

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Według obserwacji pracowników socjalnych OPS Marki, w grupie osób i rodzin, gdzie występuje długotrwała choroba i niepełnosprawność zauważalny jest znaczny wzrost liczby osób ubiegających się o pomoc społeczną. Pozytywnym zjawiskiem jest stały spadek liczby osób korzystających z pomocy OPS w formie zasiłku stałego, zasiłku okresowego, w tym w szczególności z powodu bezrobocia. Rośnie również pomoc finansowa przyznawana na zakup żywności w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”, a także wzrost kosztów na realizację tego zadania o 40% w stosunku do roku 2016. Z kolei przy spadku osób korzystających z zasiłku celowego obserwuje się wzrost wydatków na poziomie 15%, co jest wynikiem wzrostu kosztów życia i pogarszającej się sytuacji gospodarczej w kraju. Zasiłek celowy jest przyznawany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej.

Tabela 47 Dane o osobach korzystających ze wsparcia pozafinansowego OPS Marki wg podziału na rodzaje świadczeń

ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ							
WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POSIŁEK OGÓŁEM							
Liczba osób	1	218	224	194	183	212	82
Kwota świadczeń w złotych	2	178 758	195 925	151 218	106 108	139 072	41 430
W tym:							
DLA DZIECI							
Liczba osób	3	218	224	139	183	134	80
Kwota świadczeń w złotych	4	178 758	195 925	88 293	106 108	95 782	36 714
W tym:							
świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"							
Liczba osób	5	183	133	112	152	131	55
Kwota świadczeń w złotych	6	98 609	73 092	65 962	74 779	86 184	23 919
W tym:							
DLA DZIECI							
Liczba osób	7	183	132	111	152	95	52
Kwota świadczeń w złotych	8	98 609	73 092	64 947	74 779	53 454	19 270
SCHRONIENIE - OGÓŁEM							
Liczba osób	9	3	4	4	3	3	3
Kwota świadczeń w złotych	10	6 561	11 528	11 614	5 860	25 957	9 883

ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ							
WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SPRAWIENIE POGRZEBU							
Liczba osób	11	7	1	2	6	8	10
Kwota świadczeń w złotych	12	25 236	3 834	7 668	23 490	31 206	39 856
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ							
Liczba osób	13	20	23	26	27	28	28
Kwota świadczeń w złotych	14	516 952	546 057	672 765	802 026	887 196	1 043 346

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji korzystają z pomocy w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, który jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy. Podstawą do wydania tej formy pomocy są listy sporządzone przez pracowników socjalnych OPS Marki w oparciu o kryteria wyboru beneficjenta do 220 % kwoty uprawniającej do świadczeń z pomocy społecznej. Pomoc rzeczowa w postaci żywności w ramach programu pomocy żywnościowej dystrybuowana jest za pośrednictwem Caritas przy parafii św. Izydora na terenie miasta również dla mieszkańców zamieszkałych na terenie parafii, które nie dystrybuują tej pomocy.

Dla osób i rodzin udzielane jest też wsparcie przez OPS Marki w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w ramach Programu "Posiłek w szkole i w domu". Pomoc w tej formie przysługuje, jeżeli dochód na osobę nie przekracza kwoty 150 % kryterium dochodowego ustawy o pomocy społecznej. Zapotrzebowanie na ten rodzaj pomocy od roku 2016 ulega stałemu spadkowi w stosunku do roku 2016 aż o 62%. Liczba dzieci korzystających z posiłku co roku jest niższa, co może wynikać z lepszej sytuacji finansowej rodzin z dziećmi. W 2020 roku z uwagi na sytuację epidemiczną w kraju spowodowaną wirusem Covid-19 wykonywanie zadań z zakresu pomocy społecznej zostało dostosowane do wymogów sanitarnych. Pracownicy OPS Marki zabezpieczali potrzeby zgłaszane przez osoby potrzebujące wspólnie z funkcjonariuszami policji i strażą pożarną. Osoby odbywające izolację lub kwarantannę po rozpoznaniu sytuacji przez pracownika socjalnego otrzymywały bezpłatne paczki żywnościowe zgodnie z art. 48b ustawy o pomocy społecznej, zaś do 90 osób starszych dowożone były obiady.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Na terenie miasta nie funkcjonuje dom pomocy społecznej. Mieszkańcy miasta umieszczani są w domach pomocy społecznej prowadzonych przez powiat wołomiński, zlokalizowanych w Zielonce lub Radzyminie. Powyższa tabela potwierdza ogólnopolski trend, zaś finansowanie pobytu w domach pomocy społecznej stanowi dla budżetu miasta nadmierne obciążenie.

Lokale wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Marki wynajmowane są osobom zamieszkującym z zamiarem stałego pobytu na terenie miasta i pozostającym w niedostatku. Deficyt mieszkań odczuwają przede wszystkim gospodarstwa domowe o niskich dochodach, które zmuszone są do wynajmowania mieszkań przez wiele lat. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji mogą skorzystać ze wsparcia w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznych, korzystać z pomocy OPS Marki na dofinansowanie do opłat, zakupu opału.

Tabela 48 Infrastruktura komunalna

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA							
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1	586	587	594	594	580	596
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2	57	43	44	41	44	39
w tym z wiersza 1: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	3	38	42	59	71	70	77
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4	29	31	31	36	28	28
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	0	1	0	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Tabela 49 Inne rodzaje wsparcia związane z pomocą mieszkaniową

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DODATKI MIESZKANIOWE							
Liczba gospodarstw domowych	1	119	115	97	102	88	91
Kwota świadczeń w złotych	2	226 295	224 398	188 614	178 141	188 726	196 702
DODATKI ENERGETYCZNE							
Liczba gospodarstw domowych	3	13	13	9	8	7	7
Kwota świadczeń w złotych	4	1 841	2 083	1 699	1 487	1 374	1 483

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

W 2021 roku dla 91 gospodarstw domowych przyznano dodatki mieszkaniowe, co oznacza 3% wzrost liczby decyzji przyznających dodatek względem 2020 roku. W szerszej perspektywie, porównując rok 2018 i 2021, odnotowano spadek liczby wydanych decyzji o 8,5%.

Miasto Marki realizuje nowatorskie działania w formie tworzenia i prowadzenia mieszkań chronionych, których celem jest wspieranie samodzielności i aktywności osób starszych i niepełnosprawnych. Mieszkania chronione wspierane działają na podstawie ustawy z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Są formą świadczeń niepieniężnych pomocy społecznej, która przysługuje osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki.

Tabela 50 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w gminie

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM							
Liczba miejsc w placówkach ogółem	1	0	3	3	3	3	3
Liczba osób korzystających	2	0	3	3	7	3	0
Liczba osób umieszczonych	3	0	3	3	7	7	0
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4	0	0	3	3	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	0	1	1	1	1	1

WYSZCZEGÓLNIENIE	lp.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM							
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	6	0	1 258	5 536	4 963	5 045	5 583

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

4.7 Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Wsparcie osób niepełnosprawnych jest jednym z największych wyzwań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych z uwagi na wieloaspektowość tego zjawiska, jak również istnienie luk informacyjnych związanych z brakiem spójnej bazy danych odnoszącej się do sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Wyzwaniem jest stworzenie spójnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami zapewniającego aktywizację społeczną i wspierającego aktywność zawodową.

4.7.1 Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób z niepełnosprawnościami

Tabela 51 Matryca logiczna celu Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób z niepełnosprawnościami

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wsparcie osób niepełnosprawnych	Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie usług dla osób niepełnosprawnych wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, w ośrodkach wsparcia. Zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi. 	<ol style="list-style-type: none"> Liczba rodzin objętych wsparciem w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi. Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie ze środków PFRON.

		<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie możliwości organizowania wspierania opiekunów nieformalnych osób niepełnosprawnych. • Usługi asystenckie świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami. • Pomoc dla osób niepełnosprawnych w formie poradnictwa specjalistycznego. • Organizowanie integracyjnych przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i sportowym. • Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych w ramach dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. • Wspieranie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, barier w komunikowaniu się i barier technicznych. • Inwentaryzacja zabytków pod kątem dostosowania do potrzeb niepełnosprawnego turysty. • Rozwijanie i aktualizowanie informatora oraz serwisów internetowych skierowanych dla osób niepełnosprawnych. • Organizacja dowozu dzieci i młodzieży do szkół. • Dofinansowanie kosztów transportu osób niepełnosprawnych oraz 	<p>3. Liczba publikacji, informacji skierowanych do osób niepełnosprawnych.</p> <p>4. Liczba zorganizowanych lub dofinansowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym.</p>
--	--	---	--

		dofinansowanie likwidacji barier w tym obszarze. <ul style="list-style-type: none"> Znakowanie ogólnodostępnych miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnością. 	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, które zgłoszą się do Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach otrzymują pomoc w postaci finansowej lub usługowej.

Tabela 52 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS Marki z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2021

Lp.	Powody korzystania z pomocy społecznej	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Niepełnosprawność	219	236	216	202	175	173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Niepełnosprawność to jeden z trzech głównych powodów udzielania pomocy społecznej w całym analizowanym okresie czyli w latach 2016-2021. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia w związku z niepełnosprawnością sukcesywnie spadała. W odniesieniu do danych z 2018 r. gdy liczba rodzin korzystających ze wsparcia w związku z niepełnosprawnością była najwyższa, na koniec 2021 r. odnotowano spadek o 26% rodzin. Na tendencję spadkową największy wpływ miały czynniki zewnętrzne związane z bliskością stołecznego rynku pracy i niskim poziomem bezrobocia wśród mieszkańców gminy.

Tabela 53 Liczba świadczeń opiekuńczych

Lp.	Świadczenie opiekuńcze	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Zasilek pielęgnacyjny - ogółem	5 115	5 709	5 977	6 295	6 552	6 987

Lp.	Świadczenie opiekuńcze	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
2	Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	2 482	3 152	3 610	3 847	4 007	4 289
3	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	1 299	1 284	1 141	1 284	1 256	1 351
4	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	110	109	101	86	87	100
5	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	1 224	1 164	1 125	1 078	1 202	1 247
6	Świadczenie pielęgnacyjne	1 278	1 432	1 569	1 593	1 696	1 843
7	Specjalny zasiłek opiekuńczy	233	273	184	165	185	180
8	Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	6 626	7 414	7 730	8 053	8 433	9 010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

W latach 2016-2021 sukcesywnie wzrastały wskaźniki dotyczące świadczeń opiekuńczych, w tym zarówno liczby udzielonych świadczeń, jak również poziom środków finansowych wydatkowanych na ten cel.

Tabela 54 Kwota świadczeń opiekuńczych

Lp.	Świadczenie opiekuńcze	Dane liczbowe (w zł)					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	782 595	873 477	945 273	1 193 002	1 411 835	1 508 074
2.	Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	379 746	482 256	571 025	728 692	862 554	925 738
3.	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia	198 747	196 452	180 605	243 393	271 095	291 600

Lp.	Świadczenie opiekuńcze	Dane liczbowe (w zł)					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
	o znacznym stopniu niepełnosprawności						
4.	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	16 830	16 677	15 956	16 300	18 778	21 584
5.	Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	187 272	178 092	177 687	204 617	259 408	269 152
6.	Świadczenie pielęgnacyjne	1 656 690	2 006 906	2 305 172	2 511 642	3 084 397	3 606 015
7.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	117 539	138 282	97 947	100 952	114 033	111 600
8.	Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	2 556 824	3 018 665	3 348 392	3 805 596	4 610 265	5 225 689

Źródło: Opracowanie własne na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2016-2021

Działania podejmowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów prawnych mające na celu ułatwienie codziennego funkcjonowania koncentrowały się również na uruchamianiu pomocy usługowej adresowanej bezpośrednio do tej grupy mieszkańców Marek. W latach 2017-2019 Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach uruchomił usługi specjalistycznego doradztwa dla osób z niepełnosprawnościami obejmującego tematykę świadczeń opieki zdrowotnej, zasad orzekania o niepełnosprawności, świadczeń z pomocy społecznej oraz możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON. Doradztwo kierowano przede wszystkim do rodzin dzieci z niepełnosprawnościami. Usługi realizowano w ramach projektu „RODZINA RELACJA REINTEGRACJA. Innowacyjny model usług społecznych” współfinansowanego z środków Europejskiego Funduszu Społecznego Regionalnego Programu Operacyjnego

Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. W całym projekcie udział wzięły 23 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 6 osób do ukończenia 18. roku życia.

Od 2019 r. Miasto oferowało usługi opieki wytchnieniowej, usługi asystencji osobistej, jak również usługi opiekuńcze, których odbiorcami były wyłącznie osoby z niepełnosprawnościami. Źródłem finansowania były środki pozyskane z Funduszu Solidarnościowego utworzonego zgodnie ustawą z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787, z późn. zm.).

Tabela 55 Liczba uczestników programów rządowych kierowanych do osób z niepełnosprawnościami w latach 2019-2021

Lp.	Liczba uczestników programów rządowych	Dane liczbowe		
		2019	2020	2021
1.	Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	0	33	26
2.	Opieka wytchnieniowa	12	0	7
3.	Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych	12	7	0

Źródło: dane OPS Marki

Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” zapewnił usługę asystenta, mającą na celu jako formę ogólnodostępnego wsparcia dla:

- a) dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz
- b) osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionego.

Miasto Marki po raz pierwszy usługi asystencji osobistej uruchomiło w 2020 r. biorąc udział w edycji programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”

rozpisanej na lata 2019-2020. W pierwszym roku realizacji programu usługami objęto 33 niepełnosprawne osoby dorosłe, w tym 25 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 8 osób ze stopniem umiarkowanym. Zrealizowano łącznie 4470 godzin usług asystenckich, z czego 3430 godzin w grupie osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 1040 godzin w grupie osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację usług w 2020 r. to 144.135,44 zł. W 2021 r. w programie wzięło udział o 7 osób mniej niż w roku poprzednim, tj. 26, w tym 1 dziecko do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, 19 osób o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 6 osób ze stopniem umiarkowanym. Liczba zrealizowanych godzin usług w 2021 r. była większa o 1749,5 godzin w stosunku do 2020 r. i wyniosła 6219,5 godzin. Liczba ta była najwyższa w grupie osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności - 4183 godzin, następnie w grupie osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 1856,5 godziny oraz dzieci do ukończenia 16 lat – 150 godzin. Łączna kwota środków wydatkowanych z Funduszu Solidarnościowego w 2021 r. wyniosła 257.215,55 zł. Mniejsza liczba uczestników w 2021 r. przy jednoczesnej wyższej liczbie wypracowanych godzin stanowiła konsekwencję zmiany zapisów programu. W 2020 r. w programie obowiązywał miesięczny limit godzin usług przypadających na każdą z zakwalifikowanych osób. W kolejnej edycji programu wymóg ten został zastąpiony rocznym limitem godzin, co pozwalało na bardziej efektywne wykorzystanie przyznanych godzin. Ponadto 2020 r. był rokiem wybuchu pandemii Covid-19 i okresem obowiązywania restrykcji wpływających na poziom aktywności społecznej.

Środki pozyskane z Funduszu Solidarnościowego pozwoliły ponadto na uruchomienie usług opieki wytchnieniowej. Głównym celem programu „Opieka wytchnieniowa” było wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

- 1) dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,

- 2) osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi.

Zapisy gwarantowały zatem wsparcie przede wszystkim opiekunom osób niepełnosprawnych, osobom sprawującym często całodobową opiekę nad osobami zależnymi. Usługa opieki wytchnieniowej polega na czasowych odciążeniu opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki, jak również zapewnieniu opiekunom czasu na odpoczynek i regenerację. Usługi uruchomiono po raz pierwszy w 2019 r., kiedy skorzystało z nich 12 osób z niepełnosprawnościami/opiekunów. W 2021 r. usługami opieki wytchnieniowej objęto 7 osób z niepełnosprawnościami, w tym 5 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i 2 osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zrealizowano łącznie 1387 godzin usług opieki wytchnieniowej, w tym 1124 godzin na rzecz opiekunów dzieci do 16. r.ż. i 263 godziny osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Program w obydwu analizowanych latach przewidywał roczny limit godzin wynoszący do 240 godzin na każdą z zakwalifikowanych osób. Łączna kwota wydatkowanych środków na realizację programu w 2019 r. wyniosła 81.894,76 zł, w 2021 r. - 54.873,00 zł. Poziom zrealizowanego wsparcia był uwarunkowany wysokością przyznanych środków finansowych, jak również zapotrzebowaniem zgłaszanym przez mieszkańców gminy. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku usług asystenckich, niższy poziom zrealizowanych godzin i wykorzystanych środków finansowych w 2021 r. był związany z obowiązywaniem restrykcji covidowych.

Program „Usługi opiekuńcze dla niepełnosprawnych” realizowano w 2019 i 2020 r. Adresatami były osoby niepełnosprawne ze znacznym stopniem niepełnosprawności w wieku do 75 lat, jak również z orzeczeniami równoważnymi oraz dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Dofinansowanie uzyskane w programie stanowiło 50% wartości zrealizowanych godzin usług opiekuńczych. Źródłem finansowania

programu był Fundusz Solidarnościowy. Program uruchomiono w 2019 r. Był to również pierwszy rok prowadzenia programu w naszej gminie. W 2019 r. jego uczestnikami było 12 osób, a w 2020 r. 7 osób, w wieku 16-75 lat, z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Spadek liczby uczestników w 2020 r. w stosunku do roku poprzedniego był uwarunkowany m.in.: kierowaniem osób do Domów Pomocy Społecznej, Zakładów Opiekuńczo-Leczniczych z uwagi na konieczność zagwarantowania całodobowej opieki, sytuacją epidemiczną w kraju i w konsekwencji rezygnowaniem przez rodziny z usług opiekuńczych z uwagi na obawę o zdrowie członków rodzin. Dofinansowanie uzyskane z Funduszu Solidarnościowego stanowiło 50% kwoty wydatkowanej na realizację usług opiekuńczych. W 2021 r. ministerstwo zrezygnowało z prowadzenia programu.

Kolejną inicjatywą realizowaną na rzecz osób niepełnosprawnych był projekt socjalny pod nazwą „Nadzieja na zmianę”, zakładający integrację i poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami, a także budowanie motywacji do podjęcia działań przez nich samych w kierunku poprawy sytuacji osobistej poprzez dążenie do zmiany. Pośrednim, równie ważnym celem było także zwrócenie uwagi instytucjom na fakt, że w otoczeniu są wciąż osoby wymagające pomocy, bez konkretnej oferty i pozostające w bierności. Projekt zakładał realizację 6 spotkań, które odbywały się w okresie od 20.03.2017 r. do 19.05.2017 r. Zakres wsparcia obejmował pracę socjalną oraz udział osób z niepełnosprawnościami w warsztatach terapii zajęciowej. Jednym z wymiernych rezultatów projektu była aktywizacja zawodowa Uczestnika poprzez udział w zajęciach Centrum Integracji Społecznej w Markach.

Działania podjęte na rzecz osób z niepełnosprawnościami dotyczyły także likwidacji barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji. Zarządzeniem 0050.170.2020 z dnia 3 września 2020 r. Burmistrz Miasta Marki wyznaczył Koordynatora do spraw dostępności w Gminie Miasto Marki oraz powołał Zespół do spraw dostępności w Gminie Miasto Marki. Powyższe zarządzenie jest realizacją zapisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2020 r. poz. 1062) oraz ustawy z dnia

4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 848).

W okresie od powołania koordynatora do dnia 31 grudnia 2021 r. uruchomiono znaczną liczbę usprawnień. Celem nadrzędnym wprowadzanych zmian jest zapewnienie lepszej dostępności urzędu, jednostek miejskich i wydarzeń dla osób z niepełnosprawnościami, osób ze specjalnymi potrzebami, jak również dla wszystkich mieszkańców Marek.

Wprowadzone usprawnienia i zmiany to m.in.:

1. oznaczenie budynków - nazwa i adres są umieszczone w miejscu widocznym i łatwo zauważalnym. W wielu miejscach wprowadzono oznaczenie także w alfabecie Brajla;
2. stopnie schodów w wejściach posiadają kontrastowe oznaczenie oraz antypoślizgowe elementy. Dotyczy to także podjazdów;
3. wejścia nie są zabezpieczone bramkami, a do budynków mogą wchodzić osoby z psem asystującym;
4. we wszystkich jednostkach miejskich oraz w urzędzie miasta można skorzystać z tłumacza języka migowego on-line, bez konieczności wcześniejszego umawiania się. Usługa jest dostępna także bez konieczności wychodzenia z domu;
5. przy wszystkich jednostkach miejskich oraz w każdej lokalizacji budynków Urzędu Miasta zostały wyznaczone miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami;
6. w budynku głównym Urzędu Miasta przy al. Marsz. J. Piłsudskiego oraz w Wydziale Aktywności Lokalnej CAF3 przy ul. Fabrycznej 3 dostępne są toalety dla osób z niepełnosprawnościami, wyposażone w przewijak dla dzieci;
7. we wszystkich lokalizacjach Urzędu Miasta można skorzystać z ramek do podpisów oraz z lup powiększających;
8. w budynku głównym Urzędu Miasta zorganizowano tzw. „cichy pokój” wyposażony w biurko z regulowaną wysokością blatu, pętlę indukcyjną oraz stanowisko do łączenia się z tłumaczem języka migowego. Są tam także ramki do podpisów oraz lupa powiększająca. Kolory są stonowane a wyposażenie i oświetlenie dyskretne, aby zapewnić komfort obsługi mieszkańców;

9. w budynku głównym Urzędu Miasta część pokoi posiada oznaczenie w języku Brajla, oznaczono w ten sposób także poręcze schodów i toalety;
10. pracownicy przechodzą szkolenia specjalistyczne i są przygotowani, aby obsłużyć osoby w pełnym zakresie zadań realizowanych przez urząd;
11. opracowany został plan ewakuacji z uwzględnieniem potrzeb osób o specjalnych wymaganiach i osób z niepełnoprównościami;
12. Urząd Miasta oraz wszystkie jednostki miejskie posiadają krzesła ewakuacyjne;
13. strony internetowe oraz profile miejskie są dostępne i zgodne bądź częściowo zgodne z wytycznymi WCAG 2.1;
14. stworzona została specjalna strona, na której znajdują się wszystkie druki, deklaracje, wnioski i dokumenty, jakie są niezbędne do obsługi mieszkańców z zakresu spraw prowadzonych przez urząd;
15. podczas imprez i uroczystości miejskich zawsze brane są pod uwagę potrzeby osób ze specjalnymi wymaganiami;
16. wytwarzane przez urzędników dokumenty i pisma zgodne są w większości z zasadami WCAG 2.1;
17. w umowach z podmiotami zewnętrznymi stosowane są zapisy obligujące do dostosowania wszelkich działań do zapisów ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
18. złożony został pierwszy raport o stanie zapewniania dostępności podmiotu publicznego (w marcu 2020 r.);
19. opracowano plan zapewnienia dostępności na lata 2022 – 2026, który jest kontynuacją planu zapewnienia dostępności na lata 2020 – 2022;
20. dwukrotnie przeprowadzono audyty dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i procedur (w formie samooceny) we wszystkich jednostkach miejskich i w Urzędzie Miasta. Audyty cyfrowe przeprowadzane są dla portali miejskich przez podmiot zewnętrzny co najmniej raz do roku⁷⁴.

4.7.2 Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku oraz ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Powiatowy

⁷⁴ Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2020 rok, str.

Urząd Pracy w Wołominie zajmuje się aktywizacją osób z niepełnosprawnością posiadających status osoby bezrobotnej lub poszukującej prac. Filia Urzędu w Radzyminie realizuje działania z zakresu aktywizacji zawodowej na rzecz mieszkańców Marek. Instrumenty rynku pracy stosowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami to: doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, szkolenia indywidualne, dofinansowanie na rozpoczęcie działalności gospodarczej, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby z niepełnosprawnościami, dofinansowanie do kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej albo gospodarstwa rolnego.

Tabela 56 Matryca logiczna celu Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wsparcie osób niepełnosprawnych	Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie serwisów internetowych odnoszących się do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. • Udział w ogólnopolskiej kampanii „Polska bez barier”. • Realizacja programów umożliwiających edukację, funkcjonowanie na rynku pracy oraz podnoszących kompetencje zawodowe, dla osób w wieku aktywności zawodowej. • Promocja i działania informacyjne skierowane do pracodawców, zachęcające do zatrudniania osób niepełnosprawnych. • Przyznawanie pomocy dla osób z niepełnosprawnością w celu podjęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba miejsc w warsztatach terapii zajęciowej na 1 tysiąc mieszkańców. 2. Liczba godzin poradnictwa zawodowego udzielanego osobom niepełnosprawnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Analizując sytuację na rynku pracy osób z niepełnosprawnością, do 2019 r. odnotowano spadek o blisko 45% w stosunku do roku 2016 r. W 2019 r. liczba osób z niepełnosprawnością pozostających bez pracy była równa 16. W 2020 r. osoby z niepełnosprawnością w strukturze bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły 3,7% ogółu, a w 2016 r. 4,0%, widoczne są zatem pozytywne zmiany w tym zakresie⁷⁵.

Działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami na terenie miasta Marki realizowało Centrum Integracji Społecznej prowadzone od 2014 r. przez Fundację Otwarte Serce. Zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym w działania prowadzonych w Centrum mogą brać udział osoby z niepełnosprawnościami, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. W ramach działań podejmowanych na rzecz reintegracji zawodowej osób niepełnosprawnościami brały udział w zajęciach w warsztatach zawodowych, korzystały z doradztwa zawodowego, jak również praktyk zawodowych prowadzonych u pracodawców zewnętrznych.

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami była prowadzona także poprzez uruchomienie usług asystencji osobistej w programie rządowym „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Zakres dozwolonych usług w programie obejmował wsparcie wyjściu, powrocie lub dojazdach z uczestnikiem do wybranych przez uczestnika miejsc. Z informacji uzyskiwanych przez pracowników socjalnych od uczestników programu wynika, że usługi asystencji osobistej zwiększały mobilność osób z niepełnosprawnościami i stanowiły realną pomoc także w dojazdach do miejsca pracy.

⁷⁵ Diagnoza społeczna...str. 42.

4.8 Rewitalizacja społeczna

4.8.1 Wzmacnianie integracji i partycypacji członków lokalnych społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych

Tabela 57 Matryca logiczna celu Wzmacnianie integracji i partycypacji członków lokalnych społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych

Dziedziny planowania strategicznego	Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki
Wsparcie osób niepełnosprawnych	Wzmacnianie integracji i partycypacji członków lokalnych społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie integracji i partycypacji członków lokalnych społeczności poprzez rozwijanie programów i działań partycypacyjnych. Tworzenie sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowiska lokalnego, w tym: edukowanie, aktywizowanie i animowanie przedstawicieli instytucji i organizacji, mieszkańców społeczności lokalnych (w szczególności społeczności lokalnych zagrożonych wykluczeniem społecznym), przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych. Inicjowanie i wdrażanie programów aktywności lokalnej w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. mieszkańców budynków socjalnych, zdegradowanych obszarów miasta), realizujących działania animujące, aktywizujące, edukujące, organizowanie sieci działania różnych instytucji. 	<ol style="list-style-type: none"> Aktywność mieszkańców w zgłaszaniu projektów w ramach budżetu obywatelskiego. Powierzchnia obszarów Marek objętych programami rewitalizacji.

		<ul style="list-style-type: none"> • Włączenie lokalnych podmiotów w organizację czasu wolnego i przybliżanie mieszkańcom dziedzictwa kulturowego miasta. • Budowanie tożsamości lokalnej zwłaszcza osób młodych i „przybyszów”. • Tworzenie warunków do rozwijania i utrzymywania relacji sąsiedzkich. • Edukacja społeczna – budowanie i wzmacnianie postaw partycypacyjnych społeczności, przy udziale mieszkańców, instytucji i organizacji działających na terenie osiedli oraz przedstawicieli świata nauki. • Realizacja działań profilaktycznych zapobiegających degradacji środowisk i społeczności, w obszarze społecznego ich funkcjonowania. • Rozwijanie wolontariatu świadczonego na rzecz członków lokalnych społeczności oraz włączanie wolontariatu w procesy przygotowywania dokumentów programowych. • Zwiększenie liczby obszarów objętych Miejskim programem rewitalizacji, na których są realizowane programy aktywności lokalnej lub inne programy tego typu. • Opracowanie i aktualizacja map potrzeb społeczności lokalnych objętych programem rehabilitacji zabudowy kamienic oraz 	
--	--	--	--

		<p>lokalnym programem rewitalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie nowych dokumentów programowych oraz aktualizowanie obowiązujących programów rewitalizacji. 	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021

Jednym z podstawowych instrumentów wspierania partycypacji społecznej w Markach jest Marecki Budżet Obywatelski (MBO). Należy to rozumieć jako formę konsultacji w sprawie przeznaczenia części wydatków z budżetu, na wskazane przez mieszkańców Marek zadania, które mają charakter lokalny, a ich realizacja wpisuje się w kompetencje miasta. Celem jest wskazanie istotnych z perspektywy mieszkańców i ich potrzeb zadań, które powinny zostać zrealizowane. Dzięki budżetowi obywatelskiemu mieszkańcy Marek mają możliwość współdecydowania o tym, na co przeznaczane zostaną publiczne pieniądze. Zgłaszane propozycje przyczynią się do poprawienia funkcjonowania Marek.

W 2016 roku budżet wynosił 600 tys. zł, głosować można było w czterech kategoriach: kultura i edukacja, sport i turystyka, infrastruktura drogowa oraz inne. Lista zwycięskich zadań zawierała następujące zadania:

- Cykl koncertów letnich „Zaczarowany świat muzyki” i zakup plenerowej sceny koncertowej,
- Budowa toru rowerowego typu pumptrack w Markach,
- Bezpieczna droga do szkoły – budowa chodnika przy ul. Okólnej oraz doświetlenie trzech przejść dla pieszych,
- Budowa publicznej, ogólnodostępnej toalety publicznej w Markach.

Ponieważ szacowane koszty tych czterech zadań nie wyczerpały puli przeznaczonej na budżet obywatelski do realizacji skierowano jeszcze jedno zadanie:

- „Ogrodu Zmysłów” – strefy relaksu u zbiegu ulic Sowińskiego i Stawowej

Zadanie Budowa publicznej, ogólnodostępnej toalety publicznej w Markach ze względu na przeszkody natury formalno-prawnej nie zostało ostatecznie zrealizowane.

W 2017 roku w poszczególnych kategoriach wybrano następujące zadania:

- „Kulturalna Struga i Pustelnik - cykl plenerowych wydarzeń kulturalnych” (kategoria „Kultura, edukacja, ekologia”),
- „Modernizacja placu zabaw przy ul. Wrzosowej oraz budowa integracyjnego placu zabaw na skwerze ks. B. Markiewicza” (kategoria „Sport, rekreacja”),
- „Źródełka Markowej Wody - dostęp do wody pitnej w przestrzeni publicznej” („Inne”).

Do wykonania zakwalifikowana została także inicjatywa zatytułowana „Zakup wyposażenia na wydarzenia miejskie i imprezy sportowe”.

W 2018 roku propozycje zadań podzielone były na 4 kategorie: „Kultura, edukacja, ekologia”, „Sport, rekreacja”, „Infrastruktura drogowa”, „Inne”.

W poszczególnych kategoriach wybrano następujące zadania:

- Czyste Marki – system koszy na śmieci i eko stacji dla psów,
- Marecka Górka Saneczkowa,
- ul. Małachowskiego – piękna i bezpieczna,
- Aktywne przejścia dla pieszych przy Szkole Podstawowej Nr 1,
- Strefa edukacji i odpoczynku – poznaj zielone płuca Marek.

Jednocześnie w 2018 roku realizowano zadania Mareckiego Budżetu

Obywatelskiego z lat ubiegłych:

- Budowa siłowni plenerowej przy ul. Stawowej,
- Kulturalna Struga i Pustelnik – cykl plenerowych wydarzeń kulturalnych,
- Budowa toru rowerowego typu PUMPTRACK,
- Modernizacja placu zabaw przy Wrzosowej oraz budowa integracyjnego placu zabaw na skwerze ks. B. Markiewicza (wykonano dokumentację projektowo-kosztorysową na realizację tego zadania).

W 2019 roku uchwałą Nr 10.166.2019 z dnia 8 maja 2019 roku Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Warszawie, Regionalna Izba Obrachunkowa

orzekła nieważność uchwały Nr VIII/89/2019. W konsekwencji nie udało się przeprowadzić kolejnej edycji Mareckiego Budżetu Obywatelskiego. Po otrzymaniu uchwały RIO, Rada Miasta oraz Zespół ds. MBO wspólnie pracowały nad nowymi zapisami regulaminu Mareckiego Budżetu Obywatelskiego, aby był on w pełni zgodny z zapisami artykułu 5a ustawy o samorządzie gminnym.

W 2020 r. z uwagi na okoliczności i wystąpienie pandemii COVID-19 zrezygnowano z przeprowadzania MBO, jednakże realizowano i kontynuowano niektóre działania, m.in. zakończono prace nad stroną, na której znajdują się informacje na temat MBO - stronie www.zdecyduj.marki.pl. W 2021 r. w ramach budżetu obywatelskiego zgłoszono 17 projektów. Zadania zostały podzielone na zadania twarde (11 projektów) i miękkie (6 projektów). W konsultacjach wzięło udział 2 035 mieszkańców Marek. W kategorii zadań twardych wygrały następujące zadania:

- Wiaty przystankowe na al. Piłsudskiego i ul. Legionowej,
- Łączą nas czyste Marki – zakup i montaż łącznie 100 koszy na śmieci i stacji dla psów.

Natomiast w kategorii projektów miękkich wygrały projekty:

- Struga na rowerze,
- Pomagamy! Kurs pierwszej pomocy, w tym pierwszej pomocy pediatrycznej dzieciom.

Tabela 58 Liczba zadań zgłaszanych przez mieszkańców projektów w ramach budżetu obywatelskiego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba zgłaszanych przez mieszkańców projektów w ramach budżetu obywatelskiego.	24 ⁷⁶	14	13 ⁷⁷	-	-	17
2.	Liczba głosów oddanych przez mieszkańców na projekty w ramach budżetu obywatelskiego.	3978	1300	4292 ⁷⁸	-	-	2 035

Źródło: Opracowanie własne

⁷⁶ 24 z 29 zgłoszonych pozycji przeszło ocenę formalną i zostało zgłoszonych do głosowania.

⁷⁷ 13 z 21 zgłoszonych pozycji przeszło ocenę formalną i zostało zgłoszonych do głosowania) - Raport o stanie Gminy Miasto Marki za 2018 rok, str. 133.

⁷⁸ 1482 osoby oddały 4292 głosów (każdy z głosujących dysponował 4 głosami) - Tamże, str. 133.

Tabela 59 Powierzchnia obszarów Marek objętych programami rewitalizacji

Lp.	Powierzchnia obszarów miasta objętego programami rewitalizacji	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Obszar zdegradowany w hektarach	388,0	388,0	388,0	494,13	494,13	494,13
2.	Obszar rewitalizacji w hektarach	388,0	388,0	388,0	81,02	81,02	81,02

Źródło: Opracowanie własne

W okresie objętym monitoringiem działania rewitalizacyjne na terenie miasta Marki realizowane były na podstawie dwóch dokumentów strategicznych:

- Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Marki na lata 2016-2025 (dalej: LPR);
- Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2019-2026 (GPR).

Pierwszy z wymienionych programów, w wymiarze terytorialnym przestał obowiązywać, po podjęciu Uchwały Nr X/98/2019 Rady Miasta Marki z dnia 29 maja 2019 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Marki (opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego w dniu 6 czerwca 2019 r.). W związku z pandemią COVID-19, uniemożliwiająca przeprowadzenie wieloetapowych konsultacji społecznych, proces uchwalania Gminnego Programu Rewitalizacji zakończył się dopiero podjęciem Uchwały numer XXXIII/418/2021 Rady Miasta Marki z dnia 28 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Marki na lata 2019-2026.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego była różna dla każdego z powyżej wymienianych programów rewitalizacyjnych. Różnica wynika z odmiennych podejść metodycznych służących delimitacji. W LPR-ze wyznaczony obszar rewitalizacji składał się z pięciu podobszarów zdegradowanych tożsamych z podobszarami rewitalizacji. Nie dokonywano dalszej delimitacji poszczególnych podobszarów zdegradowanych. Łączna powierzchnia terenu objętego LPR-em wynosiła 388,0 ha, co stanowiło 14,91% powierzchni Marek. W kolejnym z programów obszar zdegradowany został w wyniku delimitacji określony na poziomie 494,13 ha, co stanowiło 18,98% powierzchni Marek. W wyniku wielostopniowej delimitacji wyznaczono 5 podobszarów rewitalizacji o łącznej powierzchni 81,02 ha, co stanowiło 3,1% powierzchni Marek.

W okresie objętym monitoringiem zrealizowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi były:

- w ramach LPR-u:
 - Centrum Aktywności przy ul. Fabrycznej 3,
 - Rewitalizacja osiedla Braci Briggsów (rozpoczęto realizację);
- w ramach GPR-u:
 - A2. Aktywność na rzecz osób starszych,
 - A3. Przybliżenie tekstów kultury dzieciom poprzez przedstawienia teatralne (zrealizowane),
 - A4. Przegląd Teatrów ogródkowych (zrealizowane),
 - A6. Informator Ciekawe miejsca w Markach,
 - A8. Modernizacja Kamienic Braci Briggsów (w trakcie realizacji)
 - A10. Weź sadzonkę, zadbaj o powietrze w swoim domu!,
 - A11. Konkurs architektoniczny na kompleksowy projekt zagospodarowania terenów związanych z historią Briggsów, w tym na Pałacyk Braci Briggs, park miejski oraz fabrykę Briggsów (w trakcie realizacji).

W okresie objętym monitoringiem miało miejsce na terenie miasta Marki, zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Parametry liczbowe zadań zleczonych organizacjom pozarządowym zostały wskazane w poniższej tabeli.

Tabela 60 Zadania zleczane organizacjom pozarządowym

Wskaźnik		lp.	Dane liczbowe					
			2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	1	26	26	27	27	4	4
	Liczba zleceń/umów	2	26	26	35	37	5	7
	Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	3	335 000	497 810	595 202	728 815	721 964	907 908
Zlecenia w trybie zamówień publicznych	Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	4	0	0	0	1	1	2
	Liczba zleceń/umów	5	0	0	0	1	1	2

Wskaźnik	Ip.	Dane liczbowe					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6	0	0	0	136 542	260 608	351 980

Źródło: Opracowanie własne

5 Analiza strategiczna

5.1 SWOT

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta Marki (opracowana na zlecenie miasta przez DELTA PARTNER Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych) oraz dane z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki na lata 2016-2021, stanowiły podstawę wyznaczenia obszarów problemowych w mieście Marki. Analiza danych zastanych została uzupełniona o wyniki analizy SWOT.

W Markach z szeroko rozumianej pomocy społecznej korzystało łącznie 1 139 osób (2020 r.) względem 1 412 osób (2016 r.). Odnotowano, tym samym spadek o 273 osób, czyli około 20%. Jest to pozytywny trend świadczący o zmniejszającym się zapotrzebowaniu na tego typu wsparcie w mieście. Wskaźnik liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności dla Marek w latach 2016-2020 zmniejszył się on z 453 do 315 osób.

Zadaniem własnym gminy w zakresie działań pomocy społecznej jest udzielanie różnego rodzaju świadczeń o wymiarze finansowym oraz materialnym. W 2020 r. w stosunku do 2016 r. liczba zasiłków celowych wzrosła o ponad 9%, co ma związek z wystąpieniem pandemii COVID-19 i pogorszeniem się sytuacji materialnej wielu mieszkańców. W 2021 r. sytuacja poprawiła się, a Ośrodek Pomocy Społecznej w konsekwencji przyznał zasiłek stały 116 osobom, zasiłek okresowy 29 osobom, a zasiłki celowe 450 osobom.

W Diagnozie wskazano poziom wydatków budżetu miasta w zakresie udzielonych świadczeń w ramach zadań własnych gminy. W 2020 r. na zasiłki udzielane przez jednostki pomocy społecznej przeznaczono budżet w wysokości

2 040 334 zł. Przy czym, w ramach zasiłków stałych wsparto mieszkańców kwotą wynoszącą 783 907 zł. W przypadku zasiłków okresowych kwota ta wyniosła 42 364 zł, a na poczet zasiłków innych celowych i w naturze wydano – 668 809 zł. Widać, iż w badanym okresie kwota przeznaczona na udzielanie świadczeń wzrosła o 287 010 zł (14,1%). Wynika to ze wzrostu zapotrzebowania na zasiłki celowe, jako konsekwencji wybuchu pandemii COVID-19.

Wsparcie funkcjonowania rodzin obejmuje formy finansowe i niefinansowe. W 2021 r. liczba potrzebujących zmniejszyła się – wsparciem objęto 569 rodziny (spadek o 23%). W związku z wprowadzeniem programu „Rodzina 500+” zmniejszył się do 31,6% udział rodzin z dziećmi w strukturze osób korzystających z pomocy.

W 2021 r. najczęstszą przyczyną, na podstawie której, przyznawano pomoc okazało się ubóstwo – 336 rodzin. Następną znaczącą grupę stanowiły rodziny objęte wsparciem na skutek długotrwałej lub ciężkiej choroby – 310 rodzin, a następnie z powodu niepełnosprawności – 280. Taka struktura świadczy o konieczności zaspokojenia potrzeb mieszkańców związanych z dostępnością usług medycznych, zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych, a także prowadzeniem działań mających na celu umożliwienie pełnego uczestnictwa w życiu społecznym osobom ze szczególnymi potrzebami i ich aktywizacja zawodowa. W 2021 r. 68 rodzinom przyznano pomoc z uwagi na sytuację kryzysową

W ramach tworzenia założeń nowej Strategii wzięto pod uwagę elementy analizy SWOT wykonanej w ramach Diagnozy dla poniższych obszarów:

- Pomoc społeczna:
 - Mocne strony:
 - Wysoki poziom zaangażowania samorządu w działania na rzecz pomocy społecznej, ochrony zdrowia i profilaktyki
 - Spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej o około 20%.
 - Wzrost samodzielności wśród mieszkańców
 - zmniejszył się odsetek rodzin z dziećmi, rodzin emerytów i rencistów oraz rodzin niepełnych, wymagających wsparcia.

- Słabe strony:
 - Wzrost zapotrzebowania na pomoc społeczną w 2020 r. z uwagi na wybuch pandemii COVID-19.
 - Wzrost kwoty z budżetu miasta, przeznaczonej na udzielanie zasiłków – wzrost o 287 010 zł w ostatnich pięciu latach.
 - Brak publicznych placówek opieki medycznej.
 - Obciążenie samorządu związane ze zmianą profilu usług społecznych i zapotrzebowaniem wśród mieszkańców.
- Edukacja:
 - Mocne strony:
 - Możliwość skorzystania ze świadczenia „Marecki Bon Żłobkowy”.
 - Wzrost udziału dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – z 98,2% w 2016 r. do 104,1% w 2020 r.
 - Ponad przeciętna jakość nauczania w mieście.
 - Wyższe wyniki egzaminów ósmoklasisty i maturalnego z języka angielskiego i języka polskiego w porównaniu do średniej dla powiatu i województwa.
 - Wysoka wartość współczynnika skolaryzacji – 100,4% w 2020 r.
 - Słabe strony:
 - Brak publicznego żłobka oraz wzrost zapotrzebowania na tego rodzaju usługi Przeciwdziałanie uzależnieniom.
 - Niższe wyniki egzaminów z matematyki w porównaniu do wartości wojewódzkiej na poziomie edukacji podstawowej i średniej.
- Kapitał społeczny:
 - Mocne strony:
 - Funkcjonowanie Centrum Aktywności Fabryczna 3 – jako miejsca sprzyjającego budowaniu i wzmacnianiu kapitału społecznego.
 - Rosnąca liczba mieszkańców aktywnie uczestniczących w Mareckim Budżecie Obywatelskim.

- Funkcjonowanie Mareckiej Rady Seniorów – jako podmiotu działającego dla dobra osób starszych.
 - Wzrost aktywności obywatelskiej - wzrost frekwencji w wyborach samorządowych, z 41,7% w 2010 r. do 53,2% w 2018 r.
 - Słabe strony:
 - Niższa niż w przypadku porównywanych jednostek liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 ludności – 2,15 w 2020 r.
- Kultura:
 - Mocne strony:
 - Obecność instytucji prężnie działających w zakresie kultury, sportu i rekreacji – Biblioteka Publiczna, Marecki Ośrodek Kultury, Wydział Aktywności Lokalnej - CAF 3, MCER.
 - Wzrost liczby zorganizowanych imprez w ostatnich pięciu latach.
 - Zaangażowanie instytucji kultury i dostosowanie oferty (wydarzenia online) do panujących warunków i ograniczeń związanych z pandemią COVID-19.
 - Tożsamość kulturowa Marek związana z obiektami zabytkowymi będącymi spuścizną historii rodziny Briggsów.
 - Słabe strony:
 - Spadek liczby wypożyczeń księgozbioru oraz czytelników bibliotek w ostatnich pięciu latach.
 - Konieczność ciągłego rozwijania i poszerzania oferty kulturalno-rozrywkowej i sportowej w mieście, dostosowanej do oczekiwań i potrzeb mieszkańców.
 - Negatywny wpływ pandemii oraz związanych z nią ograniczeń i obostrzeń na organizację imprez.

.Analiza danych zastanych (dane z monitoringu) w obszarach:

1) Infrastruktura społeczna

W obszarze infrastruktury społecznej pod uwagę wzięto dane z lat 2016-2021:

- Liczbę miejsc w placówkach (mieszkanie chronione) ogółem:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 szt.,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 3 szt.,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób korzystających (mieszkanie chronione):
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 3 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób umieszczonych (mieszkanie chronione):
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 0 osób (7 osób w roku 2020),
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (mieszkanie chronione):
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 1 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 1 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii.
- obszar zdegradowany w hektarach:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 388,0 ha,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 494,13 ha,
 - rekomendacja: utrzymanie wartości wskaźnika w nowej Strategii.
- obszar rewitalizacji w hektarach:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 388,0 ha,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 81,02 ha,

- rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii.

2) Pomoc społeczna i system wsparcia rodziny

W obszarze pomocy społecznej i systemu wsparcia rodziny pod uwagę wzięto dane z lat 2016-2021:

- stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0%,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 82,1%,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę rodzin (relacja), w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 56,2%,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 78,2%,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- wskaźnik pracy socjalnej:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 92,8%,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 67,7%,
 - rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę rodzin, którym przyznano świadczenia:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 663 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 511 osób,
 - rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę rodzin objętych pracą socjalną:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 615 osób,

- wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 346 osób,
- rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 76 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 91 osób,
 - rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę Niebieskich Kart w prowadzeniu (sporządzonych w roku i z lat ubiegłych):
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 124 osoby,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 89 osoby,
 - rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii.

3) Spójna i kompleksowa oferta profilaktyki uzależnień

W obszarze profilaktyki uzależnień pod uwagę wzięto dane z lat 2016-2021:

- liczbę osób, mieszkańców uzależnionych od alkoholu:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 634 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 761 osób,
 - rekomendacja: dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób objętych terapią uzależnień od alkoholu:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 1 osoba,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 1 osoba,
 - rekomendacja: dążenie do utrzymania lub spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- ilość miejsca w placówkach leczenia uzależnień:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 1 osoba,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 1 osoba,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;

- liczbę osób, wobec których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku (2019r.) wynosiła: 42 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku (2021r.) wynosiła: 41 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do spadku wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób, wobec których GKRPA wystąpiła z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku (2019r.) wynosiła: 19 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku (2021r.) wynosiła: 25 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- odsetek spraw zakończonych wnioskiem do sądu:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku (2019r.) wynosiła: 43%,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku (2021r.) wynosiła: 61%,
 - rekomendacja: utrzymanie lub dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę dzieci i młodzieży objętych szkoleniami z zakresu profilaktyki uzależnień:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: brak danych,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 2799 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: brak danych,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 1224 osób,
 - rekomendacja: utrzymanie wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczbę osób skierowanych do placówek lecznictwa odwykowego:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 30,

- wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 25 osób,
- rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;

4) Niepełnosprawność i tworzenie poprawy warunków jakości życia seniorów

W obszarze niepełnosprawności i seniorów pod uwagę wzięto dane z lat 2016-2021:

- liczba uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 0 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba uczestników/seniorów Centrum Aktywności Lokalnej:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 10 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba seniorów angażujących się w działalność wolontaryjną:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 250 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 231 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 174 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;

- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 177 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 124 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 30 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 48 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii.

5) Kultura i czas wolny

- wydatki na pokrycie 50% zniżki za zajęcia organizowane przez miejskie instytucje kulturalne:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku (2018 roku) wynosiła: 44 820,00 zł,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 26 786,75 zł,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii.

6) Kapitał społeczny

- liczba uczestników Mareckiego Centrum Wolontariatu Seniora:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 0 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba uczestników/seniorów Centrum Aktywności Lokalnej:

- wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 10 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii;
- liczba seniorów angażujących się w działalność wolontaryjną:
 - wartość wskaźnika w pierwszym roku wynosiła: 0 osób,
 - wartość wskaźnika w ostatnim roku wynosiła: 250 osób,
 - rekomendacja: dążenie do wzrostu wartości wskaźnika w nowej Strategii.

Analiza SWOT to analiza strategiczna pozwalająca na wygenerowanie z otoczenia szans rozwoju, a także zagrożeń hamujących działania na rzecz społeczności lokalnej. Mocne strony mogą oznaczać, że należy je nadal rozwijać i doskonalić, słabe zaś eliminować bądź zreorganizować. Nazwa SWOT oznacza:

1. Mocne strony (S) – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
2. Słabe strony (W) – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną.
3. Szanse (O) – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów.
4. Zagrożenia (T) – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

W wyniku dyskusji w zespole opracowującym założenia niniejszego dokumentu, poprzedzonej analizą danych ilościowych i jakościowych zebranych w ramach monitoringu poprzedniej Strategii, wskazano w poniższej tabeli mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w obszarze szeroko rozumianej lokalnej polityki społecznej.

Tabela 61 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
1. Dodatni przyrost naturalny i wysoka atrakcyjność osiedleńcza.	1. Niska skuteczność programów aktywizujących społecznie

Mocne strony	Słabe strony
	i zawodowo osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej z uwagi na możliwość uzyskania pomocy z różnych źródeł lub utratę świadczeń socjalnych.
2. Zaangażowanie mieszkańców w akcje pomocowe, wolontariat, zbiórki żywności.	2. Niechęć do podejmowania pracy w środowisku osób korzystających ze świadczeń społecznych.
3. Realizowanie programów dot. m.in. przeciwdziałania przemocy, uzależnień, na rzecz osób z niepełnosprawnością, wspierania rodziny, Budżet Obywatelski, Karta Dużej Rodziny, programy rządowe AOOD, OW, „Odzyskać Dziecko”.	3. Niewystarczająca oferta i wsparcie w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami, utrudnienia w dostępie powodowane barierami architektonicznymi.
4. Zwiększone możliwości uzyskania wsparcia i pomocy z zewnątrz za pośrednictwem komunikatorów internetowych.	4. Brak rozwiązań w zakresie zapewnienia opieki całodobowej w miejscu zamieszkania dla osób starszych, z niepełnosprawnościami.
5. Dostępność środków ze źródeł zewnętrznych, realizowanie programów rządowych i innych.	5. Niewystarczająca liczba miejsc wsparcia dziennego seniorów, i miejsc w placówkach opieki długoterminowej.
6. Rosnąca atrakcyjność rynku pracy i wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców.	6. Brak funkcjonowania na terenie gminy programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

Mocne strony	Słabe strony
7. Aktywne środowisko seniorskie.	7. Niewystarczająca w odniesieniu do potrzeb liczba mieszkań w zasobach miasta.
8. Wysoki poziom zaangażowania samorządu i skuteczność realizacji działań z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej.	8. Pogarszająca się kondycja psychiczna młodzieży (przejawiająca się w zachowaniach lękowych, ryzykownych, w tym uzależnieniach oraz niedostosowaniu społecznym).
9. Realizacja miejskich programów polityki zdrowotnej.	9. Brak kompleksowych rozwiązań kierowanych do dzieci i młodzieży (w tym opieki dla młodzieży z zaburzeniami).
10. Zapewnienie miejsc w przedszkolach wszystkim dzieciom biorącym udział w naborze.	10. Niezadowalająca sytuacja dotycząca dostępności do usług opieki zdrowotnej.
11. Istniejąca oferta pomocy specjalistycznej dla osób doznających przemocy w rodzinie w formie: poradnictwa (prawnego, psychologicznego, socjalnego pedagogicznego, rodzinnego), terapii oraz warsztatów.	11. Niedostateczne wykorzystanie możliwości sektora NGO.
12. Szeroki zakres wsparcia rodziny świadczony przez OPS Marki, rodziny wspierające, mieszkanie chronione, MPPDiR oraz PIK i placówki wsparcia dziennego.	12. Mała liczba organizacji pozarządowych zajmujących się wspieraniem rodzin oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na terenie miasta i powiatu.

Mocne strony	Słabe strony
13. Poprawa stanu zasobu mieszkaniowego.	13. Brak monitorowania zgodności proponowanych przez organizacje działań z celami Strategii i realizowanymi w jej ramach zadań, a także programów lokalnych.
14. Stopniowy wzrost poziomu aktywności obywatelskiej.	14. Niewystarczająco skuteczne rozwiązania w zakresie wsparcia w funkcjonowaniu dzieci i młodzieży w słabszej kondycji psychicznej, z zaburzeniami rozwojowymi, z niepełnosprawnościami.
15. Obecność instytucji prężnie działających w zakresie kultury, sportu i rekreacji – Biblioteka Publiczna, MOK, Wydział Aktywności Lokalnej UMM, MCER i wzrost liczby zorganizowanych imprez w ostatnich pięciu latach.	15. Brak publicznego żłobka.
	16. Niewystarczająco atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla ludzi młodych i rodzin.
	17. Niewystarczająca liczba poradni specjalistycznych, w tym dopasowanych do potrzeb zmian demograficznych.
18. Przewaga działań doraźnych o charakterze ratowniczym nad działaniami profilaktycznymi w pomocy społecznej.	
Szanse	Zagrożenia
1. Otwartość władz miasta na potrzeby osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia.	1. Ograniczenia finansowe Miasta związane ze zmniejszeniem dochodów.

Szanse	Zagrożenia
2. Pojawiające się nowe programy i źródła finansowania wspierające realizację zadań własnych samorządu.	2. Postępująca inflacja – przy braku zmiany wysokości świadczeń.
3. Poszerzenie zakresu usług adresowanych do seniorów, których katalog wykracza wyłącznie poza usługi opiekuńcze.	3. Rosnące koszty utrzymania realizacji poszczególnych zadań przy braku wzrostu finansowania.
4. Wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych i grup samopomocowych działających w obszarze uzależnień od alkoholu i narkomanii.	4. Wielopropblemowość i sprzężone dysfunkcje występujące w rodzinach (uzależnienia, bezrobocie, rozpad związków, narastające zjawisko demoralizacji).
5. Skoordinowany system pomocy dziecku i rodzinie w gminie.	5. Wzrost kosztów utrzymania rodziny.
6. Organizacja specjalistycznej pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób przeżywających trudności i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	6. Pojawienie się nowych negatywnych zjawisk o nieprzewidywalnych konsekwencjach, takich jak rozwój epidemii.
7. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych, w tym unijnych na realizację projektów społecznych.	7. Ograniczone możliwości systemu opieki nad osobami starszymi w stosunku do potrzeb wynikających z powiększania się tej grupy osób.
	8. Zubożenie środowiska (najbliższego otoczenia, sąsiedztwa) na potrzeby osób starszych i brak pomocy w środowisku lokalnym.

Szanse	Zagrożenia
	9. Łatwy dostęp do zakupu alkoholu, w tym wśród dzieci i młodzieży.
	10. Zwiększanie zadań bez przekazywania środków do ich realizacji.
	11. Zbyt duża częstotliwość zmian w prawie, niespójność przepisów, zmiany interpretacji istniejących przepisów prawnych.
	12. Brak dostępności do placówek zdrowia psychicznego.
	13. Niskie wynagrodzenia pracowników i odpływ wyspecjalizowanej kadry do Warszawy.

Zródło: Opracowanie własne

6 Struktura programu

6.1 Założenia

Podczas przygotowywania części diagnostycznej niniejszej Strategii wykorzystane zostały dane z jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego w tym powiatowych, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji, które działają w zakresie polityki społecznej. W związku z poddaniem analizie zebranych danych, możliwe było wyłonienie kilku obszarów problemowych w mieście Marki.

Do najwyraźniejszych należą:

- 1) Infrastruktura społeczna,
- 2) Pomoc społeczna i system wsparcia rodziny,
- 3) Spójna i kompleksowa oferta profilaktyki uzależnień,
- 4) Niepełnosprawność i tworzenie poprawy warunków jakości życia seniorów,

- 5) Kultura i czas wolny,
- 6) Kapitał społeczny.

Dokonując analizy uznano, że jedną z grup interesariuszy tj. osób, do których kierowane są działania w ramach Strategii, stanowią adresaci działań strategicznych, czyli wszyscy mieszkańcy Marek ze szczególnym uwzględnieniem osób z trudnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Głównymi grupami społecznymi, które staną się beneficjentami niniejszej Strategii są:

- rodziny borykające się problemami, w tym z opiekuńczo-wychowawczymi oraz małżeństwa zagrożone kryzysem okołorozwodowym;
- osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie;
- osoby i rodziny żyjące w ubóstwie;
- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną;
- osoby z uzależnieniami od środków psychoaktywnych i uzależnieniami behawioralnymi ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży;
- osoby wymagające wsparcia psychologicznego;
- seniorzy.

OBSZAR 1. Infrastruktura społeczna

Dobrej jakości i dostępne usługi publiczne są istotnym czynnikiem regulacji zachowań społecznych i poprawy jakości życia. Kluczową kwestią jest zapewnienie do nich dostępności. Dlatego istotną rolę w rozbudowie infrastruktury społecznej będą odgrywać **usługi społeczne z zakresu profilaktyki zdrowotnej**.

Miasto Marki przez ostatnie pięć lat zrealizowało wiele programów nakierowanych na poprawę stanu zdrowia mieszkańców oraz prowadziło działania profilaktyczne w tych obszarach. Jednym z programów sfinansowanych przez Marki był „**Program zdrowotny w zakresie szczepień ochronnych przeciwko grypie populacji z grupy szczególnego ryzyka w latach 2015-2017, czyli osób od 65 roku życia**”. Głównymi celami przyświecającymi projektowi było zmniejszenie zachorowalności na grypę oraz grypopodobnych infekcji i zmniejszenie wskaźnika

powikłań z powodu wymienionych przyczyn. Na skutek realizacji programu oczekiwano także podniesienia poziomu wiedzy na temat szczepień przeciwko grypie i ich celowości. Dzięki projektowi zaszczepionych zostało łącznie 860 osób. Najnowszy program funkcjonuje pod nazwą „**Program polityki zdrowotnej w zakresie szczepień profilaktycznych przeciwko grypie osób od 60 roku życia zamieszkałych na terenie Gminy Miasto Marki na lata 2019-2021**”. Zmianą w programie było zwiększenie liczby odbiorców poprzez uznanie za grupę docelową osób od 60 roku życia, a nie 65 jak to miało miejsce w pierwowzorze. W przypadku drugiej edycji w 2018 r. zaszczepiono 407 osób, w 2019 r. – 431 osób, w 2020 r. – 382. Z kolei działaniami edukacyjnymi objęto 35 osób w 2018 r., 663 osoby w 2019 r. oraz 382 w 2020 r.

Z zakresu profilaktyki medycznej zrealizowano program o nazwie „**Program polityki zdrowotnej w zakresie działań edukacyjnych dla dzieci z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej zamieszkujących Gminę Miasto Marki na lata 2019 – 2021**”. Celem głównym projektu był wzrost wiedzy i umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej u 25% dzieci zamieszkujących miasto Marki. Wybuch pandemii COVID-19 znacznie utrudnił realizację programu, natomiast w 2019 r. na jego poczet przeznaczono 94 559,96 zł, a w działaniach edukacyjnych wzięło udział 2039 osób. W 2018 r. na realizację programu wydano kwotę 70 937,31 zł, natomiast nie ma danych co do liczby osób biorących udział w działaniach edukacyjnych. W 2020 r. nie dokonano żadnych działań⁷⁹.

Kolejnym elementem rozwoju infrastruktury społecznej jest dostępność do **mieszkań chronionych**. Mieszkania chronione jako zdeinstytucjonalizowana forma pomocy społecznej mają przygotować osoby potrzebujące pomocy do samodzielnego funkcjonowania. Z uwagi na to, że grupa osób, które mogą uzyskać wsparcie w formie mieszkania chronionego jest bardzo szeroka, rozwiązanie to powinno być w szczególności wspierane przez władze miasta. Celem mieszkań chronionych jest wyposażenie osób potrzebujących w kompetencje, które pozwolą im na funkcjonowanie bez konieczności wsparcia systemu pomocy społecznej. Miasto powinno zwiększać liczbę mieszkań chronionych poszukując nowych lokali oraz dostosowując lokale znajdujące się w zasobach miasta.

⁷⁹ Diagnoza społeczna...str. 19.

Kluczowa staje się zatem realizacja polityki mieszkaniowej uwzględniającej potrzeby osób z niepełnosprawnościami, w tym mieszkalnictwa chronionego, treningowego i wspomaganego.

Problemy psychiczne młodzieży stanowią istotny obszar problemów zdrowotnych dotyczących młodych ludzi na całym świecie. Konieczność wsparcia psychicznego dzieci i młodzieży sygnalizują takie instytucje międzynarodowe, jak WHO i UNICEF, a także potwierdzają liczne badania zagraniczne i krajowe. Z badań EZOP II przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w 2021 r. wynika, że ponad 25% Polaków cierpi na zaburzenia psychiczne, a zaburzenia rozwoju psychicznego dotyczą ponad 400 tys. najmłodszych dzieci (do 6 r.ż.), co – jak wskazują autorzy raportu – wymaga podniesienia kompetencji wychowawczych rodziców oraz wzmocnienia wsparcia instytucjonalnego. W obliczu ograniczeń systemowych w zakresie opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży, której stan od lat jest niezadowolający, działania władz lokalnych powinny się koncentrować przede wszystkim na profilaktyce zdrowia psychicznego i prewencji problemów psychicznych. W tym zakresie kluczowe jest włączenie miasta w tworzenie dostępnej infrastruktury z zapleczem psychoterapeutycznym w postaci **specjalistycznej poradni rodzinnej**.

W związku ze zmianami krajowej polityki społecznej, należy rozważyć zaplanowanie, w ramach lokalnego systemu polityki społecznej, nowego podmiotu jakim jest Centrum Usług Społecznych (CUS). Zgodnie z ustawą o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych z 19 lipca 2019 roku, CUS są nowymi instytucjami lokalnej polityki społecznej, których zadaniem jest koordynowanie usług publicznych. Doskonalenie systemu zarządzania pomocą społeczną w mieście, którym mają zajmować się Centra, znacznie wykracza poza dotychczasowy obszar pomocy społecznej.

Rozwój infrastruktury społecznej jest konieczny także, ze względu na stale rosnące zapotrzebowanie na miejsca w placówkach zapewniających opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3. Oznacza to, że istnieje potrzeba rozwoju miejsc opieki nad dziećmi. Utworzenie dodatkowych miejsc pozwoliłoby zwiększyć wskaźnik gwarantowanych miejsc opieki dla populacji 1, 2 i 3-latków oraz zmniejszyć

wskaźnik udzielanej przez miasto pomocy materialnej w postaci Mareckiego Bonu Żłobkowego.

OBSZAR 2. Pomoc społeczna i system wsparcia rodziny

Działania z zakresu pomocy społecznej są obszarem szczególnie trudnym do prognozowania. Silna dynamika procesów społecznych, w które wpisuje się pomoc społeczna oraz duża wrażliwość na czynniki wewnętrzne i zewnętrzne szczególnie utrudniają predykcje zjawisk, z uwagi na złożoność, wieloaspektowość oraz przenikanie się poszczególnych obszarów sfery publicznej. Trudno bez rosnącego poziomu błędu przewidzieć kierunek i siłę zmiany, dlatego w dokumencie zastosowano dostępne metody prognostyczne, które pozwoliły dokonać prognozy zmian w obszarze pomocy społecznej.

Warto zauważyć, że rok 2020 przyniósł nieprzewidywalną w swych skutkach sytuację pandemii. Z uwagi na konieczność zachowania dystansu społecznego i izolację w niektórych rodzinach pojawiły się dotychczas niezdiagnozowane dysfunkcje, jak również nasiliły się już występujące problemy, tj.: ukryta przemoc, nadużywanie alkoholu przez opiekuna itp. Sytuacja epidemii w Polsce generuje konieczność wypracowania nowych mechanizmów działania. Obowiązek wspierania rodziny, stwarzania dla niej przyjaznych warunków dotyczy zarówno państwa, jak i samorządów lokalnych. Dlatego działania na rzecz rodzin dysfunkcyjnych i znajdujących się w kryzysie powinny polegać na: monitoringu sytuacji, oferowaniu poradnictwa prawnego, wychowawczego i psychologicznego, pomocy ze strony asystenta rodziny, rodziny wspierającej i pracownika socjalnego, a także wsparciu w formie terapii grupowej i indywidualnej.

Wspomaganie godzenia ról zawodowych i rodzicielskich, przyczynia się do stymulowania dzietności rodzin, ale wymaga zapewnienia powszechnie dostępnych form opieki dla małych dzieci. Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Ze względu na brak dostępu do publicznego żłobka wskazanym jest kontynuacja wsparcia finansowego rodzin z dziećmi do lat 3 w formie Mareckiego Bonu Żłobkowego.

Istotnym wsparciem dla dużych rodzin jest Marecka Karta Dużej Rodziny 3+ i 4+. Prowadzona przez samorząd polityka społeczna w sposób szczególny uwzględnia kierunki działań prorodzinnych oferując system ulg i zniżek dla rodzin posiadający troje i więcej dzieci. Stawiając, jako priorytet kreowanie warunków sprzyjających dobremu funkcjonowaniu rodziny w mieście Marki, należy w dalszym ciągu podejmować aktywne działania w kierunku rozbudowy dotychczasowej oferty usług dedykowanych rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wielodzietnych.

OBSZAR 3. Spójna i kompleksowa oferta profilaktyki uzależnień

Szczegółowe zadania w zakresie pomocy osobom uzależnionym oraz profilaktyki uzależnień zostały wskazane w dokumencie pn. „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” oraz „Przeciwdziałania Narkomanii i Uzależnieniom Behawioralnym dla Miasta Marki na lata 2022-2025”⁸⁰. Skierowany jest on do mieszkańców miasta, którzy bezpośrednio lub pośrednio są dotknięci problemem nadużywania alkoholu i narkotyków oraz jego konsekwencjami.

Najlepszym sposobem na zmniejszanie ryzyka zwiększania się problemów związanych z używaniem alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych jest prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej skierowanych do dzieci i młodzieży i ich rodziców oraz do dorosłych mieszkańców. Aby osiągnąć powyższy cel należy rozwijać już istniejącą sieć placówek oferujących pomoc, dążyć do doskonalenia jakości usług, a zatem konieczne są działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży, realizowane w mareckich szkołach. Poza profilaktyką uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych należy zwrócić uwagę zarówno dzieci i młodzieży, jak i ich opiekunów na nowe zagrożenia, w tym coraz większy problem z uzależnieniem cyfrowym (od komputera, telefonu, internetu), zakupoholizmem, uzależnieniem od słodczy, napojów energetycznych oraz leków. Należy oczekiwać dalszego pogłębiania się problemów w środowisku

⁸⁰ Załącznik do Uchwały Nr XLV/522/2022 Rady Miasta Marki z dnia 26 stycznia 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i Uzależnieniom Behawioralnym dla Miasta Marki na lata 2022-2025.

dzieci i młodzieży. Tendencja ta ma charakter społeczno-kulturowy. Pojawianie się nowych zagrożeń będzie wymagać realizacji w szkołach nowych programów profilaktycznych. Konieczne także będzie dalsze poszerzenie młodym ludziom dostępności do specjalistycznej pomocy terapeutycznej i zapewnienie miejsc dla dzieci i młodzieży w placówkach wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej.

OBSZAR 4. Niepełnosprawność i tworzenie poprawy warunków jakości życia seniorów

Problemy, które dotyczą ludzi starszych i niepełnosprawnych, to przede wszystkim pogarszający się stan zdrowia i sprawności oraz niezadowalające dochody. Kompleksowa interwencja powinna zakładać rozwój usług poprawiających dostępność przestrzeni, transportu, dóbr i usług, które zwiększają udział mieszkańców w lokalnym życiu społecznym. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że w najbliższych latach sytuacja materialno-bytowa mieszkańców miasta pogorszy się w wyniku spowolnienia rozwoju gospodarczego Polski. Negatywne zjawiska wymuszą na instytucjach publicznych konieczność zaangażowania dodatkowych środków finansowych oraz zasobów pomocy społecznej, w tym rzeczowych, organizacyjnych i kadrowych, dlatego trzeba mieć na uwadze aktywność konkursowo-projektową i pozyskiwanie środków zewnętrznych na programy dla OzN i kontynuację działań dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami tj. programy m.in. „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Wspieraj seniora”, „Opieka 75+”, rozwój systemu wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnianie możliwości korzystania z różnych form opieki wytchnieniowej, programy profilaktyki zdrowotnej, które dotychczas stanowiły odpowiedź na potrzeby mieszkańców Marek oraz wyzwania identyfikowane w mieście.

Działania w zakresie włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami powinny być realizowane przez miasto we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi to grupy mieszkańców, które również mogą otrzymywać wsparcie ze strony miasta w formach pozainstytucjonalnych. Celem wsparcia oferowanego w tej formie jest wydłużenie okresu funkcjonowania w naturalnym środowisku bez konieczności korzystania z usług całodobowej opieki

instytucjonalnej. Działania miasta powinny koncentrować się na rozbudowie systemu usług opiekuńczych oraz wsparciu funkcjonowania osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz zaburzeniami psychicznymi w ich codziennym funkcjonowaniu w miejscu zamieszkania i zwiększaniu liczby mieszkań chronionych przeznaczonych dla tych grup mieszkańców.

OBSZAR 5. Kultura i czas wolny

Opierając się na diagnozie społecznej przeprowadzonej przez DELTA PARTNER Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych, należy wskazać, że ważnym elementem oferty kulturowej są organizowane imprezy. W 2016 r. w Mieście Marki za pośrednictwem centrów, domów i ośrodków kultury, a także klubów i świetlic zorganizowano 78 imprez. Najmniej imprez bo zaledwie 22, zorganizowano w 2018 r. W 2020 r. liczba imprez zwiększyła się do 150. Przyrost porównaniu do 2016 r. wyniósł 72 imprezy czyli o ponad 50%. Z kolei od otwarcia MCER zorganizowano 78 imprez i wydarzeń sportowych, w tym najwięcej w 2020 r. MCER organizuje wydarzenia własne, ale również użycza obiektu lub go wynajmuje. Imprezy, których organizatorem jest inna jednostka niż MCER stanowiły większość, w latach 2019-2021 r. Analizując strukturę organizowanych wydarzeń w Markach, najwięcej organizuje się imprez sportowych, warsztatów, pokazów teatralnych oraz prelekcji, spotkań i wykładów.

Dużą rolę w aktywizacji społeczności lokalnych odgrywa także Marecki Ośrodek Kultury im. Tadeusza Łużyńskiego – który m.in. uruchomił trzy nowe platformy internetowe. Na platformie Wirtualnego MOK-u największym wydarzeniem były „Mareckie Opowieści Wigilijne”, które oglądało 2 322 widzów. Strony internetowe odwiedziło 157 tys. osób, profil na Facebooku – prawie 200 tys., w tym 9 tys. osób wzięło udział w innych działaniach, głównie w konkursach. Ponadto, Wirtualny MOK udostępnia pojedyncze i cykliczne wydarzenia/warsztaty oraz konkursy w wersji online. E-Labirynt Miasta to kolejna nowo otwarta platforma, poświęcona edukacji kulturalnej w zakresie lokalnej sztuki i historii. Celem projektu była aktywizacja społeczności w czasie trwania pandemii oraz zmniejszenie stresu z nią związanego, a także poszerzenie wiedzy z zakresu historii, kultury i tożsamości Marek. W jej ramach funkcjonowała wirtualna galeria i muzeum

miasta, gra mobilna oraz przeglądarkowa, oprócz tego zorganizowano konkurs „Widok z okna”, a także przeprowadzono eksperyment teatralny oraz warsztaty⁸¹.

Rozbudowana **oferta kulturalno-rozrywkowa buduje atrakcyjność osiedleńczą obszaru, dlatego też kluczowe jest jej dalsze rozwijanie oraz dostosowanie jej do oczekiwań mieszkańców**. Warto jednak podkreślić, że polityka kulturalna winna być nakierowana na przeciwdziałanie występującym tendencjom osłabiania uczestnictwa w kulturze wysokiej. Należy różnicować formy upowszechniania kultury do różnych kategorii wiekowych odbiorców. Ważnym adresatem takich działań będzie poszerzająca się grupa osób starszych. Także działania organizacji pozarządowych nie tylko powinny w coraz większym stopniu uwzględniać różnorodne potrzeby starszych mieszkańców miasta, lecz także angażować te osoby do aktywnego uczestnictwa w życiu organizacji (np. wolontariat osób starszych).

OBSZAR 6. Kapitał społeczny

Poziom kapitału społecznego oraz aktywność obywatelską w Markach, zbadano w oparciu o wykorzystywane w mieście instrumenty i mechanizmy wspierania partycypacji, wśród których można wskazać m.in.: Program współpracy Gminy Miasto Marki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, Budżet Obywatelski, Marecką Radę Seniorów czy analizę wyników frekwencji w wyborach samorządowych⁸². Kluczowym elementem rozbudowy społeczeństwa obywatelskiego jest działalność Centrum Aktywności Fabryczna 3 (CAF3) – miejsca spotkań dla mieszkańców i organizacji pozarządowych z całego miasta, które funkcjonuje od 2018 r. i którego obecność – jako miejsca sprzyjającego budowaniu i wzmacnianiu kapitału społecznego wskazano w mocnych stronach Diagnozy⁸³. Organizowane są tu seanse filmowe, warsztaty kulinarne, warsztaty i specjalistyczne szkolenia, spotkania organizacyjne, zbiórki harcerskie, szkoła rodzenia, koncerty i wykłady. W CAF 3 prowadzone są

⁸¹ Diagnoza społeczna, str. 32

⁸² Tamże..., str. 29.

⁸³ Diagnoza społeczna..., str. 29.

stałe zajęcia dla rodzin z dziećmi i dorosłych, finansowane z budżetu Miasta Marki. Udział w zajęciach i udostępnianie CAF3 mieszkańcom miasta Marki jest bezpłatny.

W ramach Mareckiego Budżetu Obywatelskiego (MBO), łącznie na realizację w 2022 r. przewidziano 800 tys. zł, w tym 650 tys. zł na realizację zadań twardych.

W przypadku Mareckiego Budżetu w 2018 r. do procedury głosowania dopuszczono 13 projektów, a w konsultacjach wzięło udział 1 482 mieszkańców⁸⁴. Natomiast w 2019 r. konsultacje społeczne w ramach MBO nie odbyły się z uwagi na unieważnienie uchwały Rady Miasta Marki przez organ nadzoru.

W 2021 r. na terenie Marek funkcjonowały 24 organizacje pozarządowe. Badając sytuację i aktywność trzeciego sektora w Markach skupiono się na analizie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W przypadku źródeł finansowania działań organizacji pozarządowych, jednym z najczęstszych źródeł są dotacje. Największą kwotę dotacji niezmiennie uzyskuje się ze środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu oraz funduszu solidarnościowego, a koordynacją zlecanych zadań NGO w ramach tych środków zajmuje się OPS. Jak wskazano w wynikach diagnozy istotnym jest dalsze wzmacnianie współpracy między organizacjami i mieszkańcami oraz podnoszenie świadomości mieszkańców na temat roli NGO⁸⁵. W coraz większym stopniu konieczna będzie aktywizacja społeczności lokalnych i rozwijanie ekonomii społecznej. Niezbędny będzie dalszy rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zmieniające się uwarunkowania działań wymagać będą stałego doskonalenia i specjalizacji kadry. Koniecznym będzie rozwijanie instytucjonalnych form wsparcia organizacji pozarządowych, przede wszystkim w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Aktywizacja społeczności lokalnej w dużym stopniu odnosić się będzie do środowiska seniorów, dlatego głównym kierunkiem mareckiej polityki senioralnej pozostaje podnoszenie jakości życia osób w wieku senioralnym poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnych i w pełni zintegrowanym

⁸⁴ Tamże, str. 27.

⁸⁵ Tamże, str. 25.

w lokalnej społeczności. Najważniejszym dokumentem wyznaczającym szczegółowe cele w zakresie polityki senioralnej powinien być program polityki senioralnej, który stałby się odpowiedzią na obserwowane zjawisko starzenia się społeczeństwa, a działania podejmowane w jego ramach, przyczyniłyby się do zachowania niezależności psychicznej, fizycznej i społecznej seniorów. Celem programu polityki senioralnej powinno być zapewnienie optymalnych warunków dla aktywności seniorów i ich opiekunów, zaś główne zadania samorządu winny koncentrować się na obszarach dotyczących zdrowia, sportu, rekreacji, kultury, edukacji, ekologii, mieszkalnictwa i transportu.

6.2 Misja

Rolą misji w obszarze zintegrowanej lokalnej polityki społecznej, jest określenie zamierzeń i aspiracji samorządu lokalnego. Wskazanie kierunków działań, jakie będą podejmowane w przyszłości, czyli określenie, do czego będziemy dążyli. Zdefiniowana misja powinna ściśle korespondować ze wskazaną wizją. Stąd misja kładzie szczególny nacisk na aktywność i wrażliwość społeczną mieszkańców miasta.

Zwiększenie poziomu aktywności i wrażliwości społecznej mieszkańców oraz wzmocnienie zasobów instytucji i organizacji wraz z ich efektywnym wykorzystaniem dla osiągnięcia spójności społecznej i poprawy jakości życia w Markach.

6.3 Wizja

Określenie wizji w Strategii w obszarze zintegrowanej polityki społecznej, jest elementem pozwalającym na przedstawienie wizerunku miasta w perspektywie najbliższych 10 lat. Sformułowana wizja odzwierciedla wyobrażenie o przyszłości Miasta Marki, jako miejsca przyjaznego dla jego mieszkańców i sprzyjającego jego rozwojowi na różnych poziomach aktywności społecznej.

Marki to miasto włączające, zintegrowane społecznie, poprawiające komfort życia mieszkańców, które tworzy warunki do rozwoju, a także umożliwia wysoką jakość życia.

6.4 Cele

Rozwiązywanie zdiagnozowanych w mieście Marki problemów społecznych w ramach Strategii, odbywać się będzie poprzez realizację celów strategicznych, kierunków działań, w oparciu o programy lokalne i osłonowe z zakresu polityki społecznej ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym, programy wspierania rodzin i przeciwdziałania przemocy domowej oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Konieczność uwzględnienia w Strategii programów lokalnych wynika z zapisów ustawowych art. 17 ust.1 pkt 1 i art. 19 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej, których realizacja jest integralnie związana z wdrażaniem celów strategicznych oraz kierunków zapisanych w dokumencie strategicznym. Programy te wpisują się w przyjęte cele strategiczne:

Tabela 62 Cele strategiczne

Cel	Treść
Cel strategiczny Nr 1	Realizacja usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań w zakresie rozwoju lokalnego.
Cel strategiczny Nr 2	Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.
Cel strategiczny Nr 3	Zapobieganie ryzykownym zachowaniom wśród dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałanie uzależnieniom w tym behawioralnym.
Cel strategiczny Nr 4	Rozbudowa systemu wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu długotrwałej choroby lub niepełnosprawności.
Cel strategiczny Nr 5	Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej i dostosowanie jej do oczekiwań mieszkańców.
Cel strategiczny Nr 6	Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Źródło: Opracowanie własne

7 Plan działań.

Matryce logiczne w odniesieniu do poszczególnych obszarów interwencji zostały przedstawione w ujęciu obrazującym logikę interwencji poszczególnych celów strategicznych. Wartości bazowe wskaźników zostały ustalone na koniec 2021 roku na podstawie danych zbieranych do systemów dziedzinowych przez wymienione w matrycy jednostki organizacyjne miasta Marki. Wartości końcowe wskaźników zostały ustalone na podstawie ekstrapolacji trendów zjawisk opisanych w analizie danych diagnozy społecznej, gdzie jako początek biegu trendu przyjęto wartości wskazane we wskaźnikach bazowych.

OBSZAR 1 – INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Cel strategiczny Nr 1

Realizacja usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań w zakresie rozwoju lokalnego

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Wzrost liczby działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej	Liczba zrealizowanych programów profilaktyki zdrowotnej	5	10	Wydział Promocji, Zdrowia i Sportu UMM, OPS	Wzrost o 50% dostępności i ilości realizowanych programów profilaktyki zdrowotnej dla mieszkańców
Objęcie mieszkań z zasobów lokalowych gminy projektami rewitalizacyjnymi	Remonty komunalnych zasobów mieszkaniowych - liczba mieszkań	4	6	ZUK	Wzrost o 33% liczby wyremontowanych mieszkań w komunalnych zasobach mieszkaniowych
	Liczba mieszkań chronionych	1	3	OPS	Wzrost dostępu do mieszkań chronionych o 67% w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Utworzenie specjalistycznej poradni rodzinnej	Liczba utworzonych poradni rodzinnych	0	1	OPS	Dostęp do bezpłatnych usług psychologów, psychoterapeutów, konsultantów rodzinnych, systemowych terapii w ramach utworzonej specjalistycznej poradni rodzinnej
Utworzenie Centrum Usług Społecznych w miejsce Ośrodka Pomocy Społecznej	Liczba opracowanych koncepcji utworzenia Centrum Usług Społecznych	0	1	UMM, OPS	Integracja, rozwój i poszerzenie dostępności usług społecznych oraz efektywniejsze wykorzystanie potencjału lokalnych usługodawców, tak by stanowiły one odpowiedź na konkretne potrzeby osób, rodzin, grup społecznych oraz ogółu mieszkańców
Utworzenie żłobka publicznego	Liczba utworzonych żłobków publicznych	0	2	UMM	Utworzenie 2 jednostek opieki dla dzieci do lat 3

OBSZAR 2 – POMOC SPOŁECZNA I SYSTEM WSPARCIA RODZINY

Cel strategiczny Nr 2

Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Wspieranie rodzin wielodzietnych i ochrona macierzyństwa	Liczba wydanych kart MKDR 3+ i MKDR 4+	3455	3640	OPS	Wzrost o 5% wydanych mareckich kart dużych rodzin, w związku z promocją wielodzietnego modelu rodziny i zwiększaniu liczby rodzin wielodzietnych
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności i ochrony macierzyństwa	125	130	OPS	Zapewnienie ciągłości udzielanych świadczeń finansowych dla rodzin z powodu wielodzietności i ochrony macierzyństwa
	Liczba osób biorących udział w programie polityki zdrowotnej w zakresie działań edukacyjnych dla przyszłych rodziców zamieszkujących Gminę Miasto Marki	20	30	Wydział Promocji, Zdrowia i Sportu UMM	Wzrost o 33% liczby osób korzystających ze szkoły rodzenia

Wspieranie rodziców w opiece nad dziećmi do lat 3	Liczba rodzin korzystających z Mareckiego Bonu Żłobkowego	761	400	OPS	Spadek rodzin korzystających z MBŻ w związku z bezpłatnym dostępem do dwóch żłobków publicznych
Wspieranie rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi	Liczba rodzin objętych asystenturą rodziny	130	150	OPS	Zapewnienie większej liczbie rodzin dostępu do usług asystenta rodziny, ograniczanie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej
	Liczba rodzin korzystających z terapii w Mareckim Punkcie Pomocy Dziecku i Rodzinie	256	300	OPS	Zwiększenie liczby rodzin poprzez zwiększenie dostępu do terapii rodzinnej w przekształconym MPPDiR w SPR
	Liczba rodzin biologicznych z dziećmi w pieczy zastępczej objętych pracą socjalną i programem Odzyskać Dziecko	11	10	OPS	Powrót dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej
Prowadzenie warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze dla rodziców	Liczba zrealizowanych warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze dla rodziców	12	20	OPS, PIK, PWD, Wydział Aktywności Lokalnej, Szkoły i Przedszkola, NGO	Zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców

Podejmowanie działań związanych z ochroną dzieci przed krzywdzeniem i przeciwdziałanie przemocy domowej	Liczba interwencji kryzysowych w związku z podejrzeniem krzywdzenia dziecka i przemocą w rodzinie	267	250	KP, ZI, OPS	Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób pokrzywdzonych i stosujących przemoc w rodzinie
	Liczba uczestników programów korekcyjno-edukacyjnych i programów terapeutycznych dla sprawców przemocy domowej	6	12	KP, ZI	

OBSZAR 3 – SPÓJNA I KOMPLEKSOWA OFERTA PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ

Cel strategiczny Nr 3

Zapobieganie ryzykownym zachowaniom wśród dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałanie uzależnieniom w tym behawioralnym

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Zapewnienie wypoczynku dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z wypoczynku	2370	3000	OPS, CUW	Integracja i kształtowanie umiejętności nawiązywania poprawnych relacji oraz konstruktywnego spędzania czasu wolnego poprzez zachęcanie uczestników do zachowań prozdrowotnych
Wspieranie lub powierzenie prowadzenia placówek wsparcia dziennego	Liczba wspartych PWD	2	2	Pełnomocnik NGO	Wzmocnienie roli NGO w realizacji zadań publicznych związanych z obowiązkiem zaspokajania określonych potrzeb publicznych wspólnoty samorządowej
Realizacja programów profilaktyki uniwersalnej o naukowych podstawach lub o potwierdzonej	Liczba przeprowadzonych rekomendowanych programów profilaktyki uniwersalnej	7	12	PWD, jednostki oświatowe, OPS	Wzrost o 42% realizacji programów rekomendowanych w gminie i w konsekwencji

skuteczności adresowanych do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, w tym również uwzględniających tematykę związaną z uzależnieniami behawioralnymi					ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane
Prowadzenie poradnictwa dla osób uzależnionych, zagrożonych uzależnieniem, członków ich rodzin oraz osób doświadczających kryzysu, w tym z powodu zaburzeń psychicznych	Liczba osób korzystających z PIK	470	800	PIK, OPS	Zwiększenie dostępności do usług specjalistów w formie konsultacji i poradnictwa. Wzrost o 41% liczby osób korzystających z poradnictwa i konsultacji z PIK

OBSZAR 4 – NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I TWORZENIE POPRAWY WARUNKÓW JAKOŚCI ŻYCIA SENIORÓW

Cel strategiczny Nr 4

Rozbudowa systemu wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu długotrwałej choroby lub niepełnosprawności

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Promowanie i wdrażanie działań profilaktyczno - wspierających na rzecz długotrwałe i przewlekle chorych, niepełnosprawnych i starszych mieszkańców miasta	Liczba zadań i programów prozdrowotnych, adresowanych do osób niepełnosprawnych	5	9	OPS, Wydział Promocji i Zdrowia UMM, Pełnomocnik NGO, Wydział Aktywności Lokalnej	Zwiększenie o 44% dostępu do programów prozdrowotnych adresowanych do OzN
	Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej	12	35	OPS, NGO	Wzrost o 65% liczby osób korzystających z opieki wytchnieniowej dzięki aktywności projektowo konkursowej OPS
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	265	280	OPS	Zapewnienie ciągłego dostępu do usług opiekuńczych osobom tego wymagającym

	Liczba udzielonych zasiłków okresowych z powodu długotrwałej choroby i niepełnosprawności	119	160	OPS	Wzrost o 26% świadczeń finansowych dedykowanych OzN i długotrwałe chorym
	Liczba zawartych umów dot. przewozu osób starszych	0	1	OPS	Zapewnienie dostępności do usług taxi osobom starszym i OzN
Rozwijanie aktywnych form uczestnictwa osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym	Liczba konferencji, szkoleń, warsztatów i spotkań integracyjnych dla osób starszych OzN	78	90	Wydział Aktywności Lokalnej, Pełnomocnik NGO, Wydział Promocji i Zdrowia UMM	Poprawa jakości życia osób starszych i aktywizacja społeczna OzN
Upowszechnienie wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, m.in. teleopieka, systemy przywoławcze	Liczba osób korzystających z teleopieki	0	20	OPS	Poprawa jakości życia i monitorowanie stanu zdrowia i parametrów życiowych osób korzystających z usług teleopieki
Realizacja usług asystencji osobistej– z zapewnieniem dostępności do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba osób korzystających z usług asystenta osoby niepełnosprawnej	42	90	OPS, NGO	Wzrost o 53% liczby osób korzystających z usług asystencji osobistej dzięki aktywności projektowo konkursowej OPS i pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych

OBSZAR 5 – KULTURA I CZAS WOLNY

Cel strategiczny Nr 5

Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej i dostosowanie jej do oczekiwań mieszkańców

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Organizacja imprez rozrywkowo-kulturalnych dla mieszkańców	Liczba imprez rozrywkowo – kulturalnych	150	300	MOK, Wydział Aktywności Lokalnej, MCER, PWD	Wzrost o 100% liczby organizowanych imprez o charakterze rozrywkowo-kulturalnym

OBSZAR 6 – KAPITAŁ SPOŁECZNY

Cel strategiczny Nr 6

Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego

DZIAŁANIE	Wskaźnik realizacji	Wartości poziomu odniesienia		Realizator	Rezultat
		Wartość bazowa	Wartość końcowa		
Promowanie działalności oraz tworzenie warunków do rozwoju organizacji pozarządowych	Liczba podpisanych umów w trybie konkursowym na realizację zadań przez organizacje pozarządowe - dotyczy także umów wieloletnich	7	9	Pełnomocnik NGO	Aktywność organizacji społeczeństwa obywatelskiego determinowana udzielaniem dotacji i budowaniem stabilności
	Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne o charakterze wieloletnim	4	5	Pełnomocnik NGO	Wsparcie NGO w osiągnięciu swoich celów statutowych poprzez realizację konkretnych projektów i koncentracja NGO na realizacji długofalowych i długoterminowych strategii

Doskonalenie współpracy z sektorem pozarządowym oraz aktywizacja społeczności lokalnej do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz podnoszenie świadomości mieszkańców na temat roli NGO	Liczba zorganizowanych spotkań roboczych dotyczących współpracy z NGO	10	20	Pełnomocnik NGO	Zmniejszenie roli bycia usługodawcą w realizowaniu zadań publicznych i większy wpływ NGO na kształtowanie polityk lokalnych
	Liczba organizacji biorących udział w spotkaniach dotyczących współpracy z NGO	10	30	Pełnomocnik NGO	Wsparcie rozwoju instytucjonalnego NGO i umocnienie ich pozycji w sferze publicznej
	Liczba działań skierowanych do mieszkańców miasta na temat działalności i roli NGO	5	12	Pełnomocnik NGO	Wzrost przejrzystości lokalnej polityki w zakresie dialogu obywatelskiego i budowanie trwałych grup odbiorców
Organizowanie różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej oraz kulturalnej i rekreacyjnej dla mieszkańców	Liczba zgłoszonych projektów - MBO	27	30	Wydział Promocji, Zdrowia i Sportu UMM	Zwiększenie realnego wpływu na kształtowanie życia publicznego
	Liczba zawartych porozumień wolontariackich	20	120	Wydział Aktywności Lokalnej, Pełnomocnik NGO, Wydział Promocji, Zdrowia	Zwiększenie o 83% poziomu zaangażowania społecznego mieszkańców

				i Sportu UMM, OPS, NGO	
Opracowanie i wdrożenie Programu Polityki Senioralnej	Liczba opracowanych i wdrożonych programów polityki senioralnej	0	1	Wydział Aktywności Lokalnej UMM, Wydział Aktywności Lokalnej	Koncentracja działań ukierunkowana na efektywne wykorzystanie posiadanych zasobów i potencjałów miejskich instytucji oraz otoczenia społecznego i zapewnienie optymalnych warunków dla aktywności seniorów i ich opiekunów
Promocja aktywności obywatelskiej i włączenie mieszkańców w procesy lokalnego decydowania	Liczba dokumentów strategicznych oddanych do konsultacji mieszkańcom	2	4	UMM, jednostki organizacyjne miasta	Realne zaangażowanie mieszkańców w tworzenie dokumentów o charakterze strategicznym

8 Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja obok planowania, organizowania, motywowania i koordynowania są podstawowymi funkcjami zarządzania⁸⁶. Mierzenie postępów realizacji celów strategii oraz identyfikowanie czynników, które pozytywnie lub negatywnie wpływają na ich osiągnięcie, zapewniają systemy monitoringu i ewaluacji.

8.1 System monitorowania

System monitoringu oparty zostanie na systematycznym zbieraniu przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach danych o realizacji Strategii oraz wykorzystaniu ich do porównania wskaźników osiągniętych z zakładanymi. Założono dokonywanie przeglądu postępu wskaźników po zakończeniu każdego roku kalendarzowego. Raport w formie tabelarycznej powstawać będzie w I kwartale następnego roku. Dane z monitoringu posłużą do oceny skuteczności i efektywności działań wskazanych w Strategii. Na podstawie porównania stanu obecnego ze stanem oczekiwanym, w razie potrzeby formułowane będą wnioski w zakresie wprowadzania koniecznych zmian. Proces monitoringu umożliwi wykrycie ewentualnych błędów koncepcyjnych a w konsekwencji wdrożenie działań korekcyjnych. Umożliwi także dostosowanie zapisów Strategii do zmieniających się uwarunkowań makroekonomicznych. Raport będzie publikowany na stronie podmiotowej BIP OPS Marki.

8.2 System ewaluacji

System ewaluacji Strategii zostanie oparty o założenia podręcznika EVALSED⁸⁷, który podaje pięć funkcji ewaluacji programów:

- planowanie i efektywność (ocena zasadności celów Strategii, oraz ocena efektywności alokacji środków przeznaczonych na realizację celów Strategii),
- odpowiedzialność (ocena stopnia osiągnięcia celów Strategii w kontekście oddziaływania interwencji),

⁸⁶ J. Abramowicz, Andrzej Gołoś, dr I. Grabowska, A. Haber, dr T. Kupiec, B. Ledzion, A. Rauzer, *Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju. Wersja skrócona*. Warszawa 2017, s. 4

⁸⁷ European Commission (2012), *EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development, Guide*, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/evalsed/guide/index_en.htm.

- wdrażanie (ocena skuteczności zarządzania),
- poszerzanie wiedzy (ocena stopnia budowania świadomości w kontekście celów Strategii w środowisku interesariuszy),
- wzmocnienie instytucjonalne (ocena stopnia rozwoju potencjału interesariuszy Strategii, wpływu dokumentu na tworzenie sieci instytucji).

W celu oceny efektów realizacji Strategii przyjęto założenie wykorzystania hybrydowego modelu łączącego założenia dwóch typów ewaluacji: **on-going** i **ex post** - przeprowadzonej w ostatnim roku realizacji Strategii i pozwalającej na płynne przygotowanie założeń dokumentu zastępującego obecną Strategię.

9 Ramy finansowe

Zaplanowane w Strategii cele i działania wymagają zabezpieczenia środków finansowych na ich realizację, stąd ważne jest określenie źródeł finansowania i wysokości potrzebnych środków. Ramy finansowe to element, który zgodnie z art. 16b ust. 2 pkt 3 lit. c ustawy o pomocy społecznej obligatoryjnie powinna zawierać Strategia. Ustawodawca nie określił jednak dokładnie sposobu formułowania ram finansowych i nie wyjaśnił, jak szczegółowo element ten powinien być skonstruowany, co pozwala na dowolność w jego konstrukcji, dlatego ramy finansowe projektowanych działań nakreślone w niniejszym dokumencie nie mogą mieć charakteru ostatecznego.

Prognozuje się zatem, że środki finansowe przeznaczone na realizację celów zawartych w strategii pochodzą w szczególności z:

- budżetu miasta w tym budżetu obywatelskiego oraz jednostek organizacyjnych;
- budżetu państwa jako dotacja celowa na dofinansowanie zadań własnych;
- budżetu państwa na finansowanie zadań zleconych;
- dotacji pochodzących z Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- środków unijnych w tym Funduszy Strukturalnych, programy wspólnotowe Unii Europejskiej, Mechanizmów Finansowych EOG i Norweskich Mechanizmów Finansowych pozyskiwanych zarówno przez miasto i jego jednostki organizacyjne, jak i organizacje pozarządowe realizujące projekty społeczne;
- otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych;

- innych dotacji, grantów i programów.

Szczegółowe określenie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań utrudnia wieloletni okres obowiązywania dokumentu.

10 Wykaz skrótów użytych w dokumencie

- AOOD – Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej,
- CAF3 – Centrum Aktywności Fabryczna 3 w Markach,
- CBOS – Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej,
- CIS – Centrum Integracji Społecznej w Markach,
- CUS – Centrum Usług Społecznych,
- ESPAD - European School Survey Project on Alcohol and Drugs- Europejski program badań ankietowych w szkołach dot. alkoholu i narkotyków,
- GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Markach,
- GUS – Główny Urząd Statystyczny,
- KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom,
- KP- Komisariat Policji w Markach,
- MBO – Marecki Budżet Obywatelski,
- MBŻ – Marecki Bon Żłobkowy,
- MCER – Mareckie Centrum Edukacyjno-Rekreacyjne,
- MKDR 3+ - Marecka Karta Dużej Rodziny 3+,
- MKDR 4+ - Marecka Karta Dużej Rodziny 4+,
- MOK – Marecki Ośrodek Kultury,
- MPPDiR – Marecki Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie,
- MRS – Marecka Rada Seniorów,
- NGO – organizacje pozarządowe oraz podmioty o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- NK – procedura Niebieskie Karty,
- OECD - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju,
- OPS Marki – Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach,
- OW – Opieka wytchnieniowa,
- OzN – Osoby z niepełnosprawnością,
- PARPA - Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

- PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie,
- PIK – Punkt Informacyjno-Konsultacyjny w Markach,
- POIK – Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce,
- PWD – placówki wsparcia dziennego prowadzone na zlecenie miasta,
- SPR – Specjalistyczna Poradnia Rodzinna,
- WAL – Wydział Aktywności Lokalnej,
- ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Markach,
- ZUK – Zakład Usług Komunalnych w Markach.

11 Spis tabel

Tabela 1 Matryca logiczna celu Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych.....	15
Tabela 2 Populacja dzieci i młodzieży uczęszczających w latach 2016-2021 do szkół publicznych w Markach	16
Tabela 3 Liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej na terenie Gminy Miasto Marki	17
Tabela 4 Liczba programów o charakterze informacyjno-edukacyjnym adresowanych do mareckich rodzin na terenie Gminy Miasto Marki	18
Tabela 5 Liczba kart wydanych w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny	20
Tabela 6 Zniżki udzielane na Marecką Kartę Dużej Rodziny	20
Tabela 7 Wydatki w ramach Mareckiej Karty Dużej Rodziny	21
Tabela 8 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju kompetencji rodzicielskich i umiejętności przewycięzania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży	22

Tabela 9 Stosunek liczby rodzin objętych terapią rodzinną w odniesieniu do liczby rodzin objętych pomocą z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych	24
Tabela 10 Relacja liczby rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi wg stanu na koniec roku	25
Tabela 11 Relacja liczby rodzin, w których realizowana jest usługa asystenta rodziny w odniesieniu do liczby rodzin ze zdiagnozowanymi problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ciągu roku.....	25
Tabela 12 Liczba rodzin objętych pracą socjalną	26
Tabela 13 Liczba przeprowadzonych zajęć edukacyjnych dla młodzieży mających na celu poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (w tym behawioralnych)	28
Tabela 14 Dane dotyczące funkcjonowania placówek wsparcia dziennego w Markach w latach 2016-2021	30
Tabela 15 Kadra i koszty prowadzenia placówek wsparcia dziennego	31
Tabela 16 Liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad	32
Tabela 17 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, przy uwzględnieniu konieczności zaangażowania rodziny w rozwiązywanie jej problemów	32
Tabela 18 Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych	33
Tabela 19 Średni oczekiwania czas na otrzymanie pomocy.....	34
Tabela 20 Marecki Bon Żłobkowy.....	34

Tabela 21 Matryca logiczna celu Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy oraz rozwój współpracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	35
Tabela 22 Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych, konferencjach i innych formach szkoleniowych	37
Tabela 23 Matryca logiczna celu Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie	42
Tabela 24 Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie	43
Tabela 25 Wskaźniki celu Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie	45
Tabela 26 Matryca logiczna celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek.....	46
Tabela 27 Wskaźniki celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek.....	47
Tabela 28 Wartość alkoholu sprzedanego w woj. mazowieckim i w mieście Marki (na podstawie oświadczeń złożonych przez przedsiębiorców)	48
Tabela 29 Wartość sprzedaży alkoholu w przeliczeniu na 1 mieszkańca Miasta Marki (na podstawie oświadczeń składanych przez przedsiębiorców)	49
Tabela 30 Działalność GKRPA w latach 2019-2021	53
Tabela 31 Matryca logiczna celu Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz zapobieganie i ograniczanie występowania zachowań ryzykownych kontekście uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych .	53

Tabela 32 Wskaźniki celu Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych i ich rodzin będących mieszkańcami Marek	60
Tabela 33 Działalność PIK w latach 2019 - 2021. Liczba osób oraz udzielonych porad w PIK	61
Tabela 34 Matryca logiczna celu Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów	62
Tabela 35 Wskaźniki celu Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów	66
Tabela 36 Matryca logiczna celu Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym	68
Tabela 37 Wskaźniki celu Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym	69
Tabela 38 Matryca logiczna celu Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych	71
Tabela 39 Liczba uczestników CIS w latach 2016-2021	73
Tabela 40 Matryca logiczna celu Reintegracja społeczna osób bezrobotnych i biernych zawodowo	74
Tabela 41 Liczba bezrobotnych mieszkańców Marek objętych wsparciem PUP w latach 2016-2021	75
Tabela 42 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS Marki z powodu ubóstwa i bezrobocia w latach 2016-2021	76
Tabela 43 Matryca logiczna celu Zapewnienie możliwości społecznego włączenia osób przez podniesienie ich kompetencji aktywnością wspieraną.....	77

Tabela 44 Matryca logiczna celu Zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy w formie wsparcia o charakterze materialnym ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji.....	79
Tabela 45 Dane o sytuacji demograficznej – osoby korzystające wsparcia OPS Marki.....	80
Tabela 46 Dane o osobach korzystających ze wsparcia finansowego OPS Marki wg. podziału na rodzaje świadczeń	82
Tabela 47 Dane o osobach korzystających ze wsparcia pozafinansowego OPS Marki wg. podziału na rodzaje świadczeń.....	83
Tabela 48 Infrastruktura komunalna	85
Tabela 49 Inne rodzaje wsparcia związane z pomocą mieszkaniową	86
Tabela 50 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w gminie.....	86
Tabela 51 Matryca logiczna celu Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób niepełnosprawnych	87
Tabela 52 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS Marki z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2021	89
Tabela 53 Liczba świadczeń opiekuńczych	89
Tabela 54 Kwota świadczeń opiekuńczych	90
Tabela 55 Liczba uczestników programów rządowych kierowanych do osób niepełnosprawnych w latach 2019-2021	92
Tabela 56 Matryca logiczna celu Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	98

Tabela 57 Matryca logiczna celu Wzmacnianie integracji i partycypacji członków lokalnych społeczności poprzez rozwijanie programów i działań rewitalizacyjnych	100
Tabela 58 Liczba zadań zgłaszanych przez mieszkańców projektów w ramach budżetu obywatelskiego	104
Tabela 59 Powierzchnia obszarów Marek objętych programami rewitalizacji.....	105
Tabela 60 Zadania zlecane organizacjom pozarządowym	106
Tabela 61 Analiza SWOT	117
Tabela 62 Cele strategiczne	133

Uzasadnienie

Konieczność opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Strategię opracowuje się ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, którym celem jest integracja osób i rodzin z grupy szczególnego ryzyka (art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy).

Strategia zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej (art. 16 b ust. 2) zawiera w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią oraz określa cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposoby realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe i wskaźniki realizacji działań. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z zaplanowanymi działaniami, w skali i harmonogramie zależnym od możliwości finansowych i przy aktywnej oraz skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Dokument będzie podlegać niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców miasta Marki i przepisami prawa. Realizacja Strategii powinna przyczynić się do wysokiej jakości życia mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. W związku z tym, przyjęcie uchwały jest w pełni uzasadnione.